

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

โดย

นางสาวจุฬาลักษณ์ คชาชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

โดย

นางสาวจุฬาลักษณ์ คชาชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A STUDY OF THAI LITERATURE ACHIEVEMENT OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS
BASED ON READER-RESPONSE THEORY

By
Miss Julalux Kachachai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Education Program in Teaching Thai Language
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2014
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์
การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของ
ผู้อ่าน” เสนอโดย นางสาวจุฬาลักษณ์ คชาชัย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุชบา บัวสมบุรณ์
2. อาจารย์ ดร. อุบลวรรณ ส่งเสริม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายวรรณ สุนทรโรทก)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุชบา บัวสมบุรณ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. อุบลวรรณ ส่งเสริม)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

...../...../.....

55255308: สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน / ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย

จุฬาลักษณ์ คชาชัย: การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ. ดร. บุษบา บัวสมบูรณ์, อ. ดร. อุบลวรรณ ส่งเสริม และ ผศ. ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. 179 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบจำลองการทดลอง (Pre Experimental Designs) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 38 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนวรรณคดีไทย และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียน ($\bar{x} = 31.92$, S.D. = 5.48) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 25.34$, S.D. = 4.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.66)

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2. 3.

552555308: MAJOR: TEACHING THAI LANGUAGE

KEY WORD: READER-RESPONSE THEORY / THAI LITERATURE ACHIEVEMENT

JULALUX KACHACHAI: A STUDY OF THAI LITERATURE ACHIEVEMENT OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS BASED ON READER-RESPONSE THEORY. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. BUSABA BUASOMBOON, Ph.D., UBONWAN SONGSERM, Ph.D., AND ASST. PROF. CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM, Ed.D. 179 PP.

The purpose of pre experimental designs were to 1) compare Thai literature achievement of mathayomsuksa 3 students before and after learning based on reader-response theory 2) investigate the opinions of mathayomsuksa 3 students towards learning based on reader-response theory. The sample of this research were 38 mathayomsuksa 3/1 students of Watnangsao school, Kratumban, Samut Sakhon province in the first semester of the academic year 2014.

The research instruments were lesson plans, pre-and post-achievement tests, and questionnaires on student' opinions towards learning based on reader-response theory. The data were analyzed by mean, standard deviation, t-test dependent.

The results of this research were:

1. Thai literature achievement of mathayomsuksa 3 students after learning based on reader-response theory, ($\bar{x} = 31.92$, S.D. = 5.48) were higher than the achievement scores before learning based on reader-response theory ($\bar{x} = 25.34$, S.D. = 4.82). The scores were significantly at the 0.05 level.
2. The opinions of mathayomsuksa 3 students towards learning based on reader-response theory were highly positive ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.66)

Department of Curriculum and Instruction

Graduated School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2014

Thesis Advisor's signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุชบา บัวสมบุญ อาจารย์ ดร. อุบลวรรณ ส่งเสริม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้ง อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายวรรณ สุนทรโทท ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว อาจารย์วงเดือน แสงผึ้ง และอาจารย์จันทร์นภา ฉิมพาลี ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการสอนภาษาไทยทุกท่านที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม ที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ศุภโชค แต่งทอง ที่ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดการทำวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณจิรศักดิ์ และคุณประภาทิพย์ คชาชัย บิดามารดา ที่ให้ชีวิตและอยู่เคียงข้างมาโดยตลอด ครู อาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ คุณค่าหรือประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแต่พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
คำถามของการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
สมมติฐานของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	13
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.....	14
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี.....	18
ความหมายของวรรณคดี.....	18
ความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดี.....	19
องค์ประกอบของวรรณคดี.....	21
หลักการวิจารณ์วรรณคดี.....	23
บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก.....	25
นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร..	26
บทพากย์เอราวัณ.....	28

บทที่	หน้า
การสอนวรรณคดีไทย.....	29
จุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไทย.....	29
วิธีสอนวรรณคดีไทย.....	30
แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาวรรณคดีไทย.....	32
แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	33
ความเป็นมาของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	33
สาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	34
การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	35
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	41
งานวิจัยในประเทศ.....	41
งานวิจัยต่างประเทศ.....	42
3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	45
ขั้นเตรียมการ.....	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	46
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	46
ขั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	47
การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	47
ขั้นดำเนินการทดลอง.....	56
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทย.....	58
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน.....	59
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	63
สรุปผลการวิจัย.....	64

บทที่	หน้า
อภิปรายผล.....	64
ข้อเสนอแนะ.....	68
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	68
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	68
รายการอ้างอิง.....	69
ภาคผนวก.....	74
ภาคผนวก ก ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย.....	75
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
ภาคผนวก ค การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	159
ภาคผนวก ง ผลสัมฤทธิ์ ก่อน - หลังเรียนวรรณคดีไทย.....	176
ประวัติผู้วิจัย.....	179

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาภาษาไทย จำแนกตามมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2556.....	4
2	ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) รายวิชาภาษาไทย จำแนกตาม มาตรฐานการเรียนรู้ ระดับโรงเรียน ปีการศึกษา 2556.....	5
3	โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท 23101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	16
4	แบบแผนการวิจัยแบบ The One – Group Pretest – Posttest Design.....	45
5	กำหนดการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	49
6	ตารางวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทย.....	51
7	ตารางเกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียน วรรณคดีไทย.....	52
8	การแปรผลค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อวิธีสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของ ผู้อ่านของลิเคิร์ต (Likert).....	55
9	ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการ ตอบสนองของผู้อ่าน.....	59
10	ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการ เรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	60
11	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ ของแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	160
12	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	162

ตารางที่		หน้า
13	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.....	173
14	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ในการถามแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของ ผู้อ่าน.....	174
15	ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นแบบทดสอบปรนัย.....	175
16	ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วรรณคดีไทย ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นแบบทดสอบอัตนัย.....	175
17	แสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี การตอบสนองของผู้อ่าน.....	177

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมรวมถึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 ความว่า

ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือ เป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศ มีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ (สมาคมครูภาษาไทย, 2544: 6)

จากพระราชดำรัสข้างต้นจะเห็นว่านอกจากภาษาจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารแล้ว ภาษาไทยยังสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบของวรรณคดี โดยมีการใช้ถ้อยคำที่กวีเลือกสรรแล้ว วรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่มีความค่าทางด้านอารมณ์ ก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจและมีคุณค่าทางด้านสติปัญญา

ที่กล่าวว่าวรรณคดีถือเป็นศิลปะที่ให้คุณค่าทางด้านอารมณ์ และก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจนั้น เนื่องจากผู้แต่งวรรณคดีได้เลือกสรรถ้อยคำอันเกิดจากอารมณ์สะท้อนใจ ได้แก่ รัก โลก โกรธ หลง สนุกสนาน โศกเศร้า ฯลฯ มาร้อยเรียงในงานประพันธ์ ภาษาที่ใช้ในการแต่งวรรณคดีจึงต่างจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันตรงที่ว่า ภาษาวรรณคดีเป็นภาษาที่กระทบผิใจ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความสะท้อนอารมณ์และเป็นภาษาที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจคัดเลือกเป็นพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตใจด้วย กล่าวคือ เกิดความรู้สึก ความคิด อารมณ์ หรือเห็นภาพอย่างที่ต้องการให้ผู้รับรู้รู้สึกหรือเห็น ทั้งนี้โดยแฝงเรื่องราวสุนทรียลักษณ์ทางภาษา เมื่อผู้อ่านได้อ่านวรรณคดี วรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ย่อมเกิดความซาบซึ้งกับความงดงาม

ทางภาษาที่ผู้แต่งสร้างขึ้น โดยที่วรรณคดีเป็นสิ่งที่นำความงามและความละเอียดอ่อนมาสู่ชีวิตและจิตใจ มิใช่เพราะว่าวรรณคดีสร้างโลกแห่งความฝันให้แก่ผู้ที่ต้องการจะหนีจากชีวิต แต่วรรณคดีช่วยให้เรามองเห็นความงามและความประณีตที่แฝงอยู่ในสิ่งทั้งหลายในชีวิต วรรณคดีที่เป็นวรรณศิลป์สามารถยกระดับจิตใจเราให้สูงขึ้น ด้วยเหตุนี้เราจึงจำเป็นต้องศึกษาวรรณคดีในฐานะที่เป็นศิลป์ (ชตฺสูณี สินธุสิงห์, 2532: 65; วิภา กงกะนันท์, 2533: 4)

นอกจากวรรณคดีจะมีคุณค่าทางด้านอารมณ์แล้ว วรรณคดียังมีคุณค่าทางด้านสติปัญญาอีกด้วย เนื่องจากสุนทรียภาพจากถ้อยคำที่ทำให้รู้สึกถึงรสแห่งความไพเราะงดงาม รสแห่งความรัก รสแห่งความโกรธแค้นและรสแห่งความเศร้านั้น เป็นสิ่งที่วิเศษที่ซ่อนออกมาจากอารมณ์ของความเป็นมนุษย์ปุถุชน เรื่องราวในวรรณคดีจึงเป็นเรื่องราวจากชีวิตมนุษย์ พฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งก็คือพฤติกรรมของมนุษย์ ผลของการกระทำอันเกิดจากความรัก โลก โกรธ หลงก็แสดงให้เห็นในวรรณคดี เรื่องราวในวรรณคดีจึงเป็นตัวอย่างชีวิตให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2523: 3) ได้กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีให้ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆที่วิเศษถ่ายทอดไว้อย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์ ให้ยังเห็นแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และยังเป็นกระจกเงาบานใหญ่สะท้อนภาพสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย” ดังนั้นวรรณคดีจึงไม่ได้เป็นเพียงโลกสมมติ แต่มีบริบททางสังคมรองรับ ผู้ศึกษาวรรณคดีจึงสามารถประยุกต์ข้อคิดจากการอ่านวรรณคดีมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

ด้วยเหตุที่วรรณคดีเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ถ่ายทอดภาพชีวิตและสังคม แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม อุดมคติ ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ถึงแม้ว่าวรรณคดีจะไม่ใช่ตำราทางประวัติศาสตร์ แต่เรื่องราวในวรรณคดีก็ได้สอดแทรกค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ผ่านตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของคนในยุคสมัยนั้น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความเป็นธรรมชาติของมนุษย์และเข้าใจสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชาติ วรรณคดีจึงเป็นมรดกอันมีค่า ชาติใดที่มีความเจริญย่อมมีวรรณคดีประจำชาติไว้ขัดเกลาจิตใจของคนในชาติให้ประณีตอ่อนโยน (ชตฺสูณี สินธุสิงห์, 2532: 75; สิทธิธา พินิจภูวดล, 2515: 3)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าวรรณคดีมีคุณค่าหลายประการ ทั้งด้านความไพเราะงดงาม จากภาษาที่คัดสรรคำนำมาร้อยเรียงอย่างประณีต หรือที่เรียกว่าวรรณศิลป์ ซึ่งได้ช่วยกล่อมเกลาให้ผู้อ่านวรรณคดีเกิดความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางสติปัญญา เนื่องจากการศึกษาวรรณคดีเป็นการเรียนรู้เรื่องราวของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ และเข้าใจสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชาติอย่างละเอียดลออยิ่งไปกว่าที่บันทึกไว้ในวิชาประวัติศาสตร์ รวมทั้งสามารถนำแง่คิดคติสอนใจที่ได้จากการศึกษาวรรณคดีมาเป็นประโยชน์แก่ชีวิต ในฐานะประสบการณ์โดยอ้อมได้

ด้วยเหตุที่วรรณคดีเป็นสิ่งที่รวบรวมความเจริญทางสังคมและวัฒนธรรมและเป็นสิ่งที่ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในวงการศึกษาก็ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวรรณคดีตั้งแต่สมัยโบราณที่การศึกษายังไม่เป็นระบบ จนมาถึงสมัยที่การศึกษาเป็นระบบ จึงได้มีการกำหนดวิชาวรรณคดีไว้ในหลักสูตรวิชาภาษาไทยทุกฉบับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนต้องฝึกให้นักเรียนได้พิจารณาวรรณคดี คือศึกษาวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง โดยการอ่านวรรณคดีอย่างพิถีพิถัน ทำความเข้าใจ ตีความ พิจารณาเนื้อหาและแนวคิด แล้วสามารถประเมินค่าวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ในด้านศิลปะการประพันธ์ องค์ประกอบและคุณค่าได้ (จารุวรรณ เทียนเงิน, 2547: 5)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเนื้อหาของของการศึกษาวรรณคดีวรรณกรรมไว้คือ วิเคราะห์วรรณคดีวรรณกรรมเพื่อหาข้อมูล แนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีตและความงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดไว้ในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนต้องเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 2)

อย่างไรก็ตามแม้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะให้ความสำคัญกับวรรณคดีและวรรณกรรม แต่การเรียนการสอนวรรณคดีก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดี ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดี ขาดความกระตือรือร้นในการสอนและการปรับปรุงวิธีสอน ไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทยให้น่าสนใจ สัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตในปัจจุบันของนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของการเรียนเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร ครูมักจะเป็นผู้นำความคิดของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองน้อย และมุ่งสอนอ่านเอาเรื่องให้ได้ตามเนื้อหาหลักสูตรเท่านั้น (ยุรฉัตร บุญสนิท, 2544: 57; ศรีวิไล ดอกจันทร์, 2529: 34; สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์ทรัพย์, 2522: 9; สุจริต เพียรชอบ, 2540: 25)

จากสาเหตุที่เกิดจากตัวครูดังกล่าวข้างต้นนั้น ส่งผลทำให้นักเรียนขาดความสนใจและขาดการฝึกนิสัยในการอ่านที่ดี พื้นฐานเรื่องคำศัพท์ไม่กว้าง โดยเฉพาะศัพท์ทางวรรณคดี และนักเรียนมีประสบการณ์น้อย จึงเป็นเรื่องยากที่จะเข้าถึงวรรณคดีและเห็นว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนวรรณคดี อีกทั้งนักเรียนในปัจจุบันไม่มีความรักวรรณคดีไทยเหมือนคนในอดีต ทำให้ไม่สนใจที่จะเรียนวรรณคดีไทย ทำให้นักเรียนรู้จักวรรณคดีเฉพาะในหนังสือแบบเรียน

ไม่ได้เลือกอ่านเพราะความขึ้นชอบบรรณคดีเหมือนคนในสมัยก่อน เมื่อถูกบังคับให้ท่องคำศัพท์และจดจำคำประพันธ์ นักเรียนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเข้าถึงความไพเราะของคำประพันธ์ หรือเรื่องราวที่น่าติดตามได้ เมื่อสอบเสร็จแล้วก็ลืมเลือนไปโดยไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ (ชลธิรา กลัดอยู่, 2517: 157; ประภาศรี สีหอำไพ, 2524: 350; แม้นมาส ขวลิต, 2537: 97-98)

การที่นักเรียนให้ความสำคัญกับการเรียนวรรณคดีน้อยลงดังกล่าว ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยน้อยลงตามไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาภาษาไทย ระดับประเทศ ประจำปีการศึกษา 2556 ที่จัดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) มีผู้เข้าสอบจำนวนทั้งสิ้น 680,652 คน มีผลการสอบดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาภาษาไทย จำแนกตามมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2556

มาตรฐานการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ท 1.1 การอ่าน	100.00	33.54	14.13
ท 2.1 การเขียน	100.00	47.43	19.97
ท 3.1 การฟัง การดู และการพูด	100.00	65.14	25.67
ท 4.1 หลักการใช้ภาษา	100.00	37.88	13.16
ท 5.1 วรรณคดีและวรรณกรรม	100.00	34.94	20.64

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ม.3 จำแนกรายมาตรฐานการเรียนรู้ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2556. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม 2557 เข้าถึงได้จาก <http://www.niets.or.th>

จากตารางที่ 1 พบว่ามาตรฐานการเรียนรู้ ท 5.1 วรรณคดีและวรรณกรรมมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน นักเรียนทำคะแนนได้ค่าเฉลี่ย 34.94 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์การผ่านครั้งคือ 50 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2557) ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นโรงเรียนหนึ่งที่ประสบปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยในสาระวรรณคดีและวรรณกรรม เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) รายวิชาภาษาไทย ประจำปีการศึกษา

2556 ที่จัดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) มีผู้เข้าสอบจำนวนทั้งสิ้น 106 คน มีผลการสอบดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) รายวิชาภาษาไทย จำแนกตามมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับโรงเรียน ปีการศึกษา 2556

มาตรฐานการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ท 1.1 การอ่าน	100.00	36.11	13.00
ท 2.1 การเขียน	100.00	51.98	16.96
ท 3.1 การฟัง การดู และการพูด	100.00	68.68	20.19
ท 4.1 หลักการใช้ภาษา	100.00	40.41	12.15
ท 5.1 วรรณคดีและวรรณกรรม	100.00	40.41	20.08

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกรายมาตรฐานการเรียนรู้ระดับโรงเรียน ปีการศึกษา 2556. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม 2557 เข้าถึงได้จาก <http://www.niets.or.th>

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระวรรณคดีและวรรณกรรมมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน นักเรียนทำคะแนนได้ค่าเฉลี่ย 40.41 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) กำหนด คือ ร้อยละ 50

เห็นได้ว่าผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาภาษาไทย สาระวรรณคดีและวรรณกรรม ปีการศึกษา 2556 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ทั้งคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2557) กล่าวได้ว่า ความคาดหวังของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่บรรลุผล จึงเป็นสาเหตุที่ต้องพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยดีขึ้น

นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) (กัลยา วัลลิภากร และวงเดือน แสงผึ้ง, 2556) มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหามาจากทั้งผู้เรียนและครู ในส่วนของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวรรณคดีไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนและไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองในชั้นเรียน นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์ วิจาร์ณ ประเมินค่า

วรรณคดีที่อ่านได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระวรรณคดีและวรรณกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนด อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอนวรรณคดีนั้นผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเกิดจากตัวครูเป็นสำคัญ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักให้ผู้เรียนถอดคำประพันธ์เอง บรรยากาศในการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ ครูไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเท่าที่ควร ครูคอยเป็นผู้แนะนำคำตอบ เนื่องจากเวลาในการจัดการเรียนรู้มีจำกัด จึงไม่สามารถรอให้นักเรียนแต่ละคนคิดได้เอง ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้พัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรอง ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นในด้านเนื้อหาของวรรณคดี ประวัติผู้แต่งมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้อ่านตีความ วิเคราะห์ และประเมินค่า เป็นต้น

ปัญหาการสอนวรรณคดีเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจศึกษากันมาก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยหลายเรื่องที่ได้ทดลองจัดการเรียนรู้วรรณคดีในระดับชั้นต่างๆ เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อาทิ การสอนวรรณคดีด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 (ปริญา ปันสุวรรณ, 2553: 118) การใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ (พระมหาอำนาจ แสงศรี, 2548: 70) วิธีสอนตามแนวคิดของ Sternburg (จารุวรรณ เทียนเงิน, 2547: 95-96) การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (หม่อมหลวงอัชจิมา เกิดผล, 2545: 7) และการแสดงหรือการละเล่น (สมถวิล วิเศษสมบัติ, 2536: 113) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจวรรณคดี จนทำให้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีได้นั้นก็คือ การทำให้ผู้อ่านมีใจที่จะรับรู้ความรู้สึกต่างๆจากการอ่านวรรณคดี ซึ่งแนวคิดนี้ ตรงกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (Reader Response Theory) มาจากความคิดของ Rosenblatt ซึ่งได้พิมพ์หนังสือชื่อ Literature as Exploration ในปี ค.ศ. 1938 หนังสือดังกล่าวเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง โดยผู้สอนวรรณคดี นักวรรณคดี และนักวิจัยในต่างประเทศต่างอ้างอิงและได้นำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสอนวรรณคดีและงานวิจัยต่างๆอย่างแพร่หลาย Rosenblatt (1995: 5, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช, 2547: 36) กล่าวว่าสิ่งแรกที่คุณสอนวรรณคดีทุกคนควรยอมรับคือ ธรรมชาติของวิชาวรรณคดี จะต้องเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิต ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการอ่านวรรณคดี คือ ผู้อ่านจะนำประสบการณ์ชีวิตของตนเองมาเชื่อมโยงกับเรื่องราวในวรรณคดี Rosenblatt ได้ศึกษากระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่าง ตัวบทกับผู้อ่านและยืนยันว่า ประสบการณ์ส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการเข้าใจประสบการณ์ในวรรณคดี แล้วเรียกร้องให้มีการสำรวจการตอบสนองที่ผู้อ่านมีต่อวรรณคดี โดยเน้นว่าผู้สอนวรรณคดีควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้สึกต่อศิลปะการใช้ถ้อยคำ และแนะนำแนวทางให้ผู้เรียนได้สัมผัสสมรรถกทางวรรณศิลป์ด้วยประสบการณ์ของตนเอง เนื้อเรื่องวรรณคดีจึงดำรงอยู่ในกระบวนการระหว่างผู้อ่านกับตัวบท ทั้งตัวบทและผู้อ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสร้างความหมายจากวรรณคดี นอกจากนี้ Pugh และ Church ได้นำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปใช้ในการสอนวรรณคดี โดยมีขั้นตอนในการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับวรรณคดีที่เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหาคำตอบด้วยตัวเองอย่างอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีนี้สามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจในการเรียนวรรณคดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและความรู้สึกของตนเองจากการอ่านวรรณคดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากการที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Church, 1997; Pugh, 1988)

อนึ่ง ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านได้รับการพัฒนาให้เป็นรูปแบบการสอนโดย พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 154) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองของวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จากการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าหลักการสำคัญของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เน้นด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งยอมรับในศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น มีการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีและสร้างความเข้าใจตามศักยภาพของตน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านจึงสอดคล้องและเหมาะสมแก่การนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนวรรณคดีไทยเป็นอย่างยิ่ง

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้คัดเลือกวรรณคดีให้นักเรียนเรียนจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร พระบรมราโชวาท บทพากย์เอราวัณและอิศรญาณภาษิต ซึ่งในภาคเรียนที่ 1 นั้น หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียน วัฒนางสาว (ถาวรราชวรบุรีบำรุง) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กำหนดให้นักเรียนเรียนจำนวน 3 เรื่อง คือ บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรและบทพากย์เอราวัณ ซึ่งวรรณคดีทั้งสามเรื่องนี้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงน่าจะเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ที่มีแนวคิดให้ผู้อ่านเทียบเหตุการณ์ในเรื่องกับประสบการณ์ของตนเองได้ดี รวมถึงเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ขัดแย้ง และตอนที่ตัดมาเรียนก็มีความสั้นกระชับ ซึ่งสอดคล้องกับที่ พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 105, 189) ได้เสนอแนะในการเลือกเรื่องที่จะมาสอนว่า เนื้อหาที่จะนำมาเป็นบทเรียนควรมีเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ขัดแย้งหรือมีพฤติกรรมของตัวละครที่สามารถกำหนดเป็นประเด็น ให้ผู้เรียนนำไปคิดพิจารณาและผู้สอนสามารถวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแบ่งเป็นตอนๆให้เหมาะกับเวลาเรียน นอกจากนี้เนื้อหาต้องมีขนาดสั้นเพื่อให้สะดวกในการเรียน

การสอน ดังนั้น วรรณคดีทั้ง 3 เรื่องนี้จึงเหมาะสมสำหรับนำมาจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านด้วยอีกประการหนึ่ง

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ของพรทิพย์ ศิริสมบุญเวช มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาวถาวร(ราษฎร์บำรุง) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยและเป็นแนวทางสำหรับครูในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ผลงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ดังนี้

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดไตร่ตรองเนื้อเรื่อง เหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละคร โดยนำประสบการณ์เดิมของนักเรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่อง ซึ่งทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้เป็นทฤษฎีที่ผู้สอนวรรณคดี นักวรรณคดีและนักวิจัยต่างอ้างอิงและนำแนวคิดไปขยายผลอย่างกว้างขวาง เพราะเชื่อมั่นว่าทฤษฎีนี้สามารถเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเนื่องจากจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของวรรณคดีคือ การศึกษาชีวิตและพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชีวิตลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้ มาจากทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt

Rosenblatt (1995: 48; 63-64, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547: 39) ได้อธิบายการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านว่า ผู้สอนวรรณคดี ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนวรรณคดีคือ การเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคม นอกจากนี้การสอนวรรณคดีควรพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ผู้เรียนสร้างความหมายและคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง และผู้เรียนควรมีอิสระในการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองต่อวรรณคดีตามศักยภาพของแต่ละคน ควรสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์การเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นและอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างนิสัยรักการอ่านและทัศนคติในการวิพากษ์วิจารณ์และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจวรรณคดีในบริบทของอารมณ์และความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนการสอนที่อิสระ ผ่อนคลาย และปลอดภัย จะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่เสแสร้งแกล้งทำ

กล่าวได้ว่าทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและธรรมชาติของวิชา

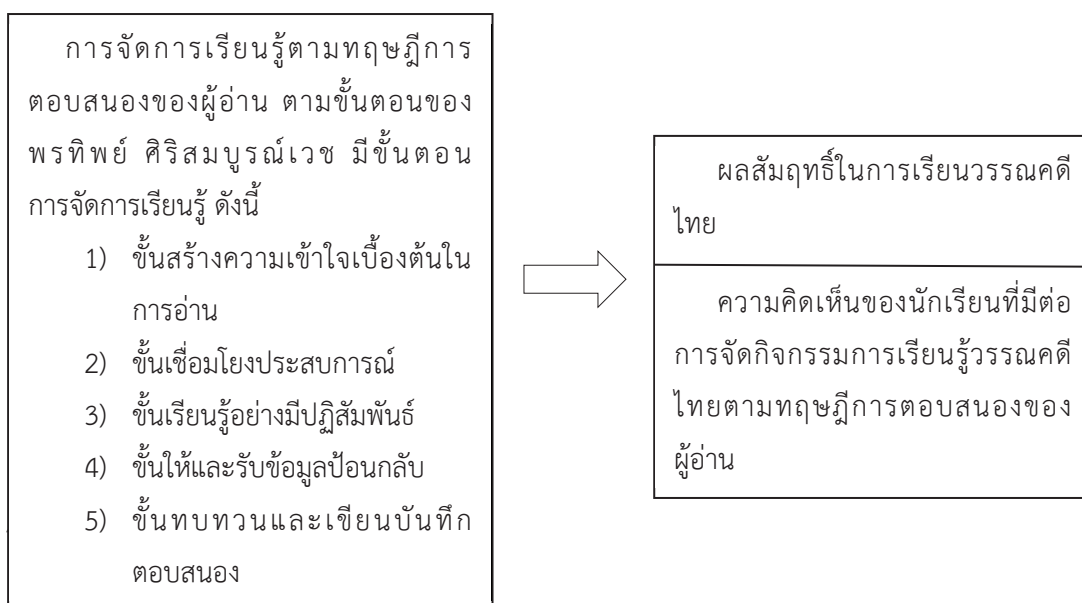
พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547: 154) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตขึ้น โดยการสังเคราะห์จากแนวคิดของ Rosenblatt จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหลักการ แนวทางการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนกับวรรณคดี มีอิสระในการแสดงความรู้สึกความคิดเห็น เน้นกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรอง ซึ่งมีขั้นตอน 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ และขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนั้น ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ตามรูปแบบของพรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547: 154) มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ และขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง

จากแนวคิดและผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำถามของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์ บำรุง) อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 108 คน โดยการจัดห้องเรียนเป็นแบบความสามารถและมีความรู้พื้นฐานวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ วรรณคดีไทยจากหนังสือแบบเรียนวรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 เรื่อง คือ บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และบทพากย์เอราวัณ โดยอิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็นวิจารณ์ วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

4. ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาในการทดลอง ผู้วิจัยทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โดยกำหนดระยะเวลาในการทดลอง 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน** หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเองกับวรรณคดี ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน ขั้นเชื่อมโยงประสบการณ์ขั้นเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ขั้นให้และรับข้อมูลป้อนกลับ ขั้นทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง

2. **ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย** หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นข้อสอบแบบปรนัยจำนวน 30 ข้อ และข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ

3. **ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ในด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

4. **นักเรียน** หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) พุทธศักราช 2557 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี

2.1 ความหมายของวรรณคดี

2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดี

2.3 องค์ประกอบของวรรณคดี

2.4 หลักการวิจารณ์วรรณคดี

2.5 บทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก

2.6 นิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร

2.7 บทพากย์เอราวัณ

3. การสอนวรรณคดีไทย

3.1 จุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไทย

3.2 วิธีสอนวรรณคดีไทย

3.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาวรรณคดีไทย

4. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

4.1 ความเป็นมาของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

4.2 สาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

4.3 การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

4.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) พุทธศักราช 2557 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดตัวชี้วัดสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1. สรุปเนื้อหาวรรณคดี วรรณกรรมและวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากขึ้น
2. วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
3. สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง
4. ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรอง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่

3 สาระวรรณคดีและวรรณกรรม ดังนี้

สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทยและคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราษฎร์บำรุง) พุทธศักราช 2557

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

รายวิชาภาษาไทย ท 23101 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลา 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ คำนวณ 1.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว บทความทั่วไป บทความปดิกณะ บทร้อยกรอง เช่น กลอน บทละคร กลอนเสภา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบ 16 และโคลงสี่สุภาพ อ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น วรรณคดีในบทเรียน ข่าวและเหตุการณ์สำคัญ บทความ บันเทิงคดี สารคดี สารคดีเชิงประวัติ ตำนาน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ เรื่องราวจากบทเรียน การอ่านตามความสนใจ เช่น หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านตามความสนใจ หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด มารยาทในการอ่าน

คัดลายมือตัวบรรจงครึ่งบรรทัดตามรูปแบบการเขียนตัวอักษรไทย การเขียนข้อความตามสถานการณ์และโอกาสต่างๆ เช่น คำอวยพร คำขวัญ คำคม โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ การเขียนอัตชีวประวัติหรือชีวประวัติ เขียนย่อความจากสื่อต่างๆ เช่น นิทาน ประวัติ ตำนาน สารคดี ทางวิชาการ พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท จดหมายราชการ การเขียนจดหมายกิจธุระ เพื่อเชิญวิทยากร ขอความอนุเคราะห์และแสดงความขอบคุณ การเขียนอธิบาย ชี้แจง แสดงความคิดเห็นและโต้แย้งในเรื่องต่างๆ การเขียนวิเคราะห์ วิวิจารณ์ แสดงความรู้ความคิดเห็นจากสื่อต่างๆ เช่น บท โฆษณา บทความทางวิชาการ การกรอกแบบสมัครงาน การเขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้าและรายงานโครงการ มารยาทในการเขียน

พูดแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิวิจารณ์ พุดรายงานการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พูดโอกาสต่างๆ เช่นการพูดโต้ว่าที่ อภิปราย ยอวาท โน้มน้าว มารยาทในการฟัง การดูและการพูด

คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ประโยคซับซ้อน ระดับภาษา คำทับศัพท์ คำศัพท์บัญญัติ คำศัพท์ทางวิชาการและวิชาชีพ โคลงสี่สุภาพ

วรรณคดี วรรณกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม สุภาษิต คำสอน เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ บันเทิงคดี การวิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดี และวรรณกรรม บทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าทั้งบทอาขยานตามที่กำหนดและตามความสนใจ

โดยการศึกษา ค้นคว้า ใช้ทักษะกระบวนการอ่าน กระบวนการเขียน ทักษะกระบวนการคิด เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางภาษาอย่างเต็มตามศักยภาพ สามารถใช้ทักษะการสื่อสารได้เป็นอย่างดี เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทย มีความซาบซึ้งและมีสุนทรียภาพ อนุรักษ์ภาษาไทยไว้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีทักษะชีวิตและจิตสาธารณะ รหัสตัวชี้วัด

ท 1.1 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3 ม.3/4 ม.3/5 ม.3/6

ท 2.1 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3 ม.3/4 ม.3/5

ท 3.1 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3 ม.3/6

ท 4.1 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3

ท 5.1 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท 23101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลา 60 ชั่วโมง

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	พัฒนาทักษะ	ท 1.1 ม.3/1 ท 1.1 ม.3/2 ท 1.1 ม.3/3 ท 2.1 ม.3/1 ท 2.1 ม.3/2 ท 4.1 ม.3/1	การอ่านออกเสียง - บทร้อยแก้ว - บทร้อยกรอง การอ่านจับใจความ - บันเทิงคดี - สารคดี การคัดลายมือ การเขียนเพื่อการสื่อสาร - คำอวยพร - คำขวัญ - คำคม คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ	18

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท 23101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลา 60 ชั่วโมง (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
2	ภาษาพาสาร	ท 1.1 ม.3/4 ท 1.1 ม.3/5 ท 2.1 ม.3/2 ท 2.1 ม.3/3 ท 2.1 ม.3/4 ท 3.1 ม.3/1 ท 3.1 ม.3/6 ท 4.1 ม.3/2	การอ่านจับใจความ - บันเทิงคดี - สารคดี การเขียนข้อความตาม สถานการณ์และโอกาส - การเขียนโฆษณา - การเขียนสุนทรพจน์ การเขียนอัตชีวประวัติหรือ ชีวประวัติ การเขียนย่อความจากสื่อ ต่างๆ การพูดแสดงความคิดเห็น และประเมินเรื่องจากการฟัง การดู ประโยชน์สุขข้ออื่น	20
3	งานเขียนสร้างสรรค์	ท 1.1 ม.3/6 ท 2.1 ม.3/5 ท 3.1 ม.3/2 ท 4.1 ม.3/3	การอ่านจับใจความ - สารคดี - บันเทิงคดี การเขียนจดหมายกิจธุระ การพูดวิเคราะห์วิจารณ์ จากเรื่องที่ฟังและดู ระดับภาษา	13
4	วรรณคดีมรดก	ท 5.1 ม.3/1 ท 5.1 ม.3/2 ท 5.1 ม.3/3	การพินิจวรรณคดี - เห็นแก่ลูก - พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนี นางผีเสื้อสมุทร - บทพากย์เอราวัณ	9

ซึ่งผู้วิจัยทำวิจัยในหน่วยที่ 4 วรรณคดีมรดก เพื่อให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วรรณคดีไทย ซึ่งอยู่ในสาระที่ 5 มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และ วรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ตัวชี้วัด ท 5.1 ม.3/1 สรุปเนื้อหา วรรณคดี วรรณกรรมและวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากขึ้น ตัวชี้วัด ท 5.1 ม.3/2 วิเคราะห์วิถีไทย และคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านและตัวชี้วัด ท 5.1 ม.3/3 สรุปความรู้และข้อคิดจาก การอ่าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี

2.1 ความหมายของวรรณคดี

วรรณคดี เป็นศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ คำว่าวรรณคดี ได้มีผู้ให้นิยามไว้ หลายท่าน ดังนี้

พระยาอนูมานราชชน (2518: 8) ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ว่า “วรรณคดี คือ ความรู้สึกนึก คิดของกวี ซึ่งถอดออกมาจากจิตใจให้ปรากฏเป็นรูปหนังสือ มีถ้อยคำเหมาะสมเพราะพริ้งเร้าใจให้ ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้สึก”

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518: 1-4) ให้ความหมายของวรรณคดีสรุปได้ว่า วรรณคดีอันเป็น คำที่เราบัญญัติขึ้นใช้เทียบคำ Literature ในภาษาอังกฤษ หมายถึง บทประพันธ์ที่รัดตรงใจผู้อ่าน ปลุกมโนคติ (Imagination) ทำให้เพลิดเพลिनและเกิดอารมณ์ต่างๆ ละม้ายคล้ายคลึงผู้ประพันธ์ นอกจากนั้นบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีจะต้องมีรูปศิลปะ (Form) รูปศิลปะนี้เองทำให้เกิดความงาม

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529: 3) ให้ความหมายของวรรณคดีว่า หมายถึง หนังสือที่เรียบเรียง ด้วยคำเกลี้ยงเกลาไพเราะ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ ทั้งยังเป็นหนังสือที่สอดแทรกคุณค่าต่างๆ และสารัตถประโยชน์ไว้อีกด้วย

พระวรวงศ์พิธีฐ (2534: 4) ได้ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ว่า “วรรณคดี คือ หนังสือที่มี ลักษณะเรียบเรียงถ้อยคำเกลี้ยงเกลา เพราะพริ้ง มีรสปลุกมโนคติ (Imagination) ให้เพลิดเพลिन กระทบกระเทือนอารมณ์ต่างๆ เป็นไปตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์”

กล่าวโดยสรุป วรรณคดี คือหนังสือที่มีการเรียบเรียงถ้อยคำไว้อย่างเกลี้ยงเกลาและ ไพเราะ มีการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ ตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์และยังให้ความรู้ให้ข้อคิด อันเป็นคุณประโยชน์

2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดี

วรรณคดีเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้วยความงามทางภาษาที่มีความสำคัญในการใช้ แสดงความคิด ความรู้สึก และคติแง่คิดสอนใจต่างๆ อีกทั้งมีคุณค่าเหมาะแก่การศึกษา ซึ่งมีผู้รู้ได้ กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดีไว้ดังนี้

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529: 9) กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีไว้ 10 ด้าน คือ

1. วรรณคดีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
2. วรรณคดีเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์
3. วรรณคดีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง
4. วรรณคดีเป็นผลรวมของประสบการณ์มนุษย์
5. วรรณคดีเป็นการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. วรรณคดีเป็นเครื่องสำเร็จอารมณ์ และสิ่งบันเทิงอย่างหนึ่ง
7. วรรณคดีเป็นกระจกสะท้อนชีวิตและสังคม
8. วรรณคดีเป็นบ่อเกิดของศิลปะและวรรณกรรม
9. วรรณคดีมีอิทธิพลต่อชีวิต จิตใจ ค่านิยม อารมณ์และสติปัญญาของผู้คนในสังคม
10. วรรณคดีเป็นวิชาหนึ่งที่นักเรียนต้องเรียนในระบบโรงเรียน

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2523: 2-3) กล่าวว่าวรรณคดีมีคุณค่าต่อผู้อ่าน และผู้ศึกษา 2 ประการ คือ

1. คุณค่าทางอารมณ์

วรรณคดีเป็นงานศิลปะที่สร้างความเพลิดเพลินด้วยสุนทรียภาพทางภาษาจากถ้อยคำ และโวหารการบรรยายและพรรณนา วรรณคดีจึงมีพลังจูงใจผู้อ่านให้มีอารมณ์รัก เศร้า ขบขัน สมเพช สงสาร โกรธ ชื่นชมพิติ ฯลฯ คุณสมบัติของวรรณคดีข้อนี้จึงเรียกได้ว่าเป็นอาหารใจ

2. คุณค่าทางปัญญา

วรรณคดีให้ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ที่กวีถ่ายทอดไว้ทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ ยังให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ให้หยั่งเห็นแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ผู้ศึกษาจึงอาจ จดจำสิ่งที่ได้จากการอ่านวรรณคดี มาเป็นประสบการณ์รอง และนำเหตุการณ์ ข้อคิด และความรู้ในเรื่องมาเป็นอุทาหรณ์ เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของตนเอง

ดนยา วงศ์ระชะชัย (2529: 119) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดี สรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความสนุกสนานบันเทิงใจ ทำให้ผู้อ่านสะท้อนอารมณ์ ในทางใดทางหนึ่ง
2. คุณค่าทางสติปัญญาให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น สังคม วัฒนธรรมเกิดการหยั่งเห็น ชีวิตและโลก

3. คุณค่าทางศีลธรรม ช่วยผดุงศีลธรรมในสังคมของตน ไม่บ่อนทำลายความสงบสุขในสังคม หรือฉุดให้สังคมเสื่อมทรามลง

ชัตสฺถนี สีนธฺสังท์ (2532: 57-77) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีในด้านต่างๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านจิตใจ

วรรณคดีในฐานะศิลปะมีคุณค่าสำคัญต่อจิตใจ เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ความเพลิดเพลินที่ได้รับจากวรรณคดีนั้นเกิดจากรส และลีลาของการประพันธ์ที่ก่อสร้างขึ้นด้วยอารมณ์และจินตนาการที่แตกต่างกันไปตามแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้น

นอกจากความเพลิดเพลินที่เราได้รับจากวรรณคดี ซึ่งทำให้จิตใจมีความสนุกสนานรื่นรมย์แล้ว รสแห่งความงามของวรรณคดีก็ให้คุณค่าแก่จิตใจเช่นกัน กล่าวคือ ก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจ บำรุงจิตใจเราให้ประณีต ให้อารมณ์และเข้าถึงความไพเราะ และซาบซึ้งในความงาม

2. คุณค่าทางปัญญา

วรรณคดีมิใช่แต่จะทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับเนื้อหา และการใช้ภาษาอันงดงามเท่านั้น หากแต่นำความรอบรู้มาสู่ผู้อ่าน ทั้งในเรื่องของสรรพวิทยาการด้านต่างๆ และในเรื่องของโลกและชีวิต

วรรณคดียังเพิ่มพูนความรู้ด้านอื่น เช่น ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เป็นต้น แต่ผู้อ่านต้องไม่ลืมว่า วรรณคดีไม่ใช่ตำรา แม้ว่าวรรณคดีบางเรื่องอาจใช้เนื้อหาหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนดำเนินเรื่อง แต่ก็จะแต่งเติมเสริมต่อหรือนักฝันสร้างมโนภาพของตนขึ้น เพื่อให้วรรณคดีน่าอ่าน

ในด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดีมีคุณค่าในแง่ที่ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ นอกเหนือไปจากสิ่งที่ประวัติศาสตร์บันทึกไว้ ประวัติศาสตร์จะบันทึกเนื้อหาที่เพ่งเล็งข้อเท็จจริง มีหลักฐาน มีเหตุผล แต่วรรณคดีสามารถให้ข้อมูลด้านอารมณ์ ความรู้สึกของผู้คนที่ร่วมเหตุการณ์ ทัศนคติและแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมในสมัยหนึ่ง

นอกจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เราอาจเรียนรู้ประวัติศาสตร์และตำนานของสถานที่ต่างๆ จากวรรณคดีได้เช่นกัน เช่น รู้เรื่องประวัติตำบลสามเสน จากนิราศพระบาทและเรื่องสามโคกหรือปทุมธานีจากนิราศภูเขาทอง

ความรู้ด้านอื่น เช่น การเมืองการปกครอง และกฎหมาย เป็นสิ่งที่พบได้ในวรรณคดีเช่นกัน จากศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง เราได้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายเชิงภาษีอากร กฎหมายมรดก ตลอดจนวิธีการพิจารณาคดี เป็นต้น

ความรู้ที่ได้รับจากวรรณคดีอีกอย่างก็คือ ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง ซึ่งมักเป็นยุคที่วรรณคดีนั้นถือกำเนิดขึ้นมา ตัวอย่างวรรณคดีที่สะท้อนวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ให้เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ที่แสดงชีวิต

สามัญชนในสมัยรัตนโกสินทร์ มีประเพณีต่างๆที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องนี้อยู่มากมาย และมีความสัมพันธ์กับชีวิตคนไทย นับตั้งแต่ประเพณีการเกิด การรับขวัญ การโกนจุก การทำขวัญ การบวช การแต่งงาน การเผาศพ เป็นต้น

3. คุณค่าทางด้านภาษา

ความรู้ที่ได้จากวรรณคดีที่เป็นหลักจริงๆ คือ ความรู้ทางภาษา กล่าวคือวรรณคดี ทำให้เรารู้จักศัพท์ต่างๆ ที่กวีเลือกสรรมาใช้โดยเฉพาะศัพท์ที่ใช้กันในวงนักปราชญ์และกวี เช่น ศัพท์ภาษาบาลี สันสกฤต หรือภาษาโบราณ นอกจากศัพท์แล้วยังสามารถเรียนรู้สำนวนต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อต้องการสื่อความว่าการเรียกชื่อนั้นไม่สำคัญเท่ากับคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะใช้สำนวนจากเรื่องโรมิโอและจูเลียตว่า “อันว่าชื่อนั้นสำคัญไฉน” เป็นต้น

จากความสำคัญและคุณค่าที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วรรณคดีมีความสำคัญในการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นกระจกสะท้อนชีวิตและสังคม ให้ความรู้ในด้านต่างๆ อีกทั้งยังเป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน รวมถึงช่วยผดุงศีลธรรมในสังคมอีกด้วย

2.3 องค์ประกอบของวรรณคดี

วรรณคดีมีลักษณะเฉพาะที่แสดงให้เห็นเป็นองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้คำอธิบายองค์ประกอบของวรรณคดีไว้ดังนี้

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525: 35) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบวรรณคดี สรุปได้ว่าวรรณคดีมีองค์ประกอบหลักคือ

1. ภาษา มีทั้งการใช้ถ้อยคำและระดับของภาษา
2. รูปแบบ ซึ่งหมายถึงวิธีการเขียนของแต่ละบุคคล ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ รูปแบบของลักษณะการประพันธ์ และรูปแบบซึ่งเป็นขนบนิยมในการดำเนินเรื่อง
3. สาระหรือแนวคิดของเรื่อง ก็คือลักษณะอันเป็นวิสัยธรรมดาธรรมชาติของโลกและมนุษย์ที่ผู้แต่งมองเห็น และมุ่งหมายจะแสดงลักษณะนั้นออกมาให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน สาระของเรื่องจึงเป็นสารที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน แสดงให้เข้าใจว่าวิถีทางแห่งโลกเป็นเช่นนี้
4. กลวิธีทางศิลปะจะทำให้วรรณคดีมีชีวิตชีวา มีความถูกต้องและสมจริงและมีความเป็นตัวของตัวเอง

วิภา กงกะนันทน์ (2533: 8) กล่าวถึงองค์ประกอบของวรรณคดี สรุปได้ว่า วรรณคดีประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์กัน 3 ส่วน จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ได้คือ

1. ภาษา คือ ภาษาที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง
2. เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวหรือข้อคิด และอาจจะมีคนหรือตัวละคร เวลา สถานที่และทัศนะ

3. รูปแบบ คือ รูปแบบการแต่ง

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2533: 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวรรณคดี สรุปได้ว่าองค์ประกอบของวรรณคดีมีอยู่ 3 ส่วน ดังนี้

1. ภาษา เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความนึกคิด อารมณ์และจินตนาการ ทำให้ผู้อ่านวรรณคดีเข้าใจและเกิดความซาบซึ้ง

2. เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวตัวละคร ฉากและทัศนะของผู้แต่ง

3. รูปแบบ แบ่งตามรูปแบบการประพันธ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง และรูปแบบอื่น ซึ่งจัดเข้าประเภทร้อยแก้วหรือร้อยกรองไม่ได้

ชัตสุณี สินธุสิงห์ (2532 : 7-12) กล่าวถึงองค์ประกอบของงานเขียนแยกตามประเภทได้ ดังนี้

วรรณกรรมประเภทบทละครมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. โครงเรื่อง คือ การวางโครงเรื่องว่าจะดำเนินไปอย่างไรบ้าง

2. ตัวละคร ผู้เขียนอาจจะให้ลักษณะนิสัยตัวละครโดยการใช้ทฤษฎีของจิตวิทยาประกอบหรือโดยการแสดงความสัมพันธ์ของตัวละครนั้นๆกับตัวละครอื่นๆในเรื่อง

3. บทสนทนา เป็นส่วนที่ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปและบ่งนิสัยตัวละครด้วยในขณะเดียวกัน

4. การแบ่งละครเป็นฉากและองก์ ละครในสมัยโบราณนิยมแบ่งเป็นห้าองก์ ในแต่ละองก์จะมีหลายฉากและเหตุการณ์ในฉากต่างๆเหล่านี้จะเกิดขึ้นในสถานที่เดียวกัน

5. แนวเรื่องหรือแก่นเรื่อง คือ ข้อคิด ปรัชญา หรือบทเรียนที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อสารถึงคนดู

6. ดนตรี ละครส่วนมากนิยมใช้ดนตรีประกอบทั้งเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ความมีชีวิตชีวา เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่อง และเพื่อบรรยายเรื่องให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

วรรณกรรมประเภทร้อยกรองมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ฉันทลักษณ์ คือ รูปแบบเฉพาะตัวของบทร้อยกรองประเภทต่างๆ

2. ภาษา หมายถึง การเลือกใช้ถ้อยคำอย่างประณีตบรรจงให้เหมาะกับฉันทลักษณ์นั้นๆ

3. ความเปรียบ การใช้ความเปรียบจะช่วยให้ทั้งจินตภาพที่ชัดเจนและให้ความไพเราะ และความลึกซึ้ง

4. สัญลักษณ์ บทร้อยกรองส่วนมากจะมีขนาดสั้น และถูกจำกัดด้วยรูปแบบของฉันทลักษณ์ ดังนั้นการใช้สัญลักษณ์จึงช่วยกวีให้สามารถพูดได้กว้างไกลลึกซึ้งในความยาวที่จำกัด

5. การอ้างถึง การอ้างถึงชื่อในประวัติศาสตร์หรือในแนวตำนานกวี หรือชื่อที่รู้จักกันดีแล้วก็ตาม ย่อมเพิ่มความลึกซึ้งและความหมายในกวีนิพนธ์บทนั้นๆมากขึ้น โดยที่กวียังสามารถประหยัดการใช้คำได้

6. ความหมาย หมายถึง ความหมายที่กวีต้องการถ่ายทอดถึงผู้อ่าน

จากองค์ประกอบของวรรณคดีที่นักวิชาการกล่าวถึง สรุปได้ว่า องค์ประกอบของวรรณคดีนั้นประกอบด้วย ภาษา เนื้อหาและรูปแบบ โดยภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความนึกคิด อารมณ์และจินตนาการ ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและซาบซึ้ง เนื้อหา หมายถึง เรื่องราว ตัวละคร ฉากและทัศนะที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน และรูปแบบ หมายถึง ลักษณะของการประพันธ์ แบ่งออกเป็น ร้อยแก้ว ร้อยกรองและรูปแบบอื่นซึ่งจัดเข้าประเภทร้อยแก้วหรือร้อยกรองไม่ได้

2.4 หลักการวิจารณ์วรรณคดี

2.4.1 ความหมายของการวิจารณ์วรรณคดี

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517: 7) กล่าวถึงหลักวิจารณ์วรรณคดีว่า แบ่งเป็นลำดับขั้นคือ ขั้นวิเคราะห์ วินิจฉัยสาร วิจารณ์ วิพากษ์ โดยได้ให้ความหมายของ การวิจารณ์ไว้ว่า พิจารณาวิธีการแต่งของผู้แต่งเป็นประการสำคัญ นอกเหนือจากการพิจารณาเนื้อหาและการตีความ

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518: 289) กล่าวถึงการวิจารณ์วรรณคดีว่า การวิจารณ์ หมายถึง การพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์ แยกแยะส่วนประกอบที่สำคัญและหยิบยกออกมาเพื่ออธิบายว่ามีความงามอย่างไร หมายความว่าอย่างไร และชี้ให้เห็นว่าแต่ละส่วนขององค์ประกอบของงานประพันธ์นั้นมีความสำคัญต่อส่วนรวมอย่างไร และวินิจฉัยว่าหนังสือนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2528: 24) กล่าวถึงความหมายของการวิจารณ์วรรณคดีว่าการวิจารณ์วรรณคดี คือ การแสดงทรรศนะส่วนตัวในแง่มุมต่างๆของผู้อ่านที่มีต่อหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่าหนังสือนั้นๆ ผู้แต่งได้แสดงจุดเด่นและจุดด้อยที่ปรากฏเป็นโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ท่วงทำนอง การเขียน กลวิธีการแต่ง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ ตลอดจนถ้อยคำสำนวนอย่างไรบ้าง รวมทั้งการประเมินคุณค่าของหนังสือนั้นๆได้อย่างมีหลักเกณฑ์และสมเหตุสมผล

จากการศึกษาการวิจารณ์วรรณคดี สรุปได้ว่า การวิจารณ์วรรณคดี หมายถึง การพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์ แยกแยะส่วนประกอบที่สำคัญ และประเมินคุณค่าของหนังสือ นั้นๆว่าดีหรือไม่ดีอย่างไรได้อย่างมีหลักเกณฑ์และสมเหตุสมผล

2.4.2 ขั้นตอนการวิจารณ์วรรณคดี

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522: 98-99) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วนักวิจารณ์ลำดับขั้นตอนของการวิจารณ์วรรณคดีไว้เป็น 2 ขั้นตอน คือ การอธิบายลักษณะ(วิเคราะห์) วรรณคดีนั้นๆ และการประเมินคุณค่าหรือตัดสินคุณค่า

1. การวิเคราะห์วรรณคดี คือ การแยกวรรณคดีที่เป็นรูปสำเร็จอยู่แล้วนั้น ออกเป็นส่วนย่อยต่างๆอย่างมีหลักเกณฑ์ ในการวิเคราะห์ผู้ฝึกฝนการวิจารณ์ควรจะได้คำนึงถึงหัวข้อต่างๆดังนี้

1.1 การแบ่งส่วนย่อยต่างๆที่ประกอบกันเข้าเป็นรูปวรรณคดีฉบับนั้นๆเช่น โครงเรื่อง สารัตถะของเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก กลวิธีแต่งและสไตล์ในการแต่ง เป็นต้น

1.2 การอธิบายลักษณะของส่วนย่อยต่างๆส่วนใดมีความเด่นหรือด้อย ซึ่งจะส่งผลให้วรรณคดีเรื่องนั้นมีความดีหรือความด้อยเพราะส่วนใด

1.3 พิจารณาให้เห็นจุดประสงค์สำคัญ หลักการหรือกลวิธีหรือวิธีการสำคัญ ที่ผู้แต่งนำมาใช้

1.4 พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆในวรรณคดีเรื่องนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความกลมกลืน ความแตกต่าง หรือความขัดแย้งระหว่างส่วนเหล่านั้น

2. การประเมินคุณค่า อาจทำได้ทั้งภายในเนื้อเรื่องวรรณคดีเรื่องนั้นเอง หรืออาจนำไปเปรียบเทียบกับวรรณคดีเรื่องอื่นที่เหมาะสม ควรที่จะนำมาเปรียบเทียบกับกันได้ เพื่อให้เห็นลักษณะและคุณค่าที่เด่นชัดขึ้น โดยทั่วไปการประเมินคุณค่าในขั้นสุดท้ายอาจทำให้ได้หัวข้อดังนี้

2.1 ประเมินคุณค่าจากความถูกต้องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางประการ หรือเกี่ยวกับหลักการหรือความสมเหตุสมผล

2.2 ประเมินค่า โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆในวรรณคดีเรื่องนั้นเพื่อแสดงให้เห็นความเหมาะสม ความสอดคล้องตลอดจนความแตกต่างหรือความสอดคล้องกัน

2.3 ประเมินคุณค่าในด้านเอกภาพของวรรณคดีเรื่องนั้น ว่ามีลักษณะเป็นบูรณภาพเพียงใด มีตอนใด ส่วนใดแตกแยกออกไป ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของวรรณคดีเรื่องนั้นหรือไม่

2.4 ประเมินคุณค่าของประสิทธิภาพในการใช้กลวิธีและท่วงทำนองของผู้แต่ง ว่าดีเด่น หรืออ่อน ไม่เหมาะสมในส่วนใดตอนใด

2.5 ประเมินคุณค่าด้วยการเปรียบเทียบกับวรรณคดีเรื่องอื่น(ควรเป็นเรื่องที่รู้จักดีหรือมีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับเรื่องที่วิจารณ์) เพื่อเน้นให้เห็นคุณค่าของวรรณคดีที่วิจารณ์นั้นชัดเจนยิ่งขึ้น

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2528: 284-285) กล่าวว่า เนื่องจากการวิจารณ์วรรณคดีไม่มีหลักการ และแนวปฏิบัติตายตัวเสมอไป จึงควรยึดหลักการและแนวปฏิบัติพื้นฐานสำหรับการวิจารณ์ ซึ่งแบ่งเป็นการวิจารณ์สองด้าน คือ ด้านเนื้อหาและรูปแบบ

การวิจารณ์ด้านเนื้อหานั้น เป็นการพิจารณาด้านการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัยตัวละคร การดำเนินเรื่อง และแก่นเรื่อง ส่วนด้านรูปแบบมีการพิจารณาองค์ประกอบ จังหวะลีลา การเสนอภาพพจน์ การใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาษา ท่วงทำนองการเขียน และประดิษฐการ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์วรรณคดีนั้น ผู้วิจารณ์จะต้อง วิเคราะห์ด้านเนื้อหาและรูปแบบของวรรณคดีออกเป็นส่วนย่อยต่างๆอย่างมีหลักเกณฑ์ ประเมินคุณค่าในด้านความถูกต้อง ด้านเอกภาพ ด้านท่วงทำนองในการแต่งและเปรียบเทียบกับวรรณคดีเรื่องอื่นได้

2.5 บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก

ผู้พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จเจ้าฟ้ามหาวิชราวุธ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2423 เมื่อ พระชนมายุ 8 พรรษา ทรงได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเทพทวารวดี และต่อมาทรงได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร แทนสมเด็จพระบรมเชษฐา เจ้าฟ้ามหาวิชรมหิศ ซึ่งสวรรคต และได้เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักปราชญ์ (ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า) และทรงเป็นจิตรกรที่ทรงเชี่ยวชาญทางด้านอักษรศาสตร์โบราณคดี มีพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว ร้อยกรองทั้งภาษาไทยและอังกฤษ มากกว่า 200 เรื่อง ทรงใช้นามแฝงต่างๆกัน เช่น อิศวพาหุ รามจิตติ ศรีอยุธยา พันแหลม นายแก้วนายขวัญ ฯลฯ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 รวมพระชนมพรรษา 45 พรรษา

ลักษณะการแต่ง

เรื่องเห็นแก่ลูก แต่งเป็นบทละครพูดขนาดสั้น มี 1 องก์ รัชกาลที่ 6 ทรงผูกเรื่องอย่างรัดกุมและดำเนินเรื่องโดยใช้บทสนทนาของตัวละครโต้ตอบกัน ทำให้ทราบเรื่องราวที่ดำเนินไป และทราบเบื้องหลังของตัวละครแต่ละตัว นอกจากนี้ ยังทรงบรรยายกิริยาท่าทางของตัวละครแต่ละตัวไว้ในวงเล็บ เพื่อช่วยให้นักแสดง แสดงตามบทได้สะดวกและสมบทบาทยิ่งขึ้น ภาษาที่ใช้ในบทละครนี้ใช้คำพูดง่ายๆแต่ให้ความหมายคมคายลึกซึ้ง แม้ว่าบางคำที่มีใช้ในอดีตสมัย 80-90 ปีก่อนแต่ไม่มีใช้ในปัจจุบัน ผู้อ่านก็ยังพอเดาความหมายได้

เนื้อเรื่องย่อในบทเรียน

นายลำมาที่บ้านพระยาภักดีดินฤณาด มีอ้ายคำซึ่งเป็นคนรับใช้ของพระยาภักดีให้การต้อนรับ และนั่งคอยอยู่ห่างๆเนื่องจากไม่ไว้ใจเพราะเห็นสภาพของนายลำที่แต่งตัวปอนๆ ท่าทางดึ่มเหล้าจัด จนเมื่อพระยาภักดีกลับมาบ้านได้พบนายลำจึงทำให้ทราบเรื่องราวของคนทั้งสองจากการสนทนาโต้ตอบกันว่า เดิมนายลำเป็นเพื่อนกับพระยาภักดี ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหลวงกำธร ส่วนนายลำเป็นทิพเดชะ นายลำมีภรรยา คือแม่वल มีลูกสาวคือ แม่ล่อ เมื่อแม่ล่อมีอายุ 2 ขวบเศษ นายลำก็ถูกจำคุกเพราะทุจริตต่อหน้าที่ แม่वलเลี้ยงดูลูกสาวมาตามลำพัง ก่อนตายจึงยกลูกสาวให้เป็นลูกบุญธรรมของพระยาภักดี นายลำจำคุกอยู่ 10 ปี ก็ออกจากคุกไปร่วมค้าฝิ่นอยู่กับจีนกิมจิ้นเง็กที่พิษณุโลก พอถูกตำรวจจับได้ก็แก้ข้อกล่าวหาเอาตัวรอดฝ่ายเดียว ต่อมาก็ตกอยู่ในสภาพสิ้นเนื้อประดาตัว จึงตั้งใจจะมาอยู่กับแม่ล่อ ซึ่งมีอายุ 17 ปี กำลังจะแต่งงาน กับนายทองคำแต่พระยาภักดีพยายามชี้แจงให้นายลำเห็นแก่ลูกสาวไม่ต้องการให้ถูกคนอื่นรังเกียจว่ามีพ่อเป็นคนซี้คุกและฉ้อโกง จนในที่สุดเสนอเงินให้ 100 ชั่ง แต่นายลำก็ไม่ยอม เมื่อแม่ล่อกลับมาถึง นายลำจึงได้รู้จักกับแม่ล่อและได้ประจักษ์ว่าตนเลวเกินกว่าจะเป็นพ่อของแม่ล่อ ซึ่งหล่อนได้วาดภาพพ่อไว้ในใจว่าพ่อเป็นคนดีที่หาที่ตีไม่ได้เลย

2.6 นิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร

ผู้แต่ง

พระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือที่ทุกคนรู้จักกันในนามว่า สุนทรภู่ เป็นกวีคนสำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เกิดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 บิดาเป็นข้าราชการบริพารในกรมพระราชวังบวรสถานมงคลซึ่งภายหลังได้ลาออกจากราชการกลับไปอยู่บ้านเกิดที่บ้านกร่ำ อำเภอกแกลง จังหวัดระยอง มารดานั้นพื้นเดิมเป็นคนเมืองเพชรบุรีตามที่ปรากฏในนิราศเมืองเพชรแต่มารับราชการเป็นพระนมของพระองค์เจ้าจรงกล พระธิดาในกรมพระราชวังหลัง บิดาและมารดาของสุนทรภู่หย่าร้างกันตั้งแต่สุนทรภู่ยังเป็นเด็กเล็กอยู่ สุนทรภู่จึงอาศัยอยู่กับมารดาและได้ศึกษาเล่าเรียน ณ วัดชีปะขาวหรือวัดศรีสุदारามริมคลองบางกอกน้อย ต่อมามารดาได้พาเข้าไปถวายตัวเป็นข้าราชการบริพารในกรมพระราชวังหลัง

เมื่อสุนทรภู่เติบโตขึ้นเป็นหนุ่มได้แอบชอบพอกับนางจัน ด้วยความที่เป็นคนเจ้าคารมจึงได้ลักลอบเขียนเพลงยาวให้นางจันอยู่เรื่อยๆ จนบิดาของนางจันทราบเข้าจึงสั่งคนให้จับตัวมาแล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูลแก่กรมพระราชวังหลัง สุนทรภู่ถูกตัดสินให้จำคุกแต่ไม่นานนักก็ถูกปล่อยตัวเพราะกรมพระราชวังหลังทิวศต เมื่อสุนทรภู่พ้นโทษจึงออกบวชแล้วลาสิกขาบพามาสมรสกับนางจันและได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ แต่ด้วยนิสัยเจ้าชู้ของสุนทรภู่ประกอบกับความชอบในสุราจึงทำให้ทะเลาะกับนางจันอยู่เนืองๆ จนพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ทรงระอา สุนทรภู่เกิด

ความน้อยใจจึงเดินทางไปเมืองเพชรบุรีเพื่อไปอาศัยอยู่กับหม่อมบุณนาคซึ่งเป็นหม่อมในกรมพระราชวังหลัง

สุนทรภู่ได้กลับมารับราชการใหม่อีกครั้งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเนื่องด้วยทรงโปรดการกวี สุนทรภู่ได้รับพระกรุณาให้ดำรงตำแหน่งขุนสุนทรโวหารในกรมราชบัณฑิตและยังอยู่ในตำแหน่งจางวางพระอาลักษณ์ควบคู่ไปด้วย ชีวิตของสุนทรภู่ในขณะนั้นมีความสุขมากและมีบุตรกับนางจันคนหนึ่งชื่อว่าหนูพุด แต่นิสัยเจ้าชู้และความชอบในสุราของสุนทรภู่ยังคงเหมือนเดิมจนไปได้นางนิ่มมาเป็นภรรยาอีกคน อันเป็นเหตุให้นางจันโกรธ ในตอนที่ทะเลาะกับนางจันนั้นสุนทรภู่ได้ไปทำร้ายลุงของนางจันเข้าจึงเป็นเหตุสุนทรภู่ถูกจำคุกอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างที่ติดคุกครั้งนี้เองที่สุนทรภู่ได้แต่งพระอภัยมณีขึ้นเพื่อขายเลี้ยงชีพในยามที่ตกยากอยู่ในคุก

เมื่อพ้นโทษในครั้งหลังนี้สุนทรภู่ได้เป็นพระอาจารย์ถวายอักษรให้เจ้านายในพระราชวงศ์หลายพระองค์ แต่ไม่นานเมื่อสิ้นรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่ก็ตกที่นั่งลำบากด้วยเคยทำให้ขัดเคืองพระทัยแก่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สุนทรภู่จึงต้องออกบวชอีกครั้งเพื่อหนีราชภัยและได้ออกเรือเดินทางไปในที่ต่างๆ และแต่งวรรณคดีไปพร้อมๆ กันอีกหลายเรื่อง จนท้ายที่สุดได้มาพึ่งพระบารมีของพระองค์เจ้าลักขณานุคุณและกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์สุนทรภู่ได้เข้ารับราชการอีกครั้งหนึ่งและได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหารจนถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2398

ในปี พ.ศ. 2529 องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ประกาศยกย่อง เชิดชูเกียรติให้สุนทรภู่เป็นบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก ในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2529

ลักษณะคำประพันธ์

พระอภัยมณีแต่งด้วยกลอนสุภาพในลักษณะนิทาน

เนื้อเรื่องย่อในบทเรียน

พระอภัยมณีอยู่กับนางผีเสื้อสมุทรในถ้ำจันมีพระโอรสชื่อว่าสินสมุทร สินสมุทรมีลักษณะผสมระหว่างพระอภัยมณีและนางผีเสื้อสมุทร พระอภัยมณีได้เลี้ยงและถ่ายทอดความรู้ที่พระองค์มีให้แก่สินสมุทรจนหมดและมอบของสำคัญไว้ให้ คือ พระธำมรงค์และผ้าคาดเอว วันหนึ่งเมื่อนางผีเสื้อสมุทรออกไปหาอาหาร ด้วยความซุกซนสินสมุทรได้ทดลองผลักหินปากถ้ำจันเปิดแล้วออกไปเที่ยวเล่นในทะเล สินสมุทรพบเงือกชราแต่ไม่รู้จักรวาคืออะไรจึงนำเงือกกลับไปให้พระอภัยมณีทอดพระเนตร พระอภัยมณีเห็นดังนั้นจึงเล่าความจริงให้สินสมุทรฟังทั้งหมด สินสมุทรทราบความแล้วก็เสียใจมาก เงือกฟังแล้วได้อ้อนวอนให้พระอภัยมณีสั่งให้สินสมุทรปล่อยตนไปและให้สัญญาว่าจะพาพระอภัยมณีหนีพึ่งพระโยคีที่เกาะแก้วพิสดารซึ่งอยู่ห่างออกไปราว 100 โยชน์ เงือกชราบอกว่า

การไปที่เกาะแก้วพิสดารนั้นตนต้องใช้เวลาลงถึง 7 วัน ว่ายนํ้าไปในมหาสมุทรแต่กลัวนางผีเสื้อสมุทรจะตามทันเพราะนางผีเสื้อสมุทรมันมีพลังมากเมื่ออยู่ในทะเลซึ่งใช้เวลาเพียง 3-4 วันก็ไปถึงเกาะแล้ว เจ็อกซราณะให้พระอภัยมณีทำอุบายลวงนางผีเสื้อสมุทรเพื่อจะได้มีเวลาในการหลบหนี ตกกลางคืน ในวันเดียวกัน นางผีเสื้อสมุทรเกิดฝันร้ายว่ามีเทวดามาควักเอาดวงตางทั้งสองออกแล้วเหาะหายไป นางตกใจตื่นแล้วเล่าความฝันนั้นให้พระอภัยมณีฟังทั้งหมด พระอภัยมณีเห็นเป็นโอกาสดี จึงทำนายฝันไปว่านางนั้นจะมีเคราะห์ร้ายอาจถึงแก่ชีวิตและแนะนำให้นางไปบำเพ็ญศีลอยู่บนเขา 3 วัน เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และห้ามกินเนื้อสัตว์เป็นอันขาด นางผีเสื้อหลงกลพระอภัยมณี สิ้นสมุทรทราบความโดยตลอดก็เสียใจจนพระอภัยมณีต้องห้าม พระอภัยมณีและสิ้นสมุทรได้หนีไปกับครอบครัวเจ็อก เมื่อครบ 3 วัน นางผีเสื้อสมุทรกลับมาไม่พบใครจึงออกตระเวนทะเลตามหาด้วยร่างเนรมิตเป็นยักษ์แล้วเรียกภูตผีในทะเลมาถามจนได้ความและตามพระอภัยมณีไปทันภายใน 3 วัน สิ้นสมุทรพยายามห้ามแล้วแต่นางผีเสื้อสมุทรไม่ฟัง สิ้นสมุทรจึงหลอกล่อให้มารดาหลงทางเพื่อให้เจ็อกลูกสาวพาพระอภัยมณีหนีไปให้ถึงเกาะแก้วพิสดาร เจ็อกซราสองผัวเมียถูกนางผีเสื้อฆ่าตายซึ่งในขณะเดียวกันพระอภัยมณี สิ้นสมุทรและเจ็อกสาวได้หนีขึ้นเกาะแก้วพิสดารทัน พระโยคีออกมาห้ามปรามนางผีเสื้อสมุทรแต่นางไม่ฟังและต่อว่าย้อนกลับมา พระโยคีจึงเสกทรายปกป้องเกาะไว้เพื่อไม่ให้นางผีเสื้อสมุทรเข้ามาได้

2.7 บทพากย์เอราวัณ

ผู้พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระนามเดิมว่า “ฉิม” ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี เมื่อพระชนมายุได้ 16 พรรษา ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ในคราวที่สมเด็จพระราชบิดาทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2325

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้รับการยกย่องว่า เป็น “ยุคทองของวรรณคดี” ด้านกาพย์กลอนเจริญสูงสุด จนมีคำกล่าวว่า “ในรัชกาลที่ 2 นั้น ใครเป็นกวีก็เป็นคนโปรด” พระองค์มีพระราชนิพนธ์ที่เป็นบทกลอนมากมาย ทรงเป็นยอดกวีด้านการแต่งบทละครทั้งละครในและละครนอก มีหลายเรื่องที่มีอยู่เดิมและทรงนำมาแต่งใหม่เพื่อใช้ในการแสดงได้ เช่น รามเกียรติ์ อุณรุท และอิเหนา

ลักษณะคำประพันธ์

บทพากย์เอราวัณแต่งเป็นกาพย์ฉบัง 16 จำนวน 40 บท

เนื้อเรื่องย่อในบทเรียน

อินทรีชิตลูกของทศกัณฐ์กับนางมณโฑ เดิมชื่อรณพัตร์ เรียนวิชาศิลปศาสตร์ ณ สำนักฤๅษีโคบุตร ภายหลังเรียนมนต์เชื่อมหากาลอัคคี สำหรับบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสามแล้ว ก็ไปนั่งภาวนาอยู่จนครบ 7 ปี พระเป็นเจ้าเสด็จมาพร้อมกันทั้งสามองค์ พระอิศวรประทานศรพรหมาสตร์ และบอกเวทแปลงตัวเป็นพระอินทร์ พระพรหมประทานศรนาคบาท และให้พรเมื่อตายบนอากาศ ถ้าหัวขาดตกลงพื้นดินให้กลายเป็นไฟบรรลัยกัลป์ ต่อเมื่อได้พานทิพย์ของพระพรหมมารองรับ จึงจะไม่ไหม้ พระนารายณ์ประทานศรวิษณุปาณัม ครั้นหนึ่งทศกัณฐ์ให้รณพัตร์ไปปราบพระอินทร์ เมื่อรบชนะพระอินทร์ ทศกัณฐ์จึงให้ชื่อใหม่ว่า อินทรีชิต แปลว่ามีชัยชนะแก่พระอินทร์ เมื่อศึกติดลगा อินทรีชิตทำพิธีชูปศรพรหมาสตร์แต่ไม่สำเร็จ เพราะทศกัณฐ์บอกข่าวการตายของกุมภกรรณ อินทรีชิตจึงออกรบโดยแปลงกายเป็นพระอินทร์ และให้การุณราชแปลงเป็นช้างเอราวัณอั้งงตามเมื่อทัพพระลักษมณ์เห็นก็เคลิบเคลิ้มหลงกล อินทรีชิตจึงแผลงศรนาคบาทถูกตัวพระลักษมณ์และทัฬหาวร

3. การสอนวรรณคดีไทย

3.1 จุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไทย

ในการเรียนสอนวรรณคดีให้ได้ผลนั้น ครูต้องทราบจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งผู้รู้และนักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไว้ ดังนี้

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518: 29-31) ได้เสนอความคิดไว้ว่า การเรียนการสอนวรรณคดีประการแรก ควรให้นักเรียนได้ทราบถึงประวัติของวรรณคดี เพื่อที่จะได้รู้ว่าวรรณคดีของชาติมีวิวัฒนาการมาอย่างไร มีงานชิ้นเอกอะไรบ้างและงานนั้นได้รับการยกย่องเพราะเหตุใดเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ประการที่สอง ควรให้นักเรียนได้เรียนวรรณคดีหลายแบบเพื่อให้รู้เนื้อเรื่อง โดยสรุปและสามารถพิจารณารายละเอียดของวรรณคดีจนเห็นคุณค่าได้ ประการสุดท้ายต้องมุ่งให้นักเรียนรู้จักวรรณคดีนั้นๆ มีส่วนสวยงามและส่วนบกพร่องตรงไหน โดยฝึกให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะติหรือชม

ประภาศรี สีหอำไพ (2535: 351-360) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนวรรณคดีว่าควรเน้นให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ มีความรู้เนื้อเรื่องที่กระจ่างชัด มีความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ สามารถถอดคำประพันธ์ได้ เกิดความคิด จินตนาการ และสุนทรียภาพจากเรื่องที่เรียน มีวิจาร์ณญาณ รู้จักวิจารณ์ เปรียบเทียบ และสามารถเรียนรู้วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี จากวรรณคดี

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย (2522: 159-160) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการสอนวรรณคดีว่า เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความหมายของวรรณคดี รู้จักลักษณะข้อบังคับต่างๆของคำประพันธ์ที่ใช้ มีทักษะในการอ่านให้เห็นคุณค่าของวรรณคดี เข้าถึงอรรถรส สามารถวิจารณ์นิสัยและการกระทำของตัวละครได้

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2536: 106-107) กล่าวว่า การสอนวรรณคดีควรมุ่งให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี และภาคภูมิใจในผลงานวรรณคดีของบรรพบุรุษ ให้เห็นสภาพชีวิตสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดี ให้จินตนาการ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

หม่อมหลวงอัชจิมา เกิดผล (2536: 87-89) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีว่า ควรให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวรรณคดี ทั้งในด้านประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวม รู้จักรูปแบบท่วงทำนองและลีลาของวรรณคดี รู้จักสังเกตลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่องแล้วเปรียบเทียบกับชีวิตจริง สามารถนำส่วนดีไปใช้และไม่ทำตามในส่วนที่ไม่ดี

พวงเล็ก อุดระ (2539: 6) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีเพื่อให้เห็นคุณค่าของวรรณคดีและงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาอย่างมีรสนิยมในฐานะเป็นวัฒนธรรมของชาติ คือ ให้เกิดความซาบซึ้งในรสแห่งความไพเราะของวรรณคดี อันประกอบด้วย เสียง รสของคำ รสของความเข้าใจภาษาที่ใช้ในวรรณคดีซึ่งเป็นภาษาที่กวีเลือกสรรคำไพเราะและมีอำนาจ

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ในการสอนวรรณคดีนั้นควรให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี เห็นความสำคัญในฐานะที่วรรณคดีเป็นสมบัติและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติรู้จักรูปแบบ รส ท่วงทำนองและลีลาของวรรณคดีรวมไปถึงนิสัยของตัวละคร เพื่อนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3.2 วิธีสอนวรรณคดีไทย

การสอนวรรณคดีนั้น ควรใช้วิธีการหลายๆวิธี โดยไม่เน้นแบบครูบรรยายแต่เพียงผู้เดียวหรือแบบให้นักเรียนท่องจำ แต่ควรจะให้ นักเรียนได้คิด และใช้เหตุผลในการศึกษาค้นคว้า

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518: 30-33) กล่าวถึงการสอนวรรณคดีสรุปได้ว่า ครูควรเริ่มให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการอ่านโดยการให้นักเรียนอ่านตัววรรณกรรมทั้งเรื่อง จากนั้นควรสอนให้นักเรียนเข้าใจวรรณคดีหรือวิภาษโดยครูฝึกให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะติชมหรือพิจารณาส่วนที่งามและบกพร่องว่าอยู่ตรงไหน ตัวละครตัวใดดีหรือเลวอย่างไร เจตนาของผู้แต่งคืออะไร เมื่อครูทราบความคิดเห็นของนักเรียนแล้วครูควรบอกความคิดของครูให้นักเรียนทราบด้วยเพื่อเป็นการชี้แนวทางหรือแนวความคิด จากนั้นให้นักเรียนตีความหรือวินิจฉัยสารและให้พิจารณาถกวิธีและวิพากษ์วิจารณ์

ประกาศรี สืออำไพ (2535: 351-360) กล่าวถึงวิธีการสอนวรรณคดีว่า เนื้อหาที่จะสอน ได้แก่ มโนทัศน์ เนื้อหา ฉันทลักษณ์ คำศัพท์ การตีความบทประพันธ์ สุนทรียภาพ การอ่านทำนองเสนาะ ซึ่งครูจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน ส่วนในการสอนนั้นต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมโดยใช้ความคิดพิจารณาด้วยตนเองเป็นสำคัญ และใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา

หม่อมหลวงอัจจิมา เกิดผล (2536 : 96) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสอนวรรณคดีไว้ว่าครูควรเข้าใจเนื้อหาที่แท้จริงของวรรณคดีที่จะนำมาสอน จัดทำกิจกรรมเกมประกอบการสอน หาเทคนิคใหม่ๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ ควรยกตัวอย่างในปัจจุบันที่นักเรียนสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ไม่บังคับให้นักเรียนท่องบทประพันธ์ต่างๆแต่ควรชี้ให้เห็นลีลาและความไพเราะของบทประพันธ์ แล้วให้นักเรียนเลือกท่องบทที่นักเรียนประทับใจแทน รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นรู้จักวิจารณ์ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2536: 135-136) ได้เสนอแนวทางการสอนวรรณคดีว่าครูควรวางแผนอย่างละเอียด หาหนังสืออ่านประกอบ เตรียมเกร็ดความรู้และจัดกิจกรรมในบทเรียนตั้งจุดมุ่งหมายไว้เป็นเชิงพฤติกรรม คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สอนเด็กให้มีวิจรรย์ญาณโดยย่วยให้เด็กคิด อภิปรายและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลที่ถูกต้อง และควรให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของเรื่อง เช่น ผู้แต่งคือใคร แต่งสมัยใด เป็นต้น

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545: 8) กล่าวถึงแนวการสอนวรรณคดีสรุปได้ว่า ต้องปลูกฝังให้นักเรียนเคยชินกับสิ่งสวยงาม ความไพเราะลึกซึ้ง เพราะการเคี้ยวเคี้ยวให้นิยมตามครูจะไม่ทำให้เกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพที่แท้จริงขึ้นมาได้ เด็กต้องเกิดความซาบซึ้งในความไพเราะงดงามนั้นขึ้นมาได้ จึงควรสอนให้นักเรียนรู้จักรสไพเราะของวรรณคดีและรู้จักความสุขความเพลิดเพลินจากการอ่านวรรณคดีเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนวรรณคดีให้ลึกซึ้งต่อไป

จากแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาวรรณคดีนั้นสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้นั้นมีแนวทาง คือ ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดีให้ถ่องแท้ก่อน จึงสามารถถ่ายทอดวรรณคดีให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน รวมไปถึงต้องมีเทคนิคในการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกลอยๆที่จะเรียนรู้อรรถคดี ครูผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกท่องบทประพันธ์ตามความสนใจและชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและความไพเราะไปถึงความงามในด้านวรรณศิลป์

3.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาวรรณคดีไทย

กรมวิชาการ (2546: 334) ได้เสนอวิธีสอนวรรณคดีสรุปได้ ดังนี้

1. อ่านเข้าใจ การอ่านเข้าใจนับเป็นขั้นตอนแรกในการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งครูต้องเตรียมการสอน โดยอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่จะสอนนั้นให้เข้าใจ และการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจด้วย ดังนี้

1.1 เข้าใจเรื่อง สามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องได้สามารถตอบคำถามได้ว่า เรื่องนั้นคือเรื่องอะไร กล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำอย่างไร และผลของการกระทำนั้นเป็นอย่างไร

1.2 เข้าใจศัพท์ คือ สามารถเข้าใจความหมายของศัพท์ยากหรือศัพท์ต่างยุคสมัย

2. ได้เสียงเสนาะ การสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ไม่ว่าจะป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองล้วนมีเสียงเสนาะของบทประพันธ์ หากจะยกตัวอย่างให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของเสียงก็ทำได้โดยยกตัวอย่างข้อความมาสักประโยค แล้วครูอ่านออกเสียงแตกต่างกันเป็นอ่านออกเสียงธรรมดา กับอ่านออกเสียงตามอารมณ์ของข้อความ นักเรียนจะพบว่า เสียงเสนาะของข้อความนั้นอยู่ที่ลีลาการอ่านออกเสียงให้เหมาะสมกับข้อความ

3. เจาะแนวคิดสำคัญ การสอนให้นักเรียนสามารถจับแนวคิดสำคัญของเรื่อง (theme) ได้จะต้องให้นักเรียนอ่านเข้าใจเสียก่อน แล้วจากนั้นสามารถที่จะประมวลเรื่องทีอ่านทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์ดูว่าสาระต่างๆ ทั้งหลายของเรื่องทีอ่านต่างมุ่งสู่ประเด็นเดียวกันอย่างไร หากสามารถวิเคราะห์และจับสาระทีหลากหลายของเรื่องได้ว่า ท้ายที่สุดแล้วสาระเหล่านั้นมุ่งสู่ผลอย่างเดียวกันก็แสดงว่าผู้อ่านมีศักยภาพในการอ่านสูงในระดับทีสามารถวิเคราะห์วินิจฉัยสารได้ สามารถทีจะเชื่อมโยงสาระหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง และสามารถอธิบายสาระหรือเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างมีเหตุผล การสอนจับแนวคิดสำคัญอาจทำได้โดยครูคอยช่วยกระตุ้นหรือแนะวิธีคิดพิจารณาสาระสำคัญให้นักเรียนค้นพบด้วยตนเองได้โดยง่าย ก็จะทำให้นักเรียนภูมิใจจากนั้นก็กระตุ้นให้คิดต่อว่าสาระสำคัญเหล่านี้มุ่งสู่ผลอย่างเดียวกันคืออะไร ทั้งนี้ย่ำลิมชี้ให้นักเรียนเข้าใจว่าสาระสำคัญอาจมีหลายประเด็น แต่แนวคิดสำคัญจะต้องมีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น

4. หมั่นวิเคราะห์วินิจฉัย การสอนให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์วินิจฉัย คือ การสอนให้นักเรียนสามารถแยกแยะและพิจารณาเรื่องทีอ่านได้ทั้งรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีและการใช้ภาษาว่าแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดอย่างไร

5. ใส่ใจวิพากษ์วิจารณ์ การสอนให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องทีอ่านมีความสำคัญ เมื่อสามารถวิเคราะห์วินิจฉัยรายละเอียดต่างๆ และสามารถแสดงให้เห็นความประสานสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆเหล่านั้นได้อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนประกอบได้อย่างกลมกลืนแล้ว ก็เรียกได้ว่า รู้วิพากษ์วิจารณ์ การสอนในขั้นนี้มุ่งทีจะให้

นักเรียนเขียนบทวิจารณ์อาจจะเป็นเรื่องยากเกินไป แต่ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้กลวิธีการสนทนา ซักถาม หรือใช้บทบาทสมมติว่า ถ้านักเรียนเป็นตัวละครนั้นๆ นักเรียนจะหาทางออกของปัญหาอย่างไร เหตุใดจึงเลือกทางออกเช่นนั้น แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่ทำนั้นก็นับได้ว่าเป็นการ สอนวิจารณ์ในระดับหนึ่ง

6. ประสานกิจกรรม หากครูผู้สอนรู้จักเลือกกิจกรรมต่างๆ ใช้ประกอบการเรียนการสอน วรรณคดีและวรรณกรรม จะทำให้การเรียนการสอนสนุกสนานและน่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วย ให้นักเรียนเข้าใจและจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นด้วย กิจกรรมในการสอนวรรณคดี เช่น กิจกรรมบทบาท สมมติ กิจกรรมการแสดงละคร กิจกรรมขับร้องพ็อนรำ กิจกรรมวาดภาพ กิจกรรมค้นคว้า กิจกรรม ทายปัญหา

7. สัมพันธ์เนื้อหา การเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมให้สัมพันธ์เนื้อหาอื่นๆ ทั้งใน วิชาเดียวกันและต่างวิชา เช่น สอนให้สัมพันธ์กับราชาศัพท์ สอนให้สัมพันธ์กับหลักภาษา สอนให้ สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์

4. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

4.1 ความเป็นมาของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ในปี ค.ศ.1930 Rosenblatt ได้พัฒนาแนวคิดและสมมติฐานที่เกี่ยวกับกระบวนการอ่าน วรรณคดี โดยเขียนหนังสือชื่อ Literature as Exploration ในปี ค.ศ.1938 และ The Reader, the Text, the Poem ในปี ค.ศ.1978 Rosenblatt (1995: 5; 24-28, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช, 2547: 36) กล่าวว่า สิ่งแรกที่คุณสอนวรรณคดีทุกคนควรยอมรับ คือ ธรรมชาติของวิชาวรรณคดี จะต้อง เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิต ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการอ่านวรรณคดี คือ ผู้อ่านจะนำ ประสบการณ์ชีวิตของตนเองมาเชื่อมโยงกับเรื่องราวในวรรณคดี Rosenblatt ได้ศึกษากระบวนการที่ เกิดขึ้นระหว่างตัวบทกับผู้อ่านและยืนยันว่าประสบการณ์ส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการเข้าใจ ประสบการณ์ในวรรณคดี แล้วเรียกร้องให้มีการสำรวจการตอบสนองที่ผู้อ่านมีต่อวรรณคดี โดยเน้นว่า ผู้สอนวรรณคดีควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกต่อศิลปะการใช้ถ้อยคำ และแนะนำ แนวทางให้ผู้เรียนได้สัมผัสสมรรถกทางวรรณศิลป์ด้วยประสบการณ์ของตนเอง เนื้อเรื่องวรรณคดีจึง ดำรงอยู่ในกระบวนการระหว่างผู้อ่านกับตัวบท ทั้งตัวบทและผู้อ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญใน กระบวนการสร้างความหมายจากวรรณคดี

นักวรรณคดีและนักวิชาการวรรณคดีหลายคนต่างยอมรับกันทฤษฎีการตอบสนองของ ผู้อ่านของ Rosenblatt มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนวรรณคดีอย่างยิ่งมาโดยตลอดในช่วงทศวรรษถึงปัจจุบัน ดังที่ Church (1997) กล่าวถึงทฤษฎีนี้เปลี่ยนจุดเน้นจากเนื้อเรื่องมาเป็นการ สร้างปฏิกริยาตอบสนองที่ผู้อ่านมีต่อเนื้อเรื่อง ทฤษฎีได้รับความนิยมน้อยลง เพราะให้อิสระแก่ผู้อ่าน

ในการตัดสินว่าวรรณคดีเรื่องนั้นมีอิทธิพลอย่างไรต่อตน และต้องการให้ผู้อ่านค้นพบความซาบซึ้งใจในการอ่านวรรณคดีด้วยประสบการณ์ของตนเอง

4.2 สาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

Rosenblatt (1994: 13-16, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช, 2547: 36-37) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ว่า วรรณคดีเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับถ้อยคำในเรื่อง ผู้อ่านจะต้องค้นหาความหมายด้วยตัวเอง โดยนำประสบการณ์เดิมของตนเข้ามาตีความ และสร้างความเข้าใจความหมายจากวรรณคดี เนื้อเรื่องในวรรณคดีเปรียบเสมือนโน้ตดนตรีที่คีตกวีสร้างไว้ให้ผู้อ่านนำไปเล่น เสียงดนตรีที่เกิดจากผู้เล่นแต่ละคน แม้ว่าจะมาจากโน้ตเพลงเดียวกันจะมีความแตกต่างกัน ในการอ่านวรรณคดีก็เช่นเดียวกัน ผู้สอนวรรณคดีจึงต้องสังเกตกระบวนการที่ผู้เรียนนำประสบการณ์ของตนมาทำความเข้าใจความหมายในวรรณคดีได้อย่างไร ประสบการณ์ของผู้อ่านจึงเป็นวัตถุดิบในการผลิตประสบการณ์ใหม่จากวรรณคดี การสอนวรรณคดีจะต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถสร้างความหมายในตัวเอง โดยการให้ผู้อ่าน คิดไตร่ตรองด้วยตนเอง

สาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของ Rosenblatt สรุปได้ดังนี้

1. วรรณคดีคือสิ่งเร้าที่กระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน และทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนกับความหมายของถ้อยคำในเรื่อง
2. ผู้อ่านจะนำประสบการณ์เดิมของตนมาสัมพันธ์กับตัวเอง และสร้างประสบการณ์ใหม่จากความทรงจำ ความคิด และความรู้สึก ความหมายในวรรณคดีจึงเกิดจากตัวเองและประสบการณ์ของผู้อ่าน
3. ผู้อ่านมีหน้าที่ตีความตัวเอง ตัวบทมีหน้าที่สร้างปฏิกิริยาตอบสนองให้เกิดขึ้นกับผู้อ่าน เป็นรายบุคคล
4. การสร้างความเข้าใจวรรณคดีไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะโดดเดี่ยว แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
5. การสร้างความเข้าใจวรรณคดีเป็นประสบการณ์ส่วนบุคคล ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหัวใจของการสร้างประสบการณ์ทางวรรณคดี
6. ประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดี เกิดจากการตีความของผู้เรียนแต่ละคนและการขยายขอบเขตความเข้าใจ โดยการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เมื่อผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองวรรณคดี ผู้เรียนจะสามารถพัฒนานิสัยรักการอ่านได้อย่างยั่งยืนตลอดชีวิต
7. การอ่านวรรณคดี คือ การสร้างประสบการณ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวเอง ผู้อ่านจะตีความความคิดเห็นของตนเองลงในตัวอักษร ตัวอักษรจึงเป็นสื่อความคิด และความรู้สึกของผู้อ่าน ผู้อ่านจะ

เข้าถึงวรรณคดีได้โดยใช้ความคิด อารมณ์ และประสบการณ์เดิมของตน วรรณคดีมีหน้าที่ สร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้อ่าน และมีบทบาทในการสร้างความหมายในวรรณคดี

นอกจากนี้ Rosenblatt ได้อธิบายความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับการคิดไตร่ตรอง สรุปได้ว่าประสบการณ์จากวรรณคดีและประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียนก่อให้เกิดกระบวนการคิดไตร่ตรอง โดยอ้างอิงแนวคิดของ Dewey และนักปรัชญาในสาขาปฏิบัตินิยม (Pragmatist) ว่า การคิดไตร่ตรองในชีวิตจริงจะเกิดขึ้นเมื่อมีความขัดแย้ง ความคับข้องใจ ทำให้เกิดทางเลือกในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดประเภทนี้จะเกิดในสถานการณ์ที่ตึงเครียดและกดดันซึ่งวรรณคดีได้กำหนดสถานการณ์เช่นนั้นไว้เสมอ และสร้างความขัดแย้งที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง กระบวนการคิดไตร่ตรอง ประสบการณ์ในวรรณคดี คือ กระบวนการนำไปสู่การไตร่ตรอง ประสบการณ์ในชีวิตจริง ดังนั้น การศึกษาวรรณคดีจึงควรตั้งอยู่บนรากฐานของประสบการณ์จากวรรณคดี ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือประสบการณ์จำลองของผู้อ่านนั่นเอง ถ้าบุคคลได้รับการส่งเสริมให้ฝึกการคิดไตร่ตรองอยู่เสมอก็จะกลายเป็นนิสัย มีความพร้อมในการคิดและสามารถคิดไตร่ตรองในสถานการณ์จริงที่จะต้องตัดสินใจได้อย่างดียิ่ง

จากสาระสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้เน้นการนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนหรือของผู้อ่าน ประสบการณ์จากชีวิตจริงมาเชื่อมโยงกับวรรณคดีที่เรียน โดยมีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

Rosenblatt (1995: 48; 63-64, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547: 39) ได้อธิบายการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอนวรรณคดี ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนวรรณคดี คือ การเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคม
2. การสอนวรรณคดีควรพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ผู้เรียนสร้างความหมายและคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนควรมีอิสระในการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองต่อวรรณคดีตามศักยภาพของแต่ละคน ควรสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์การเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นและอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างนิสัยรักการอ่านและทัศนคติในการวิพากษ์วิจารณ์และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจวรรณคดีในบริบทของอารมณ์และความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน

บรรยากาศการเรียนการสอนที่อิสระ ผ่อนคลาย และปลอดภัย จะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่เสแสร้งแกล้งทำ

นอกจากนี้ นักวิชาการวรรณคดีที่นำแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปประยุกต์ใช้และขยายผล ได้อธิบายแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไว้ดังนี้

Matin (1989: 377-378, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547: 40) ได้เปรียบเทียบการเรียนการสอนวรรณคดีแบบเดิม (Aristotelianism) กับการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบเดิมผู้สอนมีบทบาทในการวิเคราะห์วรรณคดีและตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องให้ผู้เรียนตอบ ไม่เน้นการเรียนรู้โดยการค้นพบของผู้เรียน ส่วนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ผู้สอนมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด และอธิบายความรู้สึกของตนที่เกิดจากการอ่านวรรณคดี

Probst (1984: 33-35 และ 1987, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547: 40) ได้อธิบายการนำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดี สรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในการตอบสนองของตนที่เกิดจากการอ่าน ไม่ว่าจะในด้านอารมณ์ การเชื่อมโยงประสบการณ์ ความทรงจำ จินตภาพ หรือความคิดเห็น ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองอย่างชัดเจน โดยสำรวจการตอบสนองที่เกิดขึ้นจากตัวบทและจากประสบการณ์อื่นๆ รวมทั้งให้ผู้เรียนสะท้อนการตอบสนอง และวิเคราะห์การตอบสนองของตน

2. บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะของการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน ในการอภิปราย ไม่ควรมีการตัดสินว่าใครถูกหรือผิด แพ้หรือชนะ แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่ชัดเจนและพัฒนาความคิดของตน การอภิปรายในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ควรเป็นบรรยากาศของการยอมรับความคิด และเห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน

3. ควรเน้นความรู้ที่เกิดจากการสะท้อนความคิดของผู้เรียน และการอภิปรายมากกว่าความรู้ที่ปรากฏเป็นตัวอักษร แม้ว่าความสามารถในการอ่านวรรณคดีจะเกี่ยวข้องกับการสังเกตภาษา และการพิจารณารูปแบบเพื่อการแสดงการตัดสินคุณค่าของวรรณคดี องค์ประกอบเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญในการเรียนการสอนวรรณคดีแต่ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเสนอแนวทางว่า การเรียนการสอนวรรณคดีควรนำไปสู่ความเข้าใจชีวิตและสังคม และให้อิสระแก่ผู้เรียนมากกว่าการจำกัดความคิดและประสบการณ์

4. ในการอภิปรายจะต้องเน้นประเด็นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนอง ผู้สอนควรสนับสนุนให้ผู้เรียนวิเคราะห์สาระที่อยู่ในบทเรียน โดยการตีความเพื่อค้นหาความหมายที่แฝงอยู่ในวรรณคดีเรื่องนั้น

5. ผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าการเรียนรู้แบบแข่งขัน ในการอภิปรายไม่ควรตัดสินว่าถูกหรือผิด แพ้หรือชนะ แต่ควรเป็นการสร้างความคิดใหม่จากบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีการปรับเปลี่ยนความคิดและยอมรับความคิดของผู้อื่น เพื่อขยายมุมมองเกี่ยวข้องกับวรรณคดี

6. ควรให้ผู้เรียนเชื่อมโยงการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้กับเรื่องอื่นๆ ที่เคยอ่านมาแล้วรวมทั้งการอภิปรายในประเด็นอื่นๆ หรือประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีและการพิจารณาวรรณคดีเรื่องอื่นๆ ที่ผู้เรียนควรอ่านต่อไป

Brown และ Stephens (1995: 221-224, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช, 2547: 42) ได้เสนอแนะการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (classroom learning community)

ผู้สอนควรใช้การอภิปรายในชั้นเรียนโดยนำประเด็นต่างๆ ที่มีความขัดแย้งในวรรณคดีแล้วส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนอง ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ผู้สอนอาจเป็นผู้กำหนด หรือให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดก็ได้ เมื่อผู้เรียนเกิดการตอบสนองแล้ว ก็ให้ผู้เรียนอภิปรายต่อไปว่ารู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่การตอบสนองในระดับต่างๆต่อไป

2. การแบ่งกลุ่มศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (student sharing and study groups)

ผู้สอนควรให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการอ่านและการอภิปรายเกี่ยวกับวรรณคดี แล้วอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามประเด็นนั้น เช่น ผู้เรียนอาจจะแสดงปฏิกิริยาต่อตัวละครในวรรณคดี โดยการแสดงความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น

3. การเรียนรู้เป็นคู่ (learning partners)

ผู้สอนควรให้ผู้เรียนจับคู่สนทนากับเพื่อนร่วมชั้น เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนำไปเขียนบันทึกการเรียนรู้การตอบสนองต่อวรรณคดี (literary response journals) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้สำรวจความรู้สึกที่เกิดจากการอ่านวรรณคดีและตัดสินใจว่าจะแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีเรื่องนี้อย่างไร

4. การเรียนรู้รายบุคคล (individual learning)

ผู้สอนควรให้ผู้เรียนตรวจการตอบสนองของตนเองที่มีต่อวรรณคดีที่อ่าน และสรุปว่าวรรณคดีเรื่องนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างไร แล้วแสดงการตอบสนองที่ตนมีต่อวรรณคดีโดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้

การสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนนั้นควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมให้

ผู้เรียนทำความเข้าใจโดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองกับสิ่งที่อ่านและผู้สอนควรตรวจในสิ่งที่ผู้เรียนเขียนบันทึกตอบสนองความรู้มา เพื่อดูว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในวรรณคดีเป็นรายบุคคลอย่างไร

4.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนามาจาก ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt การเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของพรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้อาวรรณคดีไทยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและธรรมชาติของวิชา รูปแบบนี้จะสามารถนำไปใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับ โดยพิจารณาคัดเลือกวรรณคดีและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะและศักยภาพของผู้เรียน ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบนี้ คือ เสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรอง (พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช, 2547: 178) รายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี หลักการและขั้นตอน ดังนี้

4.4.1 หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีหลักการ 4 ประการ คือ

1. หลักการด้านการสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์

ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตนในการเรียนการสอนวรรณคดี รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้เน้นการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี

2. หลักการด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล

ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเข้าใจวรรณคดีแตกต่างกันตามประสบการณ์เดิมของแต่ละคน รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้ เน้นการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นและการยอมรับการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนโดยปราศจากอคติ

3. หลักการด้านการมีปฏิสัมพันธ์

ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ โดยแลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองและการตอบสนองต่อวรรณคดี รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้ เน้นการจัดสภาพการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียน

4. หลักการด้านการทบทวนและการคิดไตร่ตรอง

ผู้เรียนแต่ละคนควรมีโอกาสทบทวนและคิดไตร่ตรองประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดีและข้อมูลป้อนกลับ โดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้ แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่าน รูปแบบการเรียนสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้ เน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับในบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีและให้ผู้เรียนเห็นมุมมองในการตอบสนองต่อวรรณคดีที่หลากหลายมากขึ้น

4.4.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้น แต่ละขั้นมีกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน

- 1.1 อ่านเนื้อเรื่องวรรณคดีตอนที่กำหนด
- 1.2 สรุปความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีตามศักยภาพ
- 1.3 นำเสนอความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องโดยการพูด หรือการเขียนตาม

ศักยภาพของตน

- 1.4 ร่วมกันอภิปราย และสรุปเนื้อเรื่องวรรณคดีตอนที่เรียน

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์

2.1 นำเสนอตัวอย่างข้อความ หรือตัวอย่างเหตุการณ์ในวรรณคดีหรือประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

2.2 นำเสนอประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับข้อความ เหตุการณ์หรือประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี

2.3 อภิปรายร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับวรรณคดีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์

3.1 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ให้ผู้เรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.2 ร่วมกันกำหนดประเด็นอภิปราย หรืองานกลุ่มในลักษณะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องวรรณคดี

3.3 อภิปรายหรือทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย โดยเน้นการแสดงความคิดเห็นที่เชื่อมโยงประสบการณ์กับวรรณคดี

ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ

4.1 ผู้แทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานในชั้นเรียน

4.2 ร่วมกันอภิปราย และนำเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยการให้และรับข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง

5.1 ช่วยกันทบทวนเนื้อหา แล้วสรุปประเด็นสำคัญจากการเรียนรู้ในกลุ่มย่อยและการนำเสนอผลงานกลุ่มในชั้นเรียน

5.2 เขียนบันทึกการเรียนรู้ โดยการแสดงความรู้ ความเข้าใจความรู้สึกรวม และความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีอย่างอิสระ ส่งให้ผู้สอนตรวจพิจารณา

5.3 ตรวจพิจารณาบันทึกการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับในบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนแล้วส่งคืนบันทึกการเรียนรู้ให้ผู้เรียน

5.4 จับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ทุกครั้ง โดยเปลี่ยนคู่อ่านเพื่อให้รับทราบความคิดเห็นของผู้เรียนคนอื่นๆอย่างหลากหลาย

4.4.3 การวัดและประเมินผล

การวัดและการประเมินผลการเขียนบันทึกความรู้ ในรูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของพรทิพย์ ศิริสมบุญเวช ใช้ตามแนวคิดของ Brown และ Stephen โดยจำแนกความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดีเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ระดับข้อเท็จจริง (facture level)

ผู้อ่านแสดงความเข้าใจตัวบทโดยการอธิบายเหตุการณ์ในเรื่องเหมือนกับการรายงานข่าวหนังสือพิมพ์ โดยการระบุนรายละเอียดของเหตุการณ์ตามที่ปรากฏในเรื่อง

2. ระดับความรู้สึกร่วม (empathic level)

ผู้อ่านเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ในเรื่อง โดยการพยายามทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร

3. ระดับการวิเคราะห์ (analytical level)

ผู้อ่านใช้การอ่านรายละเอียด (close reading) ในการพิจารณาองค์ประกอบของเรื่อง เช่น พัฒนาการของตัวละคร การใช้สัญลักษณ์ แนวคิด และน้ำเสียงของผู้แต่ง

4. ระดับความเห็นใจ (sympathetic level)

ผู้อ่านแสดงการตอบสนองต่อสถานการณ์ในเรื่อง โดยระบุความรู้สึกเห็นใจที่มีต่อชะตากรรมของตัวละคร และเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครมากขึ้น

5. ระดับการวิจารณ์ (critical level)

ผู้อ่านตีความและคิดไตร่ตรองคุณค่าของวรรณคดี โดยเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อเรื่อง

จากระดับความสามารถในการตอบสนองของผู้อ่านที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า ระดับความสามารถแต่ละระดับนั้นจะขึ้นอยู่กับความเข้าใจในการเรียน การรู้สึกร่วม การวิเคราะห์ วิจารณ์ จึงจะพัฒนาไปสู่ระดับความสามารถในการตอบสนองของผู้อ่านที่สูงขึ้นได้

ในการวิจัยการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามรูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของพรทิพย์ ศิริสมบุญแนว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

5.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

พรทิพย์ ศิริสมบุญแนว (2547: 180) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 34 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 17 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ แบบบันทึกการเรียนรู้อ่าน แบบบันทึกผลการสอนและแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ผลวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสามารถของผู้เรียนกลุ่มทดลองด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองเป็นผลมาจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ปารีชาติ ตามวงศ์ (2550: 99-100) ได้วิจัยเรื่องผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎี

การตอบสนองของผู้อ่านกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 87 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมล้านนา แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและแบบวัดเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนา ผลจากการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่สูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เนตรนภา ประสิทธิ์ (2553: 75) ได้วิจัยเรื่องผลการเรียนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อความเข้าใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน ผลจากการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครสูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเจตคติของผู้เรียนดีขึ้นหลังจากได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Garrison (1991) ได้วิจัยเกี่ยวกับการตอบสนองทางการอ่านของผู้เรียนในมหาวิทยาลัยที่มีต่อการอ่านบทเรียนวรรณคดีและบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดีเพื่อศึกษาว่าผู้อ่านรับรู้เนื้อหาของบทเรียน ที่เป็นวรรณคดีกับบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดีเหมือนกันหรือไม่ รูปแบบการเขียนมีอิทธิพลต่อการตอบสนองของผู้อ่านหรือไม่ และการรับรู้ของผู้อ่านมีอิทธิพลต่อความ คิดเห็น กลยุทธ์และการตอบสนองในการอ่านอย่างไร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนเพศหญิง 29 คนและเพศชาย 4 คน ในชั้นเรียนภาษา ซึ่งมีผู้เรียนหลากหลายชั้นปี ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเขียนแสดงการตอบสนองอย่างอิสระที่มีต่อการอ่านบทเรียนจำนวน 6 บท ทั้งบทเรียนที่เป็นวรรณคดีและไม่ใช่วรรณคดีและให้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการอ่านและการเขียน

ผลการวิจัยพบว่าผู้อ่านรับรู้คุณลักษณะของบทเรียนที่เป็นวรรณคดีกับบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดี ผู้อ่านมีความคิดเห็นและกลยุทธ์ในการอ่านบทเรียนที่เป็นวรรณคดีกับบทเรียนที่ไม่เป็น

วรรณคดีแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบการตอบสนองโดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้ มีเพียงเล็กน้อยที่ชอบการเขียนรายงาน และมีจำนวนน้อยที่สุดที่ชอบการเขียนทั้งสองแบบ นอกจากนี้ พบว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบทเรียนที่เป็นวรรณคดี ส่วนการเขียนรายงานมีความสัมพันธ์กับบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดี กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ารูปแบบการเขียนมีความเหมาะสมกับรูปแบบบทเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง การตอบสนองโดยการเขียนเป็นวิธีการที่ผู้อ่าน ได้แสดงความคิดเชิงไตร่ตรอง และเชื่อมโยงความคิดของผู้อ่าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ในการตอบสนองต่อบทเรียนที่เป็นวรรณคดีกับบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดี แม้ว่าผู้อ่านจะไตร่ตรองจากประสบการณ์ของตน แต่ผู้อ่านก็จะใช้วิธีการแตกต่างกัน กล่าวคือ ในการตอบสนองต่อบทเรียนที่เป็นวรรณคดี ผู้อ่านจะเน้นการจินตนาการถึงอนาคต ส่วนในการตอบสนองต่อบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดี ผู้อ่านจะใช้ประสบการณ์ของตนในการเชื่อมโยงเรื่องราวที่ปรากฏในบทเรียน ในการอ่านบทเรียนที่เป็นวรรณคดี ผู้อ่านจะแสดงความคิดเห็นที่นอกเหนือไปจากตัวบท โดยเน้นประเด็นทางสังคมส่วนรวม แต่การอ่านบทเรียนที่ไม่เป็นวรรณคดี ผู้อ่านจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในตัวบทเท่านั้น

Kessler (1992) ได้วิจัยเรื่องการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อวรรณคดีของ Holocaust ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือนักเรียนระดับ 10 ในชั้นเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยมอบหมายให้ผู้เรียนอ่านนวนิยายของ Holocaust 2 เรื่อง แล้วให้แลกเปลี่ยนปฏิบัติการตอบสนองกับเพื่อน จากนั้นให้เขียนบันทึกการเรียนรู้แบบสนทนาในลักษณะเป็นคู่ โดยการจัดกลุ่มสนทนา การสัมภาษณ์ การเขียนตอบตามประเด็นที่กำหนด และการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การตอบสนองของผู้อ่านมีลักษณะหลากหลาย และการวิจัยครั้งนี้เป็นการขยายแนวคิดเกี่ยวกับบันทึกการเรียนรู้แบบสนทนา ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการโต้ตอบระหว่างครูและนักเรียนในชั้นเรียน

Courtney (1999) ได้สำรวจกระบวนการอ่าน และกระบวนการเขียนซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกันโดยเน้นการศึกษาว่าการตอบสนองของผู้อ่านในการเรียนการสอนวรรณคดีในชั้นเรียนมีผลอย่างไรต่อพัฒนาการทางการเขียนของนักเรียน การศึกษาครั้งนี้ใช้การบันทึกเทป การอภิปราย การเขียนบันทึกการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับการเขียนได้อย่างไร ผู้วิจัยให้นักเรียนระดับ 5 จำนวน 24 คน อ่านนวนิยาย และร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการตอบสนองเป็นเวลาหนึ่งปีการศึกษา ในการวิเคราะห์การตอบสนอง และการเขียนของนักเรียน ใช้กรอบแนวคิด ได้แก่ ระดับการตอบสนองต่อเนื้อหา บทบาทของผู้เรียนในการอภิปรายเกี่ยวกับวรรณคดี บทบาทของครูในการเลือกเนื้อหาวรรณคดี อิทธิพลของวิธีการตอบสนอง และอิทธิพลของการเขียน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความสามารถเชื่อมโยงการอ่านและการเขียนในชั้นเรียนมี 2 ลักษณะ คือ นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านเป็นอย่างดี กับนักเรียนที่มีความซาบซึ้งทางสุนทรียภาพในขณะที่อ่านวรรณคดี นักเรียนเหล่านี้ร่วมกันสร้างความเข้าใจเนื้อเรื่อง

โดยใช้ประสบการณ์ซับซ้อนของเรื่องเป็นสื่อนำไปสู่การวิจารณ์วรรณคดี และการพัฒนาตนเองให้เป็นนักอ่านที่ดี นักเรียนใช้ความเข้าใจองค์ประกอบของวรรณคดีเพื่อนำไปสู่เนื้อเรื่องและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับการเขียน

McVicker (2002) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้ทฤษฎีของ Rosenblatt เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และใช้การอ่านฟังเสียง การเรียนปนเล่น และการเรียนภาษาแบบองค์รวม เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นเด็กอายุ 5 ขวบ ใช้เวลาในการศึกษา 8 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรม และการบันทึกวิดีโอเทป ผลการวิจัยพบว่าทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านทำให้เด็กก่อนวัยเรียนมีทักษะการอ่านและการเขียนสูงขึ้น ดังนั้น นักการศึกษา ผู้ปกครอง บรรณารักษ์และผู้ดูแลเด็ก ควรส่งเสริมสื่อชนิดต่างๆ และหนังสือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดี

Miller (2003) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้การอภิปรายกลุ่มในประเด็นด้านวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงวรรณกรรมสำหรับเด็กในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาผู้เรียนที่เป็นชาวอเมริกันผิวดำจำนวน 28 คน ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจะต้องพัฒนาความรู้ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ โดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองของ Rosenblatt และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมของ Vygotsky ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนเหล่านี้สามารถพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดี โดยใช้การวิเคราะห์วัฒนธรรมในวรรณคดี ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของบ้านและโรงเรียนเข้าด้วยกันจะสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายให้ผู้เรียนได้ทุกคนขึ้น

จากการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นแนวทางการใช้ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมาศึกษาวรรณคดีไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบจำลองการทดลอง (Pre Experimental Designs) ใช้แบบแผนการวิจัยการทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดก่อนและหลังการทดลอง (The One-Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งมีรูปแบบดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553: 144)

ตารางที่ 4 แบบแผนการวิจัยแบบ The One-Group Pretest-Posttest Design

T_1	X	T_2
-------	---	-------

T_1 คือ การทดสอบก่อนเรียน

X คือ การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

T_2 คือ การทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 1.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2. ขั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3. ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

รายละเอียดของการดำเนินการทดลองมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) ปีการศึกษา 2557

1.1.2 หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนวรรณคดีไทย

1.1.3 หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

1.1.4 บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก นิทานคำกลอน เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และบทพากย์เอราวัณ

1.2 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากร

ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 108 คนโดยการจัดห้องเรียนเป็นแบบความสามารถและมีความรู้พื้นฐานวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

1.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1.3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

1.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ

1.3.2.1 ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.3.2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2. ชั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการทดลองมีดังนี้

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2.1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนวรรณคดีไทย

2.1.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.2.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) พุทธศักราช 2557

2.2.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2.2.1.3 ศึกษาบทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และบทพากย์เอราวัณ เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่นำมาเป็นสาระสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้

2.2.1.4 นำข้อมูลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2.1.5 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านจำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมงโดยใช้เนื้อหาวรรณคดีไทยจำนวน 3 เรื่อง ประกอบด้วย บทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก นิทานคำกลอน เรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และบทพากย์เอราวัณ แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย สาระสำคัญ มาตรฐาน ตัวชี้วัด เนื้อหาสาระ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล โดยรูปแบบการเรียนการสอนมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์เดิม

ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตน รูปแบบนี้เน้นการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล

ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเข้าใจวรรณคดีแตกต่างกันตามประสบการณ์เดิมของแต่ละคน รูปแบบนี้เน้นการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นและยอมรับการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนโดยปราศจากอคติ

3. การมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้

ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรอง และการตอบสนองต่อวรรณคดี รูปแบบนี้เน้นจัดสภาพการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียน

4. การทบทวนและการคิดไตร่ตรอง

ผู้เรียนแต่ละคนควรทบทวนและคิดไตร่ตรองประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดีและข้อมูลป้อนกลับ โดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่าน รูปแบบนี้เน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับในบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาความเข้าใจและการตอบสนองวรรณคดี

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ

1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหาวรรณคดีได้

2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีได้

3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านวรรณคดี นำไป

ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

กิจกรรมการเรียนรู้มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน โดยผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องวรรณคดีตอนที่กำหนด ผู้เรียนสรุปความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีตามศักยภาพของตน ผู้เรียนนำเสนอความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องโดยการพูดหรือการเขียนตามศักยภาพของตน ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเนื้อเรื่องวรรณคดีตอนที่เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นเชื่อมโยงประสบการณ์ ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างข้อความ หรือ ตัวอย่างเหตุการณ์ในวรรณคดี หรือประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ของตนที่เกี่ยวข้องกับข้อความ เหตุการณ์หรือประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับ วรรณคดีที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการพูดหรือเขียนสั้นๆ ผู้เรียนและผู้สอนอภิปรายร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยง ประสบการณ์ของผู้เรียนกับวรรณคดีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ให้ผู้เรียน เรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดประเด็นการอภิปราย หรืองานกลุ่มใน ลักษณะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องวรรณคดี ผู้เรียนอภิปรายหรือทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย โดย เน้นการแสดงความคิดเห็นที่เชื่อมโยงประสบการณ์กับวรรณคดี

ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ โดยให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ ผลงานในชั้นเรียน ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและนำเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยการให้และ รับข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง ผู้เรียนช่วยกันทบทวน เนื้อหาแล้วสรุปประเด็นสำคัญจากการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย และการนำเสนอผลงานกลุ่มในชั้นเรียน ผู้เรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้โดยการแสดงความรู้และความเข้าใจ ความรู้สึก และ ความ คิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีอย่างอิสระ ผู้เรียนส่งให้ผู้สอนพิจารณา ผู้สอนตรวจพิจารณานบันทึกการ เรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับในบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนแล้วส่งคืนบันทึกการเรียนรู้ให้ ผู้เรียน ผู้เรียนจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ทุกครั้ง โดยเปลี่ยนคู่อ่านเพื่อให้รับทราบความ คิดเห็นของผู้เรียนคนอื่นๆอย่างหลากหลาย

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีการวัดและประเมินผลในระหว่างการเรียนการสอน โดยใช้การสังเกตและบันทึกพฤติกรรม การประเมินผลงานกลุ่ม และหลังการเรียนการสอน ใช้การตรวจพิจารณานบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำแบบทดสอบ โดยกำหนดการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 กำหนดการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

แผนการจัด การเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	ระยะเวลา (ชั่วโมง)
1	บทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก	3
2	นิทานคำกลอน เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร	3
3	บทพากย์เอราวัณ	3
รวม		9

2.2.1.6 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาและเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.1.7 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่า เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่า เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยคำนวณค่า IOC จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	คือ	ค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา
	$\sum R$	คือ	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	คือ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.2.1.8 ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ในเรื่องเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลท้ายแผน เพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความถูกต้องสมบูรณ์

2.2.1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 38 คน

2.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยมี 2 ตอน มีคะแนนรวม 45 คะแนน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน โดยข้อสอบจะเป็นข้อสอบ

ชุดเดียวกันในการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

2.2.2.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) พุทธศักราช 2557

2.2.2.2 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และวิธีสร้างเครื่องมือวัดผลทางการศึกษา

2.2.2.3 วิเคราะห์ เนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย

2.2.2.4 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ตามแนวคิดของบลูมและคณะ ดังนี้

ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทย

เรื่อง \ วัตถุประสงค์	จำ	เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	สังเคราะห์	ประเมิน ค่า	จำนวน ข้อ
เห็นแก่ลูก	1	1	2	2	2	3*	11
พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนาง ผีเสื้อสมุทร	1	1	2	2	2	3*	11
บทพากย์เอราวัณ	1	1	2	2	2	3*	11
รวม (ข้อ)	3	3	6	6	6	9	33

* รวมข้อสอบอัตนัย

2.2.2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนวรรณคดีไทยตอนที่ 1 เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ

2.2.2.6 สร้างเกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนวรรณคดีแบบแจกแจงระดับการปฏิบัติ (Rubric) โดยผู้วิจัยสร้างตามเกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดีของ พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547 : 115) ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางเกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนวรรณคดี

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
ระดับ ความสามารถ	เขียนอธิบาย ข้อดี-ข้อด้อย ของเรื่องได้ อย่างละเอียด ชัดเจน ดีความ และสรุปคุณค่า ของเรื่องได้	เขียนแสดง ความรู้สึก ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรมของ ตัวละคร หรือ สถานการณ์ ในเรื่องอย่าง เข้าใจลึกซึ้ง	เขียนอธิบาย องค์ประกอบ ของเรื่องอย่าง ละเอียดลึกซึ้ง เช่น การใช้ สัญลักษณ์ การ สร้างตัวละคร การกำหนด สถานการณ์	เขียนอธิบาย พฤติกรรม ตัวละคร หรือ สถานการณ์ใน เรื่องโดย พยายาม ทำความเข้าใจ สาเหตุของ พฤติกรรมหรือ สถานการณ์นั้น	เขียนแสดง ความเข้าใจ เบื้องต้น โดย การอธิบาย เหตุการณ์ ในเนื้อเรื่อง อย่างสั้นๆ

2.2.2.7 นำเสนอข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทย ตารางวิเคราะห์ข้อสอบและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนไปให้ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของข้อความ จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.2.8 นำเสนอข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อวัดตามตัวชี้วัดที่ระบุไว้หรือไม่ โดยใช้วิธีของโรวีเนลลี (Rovinelli) และแฮมเบิลตัน (R.K.Hambleton) ประเมินข้อสอบในตารางวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence :IOC) นำตารางวิเคราะห์ค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยคำนวณค่า IOC จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	คือ	ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
	$\sum R$	คือ	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	คือ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งผลการตรวจสอบได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.2.2.9 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกะทู้มณฑล จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 45 คน ที่เคยเรียนเนื้อหาบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก นิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และบทพากย์เอราวัณมาแล้ว

2.2.2.10 นำผลการทดสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัยมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.23 ถึง 0.77 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.27 ถึง 0.91 จำนวน 30 ข้อ

2.2.2.11 คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบปรนัยโดยใช้สูตร KR-20 (Kuder Richardson -20) ผลปรากฏว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

2.2.2.12 นำข้อสอบปรนัยจำนวน 30 ข้อ ที่วิเคราะห์ และตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

2.2.2.13 ส่วนข้อสอบตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ นำมาตรวจให้คะแนน โดยผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญ คือ อาจารย์วงเดือน แสงผึ้ง อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) ตำแหน่งครูชำนาญการ เพื่อตรวจสอบว่าเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) ที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ โดยพิจารณาความสัมพันธ์สัมพัทธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่าเท่ากับ 0.85 แสดงว่าคะแนนที่ได้จากการตรวจของผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันสูง

2.2.2.14 นำผลการทดสอบของแบบทดสอบอัตนัยมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อโดยการหาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.55 ถึง 0.75 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40 ถึง 0.60 จำนวน 3 ข้อ

2.2.2.15 คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของข้อสอบอัตนัย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา(α -Coefficient) ของ Cronbach ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

2.2.2.16 นำข้อสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อที่ได้ปรับปรุงตามเกณฑ์เรียบร้อยแล้วไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

2.2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

2.2.3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

2.2.3.2 นำข้อมูลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในด้านทฤษฎีและแนวคิดมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

2.2.3.3 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน แบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยการวัดระดับ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) จากหนังสือคู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัยของสำนักทดสอบทางการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2539: 47-77) ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ระดับคะแนน	5
เห็นด้วยมาก	ให้ระดับคะแนน	4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ระดับคะแนน	3
เห็นด้วยน้อย	ให้ระดับคะแนน	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ระดับคะแนน	1

โดยแบบสอบถามจะแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ

สำหรับเกณฑ์ให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมายซึ่งพัฒนามาจากของลิเคิร์ต (Likert) จากหนังสือคู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัยของสำนักทดสอบทางการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2539: 47-77) ดังนี้

ตารางที่ 8 การแปรผลค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อวิธีสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ
ลิเคิร์ต (Likert)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1.00 - 1.49	น้อยที่สุด
1.50 - 2.49	น้อย
2.50 - 3.49	ปานกลาง
3.50 - 4.49	มาก
4.50 - 5.00	มากที่สุด

2.2.3.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ข้อความสอดคล้องกับแบบสอบถาม

2.2.3.5 เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านด้านการวัดผลและประเมินผลตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ในการถาม (Index of Item Objective Congruence :IOC) ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องในเกณฑ์ที่ยอมรับได้โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

ซึ่งผลการตรวจสอบได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

2.2.4.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปเป็นเครื่องมือในการวิจัย

3. ขั้นตอนการทดลอง

การสอนตามแบบ การวิจัยแบบจำลองการทดลอง (Pre Experimental Designs) มีวิธีการดังนี้

3.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างห้องเรียนอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากเป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1จำนวน 38 คน ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

3.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังการเรียน

3.3 ทดลองสอนตามแผนการจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่สร้างขึ้น จำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาสอนทั้งหมด 9 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง

3.4 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) เรื่องการเรียนวรรณคดีไทย โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน

3.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็น ไปสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่าง

3.6 ตรวจสอบให้คะแนนการทำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทย

3.7 นำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 การหาค่าประสิทธิภาพข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด ใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence)

4.1.2 นำข้อสอบปรนัยมาหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกโดยวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อและหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของKuder Richardson (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 182)

4.1.3 นำข้อสอบอัตนัยมาหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกโดยวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อและหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา(α -Coefficient) ของ Cronbach (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 183)

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้การทดสอบค่าที แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

4.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยระดับความคิดเห็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า มีเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านโดยทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	t	Sig
ข้อสอบปรนัย						
ทดสอบก่อนเรียน	38	30	16.82	3.10	-11.18*	0.00
ทดสอบหลังเรียน	38	30	20.18	3.52		
ข้อสอบอัตนัย						
ทดสอบก่อนเรียน	38	15	8.61	2.77	-11.90*	0.00
ทดสอบหลังเรียน	38	15	11.63	2.92		
รวมข้อสอบปรนัยและอัตนัย						
ทดสอบก่อนเรียน	38	45	25.34	4.82	-19.31*	0.00
ทดสอบหลังเรียน	38	45	31.92	5.48		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยก่อนเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 25.34 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.82 ส่วนคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 31.92 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.48 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านจำแนกเป็นภาพรวมและรายด้าน จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และระดับความคิดเห็น ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตาม
ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ข้อ	รายการ	\bar{x}	S.D.	ผลการวิเคราะห์	ลำดับที่
ด้านระยะเวลา					
1	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่านมีความเหมาะสม	4.11	0.65	มาก	15
2	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นเชื่อมโยงประสบการณ์มีความเหมาะสม	3.76	0.71	มาก	16
3	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์มีความเหมาะสม	4.45	0.60	มาก	6
4	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นให้และรับข้อมูลป้อนกลับมีความเหมาะสม	4.34	0.67	มาก	10
	รวม	4.16	0.70	มาก	4
ด้านเนื้อหา					
5	ความยาวของแต่ละตอนเหมาะสม	4.37	0.67	มาก	8
6	ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.39	0.55	มาก	7
7	ชัดเจน ไม่สับสน	4.21	0.70	มาก	12
8	สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน	4.18	0.69	มาก	14
	รวม	4.29	0.66	มาก	3
ด้านการจัดการเรียนรู้					
9	นักเรียนได้นำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี	4.53	0.51	มากที่สุด	4
10	นักเรียนได้แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง	4.37	0.67	มาก	8
11	นักเรียนมีอิสระในการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดี	4.63	0.49	มากที่สุด	1
12	นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	4.55	0.60	มากที่สุด	2
	รวม	4.52	0.58	มากที่สุด	1
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ					
13	ช่วยทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนวรรณคดี	4.24	0.79	มาก	11
14	ช่วยทำให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตน	4.55	0.50	มากที่สุด	2
15	ช่วยให้นักเรียนแสดงความรู้สึกความคิดเห็นและแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยปราศจากอคติ	4.21	0.58	มาก	12
16	ช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น	4.53	0.56	มากที่สุด	4
	รวม	4.38	0.63	มาก	2
	รวมทุกด้าน	4.36	0.66	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.63) ด้านเนื้อหา ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.66) และด้านระยะเวลา ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.70) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า นักเรียนมีอิสระในการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือนักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.60 และ 0.50) และนักเรียนได้นำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดีกับช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดเห็นของตนกับผู้อื่นอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.51 และ 0.56)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยบันทึกไว้เมื่อสิ้นสุดการสอนแต่ละครั้ง เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอน และอ่านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เรียนจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ผู้เรียนมีความสนใจการเรียนการสอน โดยอ่านวรรณคดีมาก่อนล่วงหน้าตามที่ได้รับมอบหมาย ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่านเป็นไปตามเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ผู้เรียนยังร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนกับวรรณคดี และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถบันทึกการเรียนรู้ตามความยาวที่กำหนด แม้ในการสอนครั้งที่ 1 ผู้เรียนยังประสบปัญหาในการเขียนบันทึกการเรียนรู้อยู่บ้าง แต่เมื่อผู้วิจัยให้คำแนะนำเพิ่มเติม ผู้เรียนก็สามารถสรุปเนื้อหา แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์สำคัญ ปัญหาหรือความขัดแย้งในเรื่อง และสามารถวิเคราะห์คุณค่า สรุปความรู้ ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

2. ผู้เรียนให้ข้อมูลว่าการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีโดยอิสระ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน และการแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ ช่วยทำให้อ่านวรรณคดีได้เข้าใจชัดเจนขึ้น แม้ในการเรียนครั้งที่ 1 ผู้เรียนยังประสบปัญหาในการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนกับวรรณคดี แต่เมื่อผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างเพิ่มเติม ผู้เรียนก็สามารถใช้ประสบการณ์เดิมในการอ่านและตีความวรรณคดี ทำให้ผู้เรียนเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นการวิจัยแบบจำลองการทดลอง (Pre Experimental Designs) ใช้แบบแผนการวิจัยการทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดก่อนและหลังการทดลอง (The One – Group Pretest – Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 108 คน โดยการจัดห้องเรียนเป็นแบบคละความสามารถและมีความรู้พื้นฐานวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก ตัวแปรต้น คือการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่ผ่านการตรวจค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนก่อนและหลังเรียนวรรณคดีไทยเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.23 ถึง 0.77 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.27 ถึง 0.91 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.83 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนก่อนและหลังเรียนวรรณคดีไทยเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.55 ถึง 0.75 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40 ถึง 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.89 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ ประเมินในด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้และด้าน

ประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.96 ถึง 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านใช้การทดสอบค่าที แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นรายด้านพบว่าด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและด้านระยะเวลาอยู่ในระดับเห็นด้วยมากรองลงมาตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสามารถนำไปสู่การอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ในการเรียนวรรณคดีไทยสำหรับนักเรียน กล่าวคือ มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้จัดการเรียนรู้วรรณคดี โดยมีหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักการด้านการสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์ คือผู้เรียนสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตน 2) หลักการด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเข้าใจวรรณคดีแตกต่างกันตามประสบการณ์เดิมของแต่ละคน 3) หลักการด้านการมีปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองและการตอบสนองต่อวรรณคดีและ 4) หลักการด้านการทบทวนและการคิดไตร่ตรอง คือ

ผู้เรียนแต่ละคนควรทบทวนและคิดไตร่ตรองประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดีและข้อมูลป้อนกลับ โดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่าน (พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547: 143)

จากหลักการของรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าว มุ่งเน้นการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี โดยเน้นการอ่านวรรณคดีอย่างละเอียดและตีความวรรณคดีตามประสบการณ์ของผู้เรียนเอง ตรงจุดนี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนมีการตอบสนองต่อวรรณคดี นอกจากนี้ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านจะให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และยอมรับการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนโดยปราศจากอคติ ทำให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจวรรณคดีตามศักยภาพของตน โดยใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Miller (2003) ที่วิจัยเกี่ยวกับการใช้การอภิปรายกลุ่มในประเด็นด้านวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงวรรณกรรมสำหรับเด็กในชั้นเรียนระดับปฐมวัย โดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองของ Rosenblatt และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมของ Vygotsky ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดี โดยใช้การวิเคราะห์วัฒนธรรมในวรรณคดี

นอกจากนี้รูปแบบการจัดกิจกรรมยังเน้นการจัดสภาพการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียน เช่น การสนทนา การอภิปรายในกลุ่มย่อย การตั้งคำถามในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรองประเด็นที่เกี่ยวกับวรรณคดี เปรียบเทียบประเด็นการตอบสนองวรรณคดีของตนเองกับผู้อื่น และเน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับในบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนได้จับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับในบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนประเด็นการตอบสนองเพื่อพัฒนาความเข้าใจและการตอบสนองวรรณคดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ McVicker (2002) ที่ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้ทฤษฎีของ Rosenblatt เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และใช้การอ่านฟังเสียง การเรียนปนเล่น และการเรียนภาษาแบบองค์รวมเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านทำให้เด็กก่อนวัยเรียนมีทักษะการอ่านและการเขียนสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ ศิริสมบุญเวช (2547: 180) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของปาริชาติ ตามวงศ์ (2550: 99-100) ที่พบว่าความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่สูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้านนักเรียนมีความคิดเห็นระดับมากที่สุดต่อการจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านเนื้อหา และด้านระยะเวลาอยู่ในระดับมากรองลงมาตามลำดับโดยมีรายละเอียดดังนี้

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดีโดยการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจวรรณคดีตามศักยภาพของตนเอง กล่าวคือ รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสามารถเสริมสร้างให้เกิดความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดี เพราะผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อวรรณคดีโดยอิสระในบรรยากาศการเรียนการสอนที่ปราศจากอคติ อบอุ่นและเป็นมิตร การได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน และการแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดีได้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะได้รับมุมมองทางความคิด และความรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อวรรณคดีเรื่องเดียวกันอย่างหลากหลาย นอกจากนี้รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ยังเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะให้อิสระแก่ผู้เรียนในการคิด ตีความ และทำความเข้าใจวรรณคดีตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สอดคล้องกับแนวคิดของ Livdahl (1991) ที่ว่าการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการตอบสนองต่อวรรณคดี ผู้สอนต้องยอมรับศักยภาพของผู้เรียนและมีความสัมพันธ์ที่ดีในชั้นเรียน รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Hancock (1991) ที่พบว่าผู้เรียนมีการตอบสนองต่อเนื้อเรื่องแตกต่างกัน แสดงว่าการตอบสนองมีความเป็นธรรมชาติเฉพาะบุคคลและสอดคล้องกับแนวคิดของ Probst (1984: 33-35, 1987, อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช, 2547: 41) ที่กล่าวว่าบรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะของการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน ในการอภิปรายไม่ควรมีการตัดสินว่าใครถูกหรือผิด แพ้หรือชนะ แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่ชัดเจนและพัฒนาความคิดของตน การอภิปรายในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ควรเป็นบรรยากาศของการยอมรับความคิด และเห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน

สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ คือ การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตน ช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนวรรณคดีและช่วยให้นักเรียนแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น แสดงการตอบสนองต่อวรรณคดี

โดยปราศจากอคติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย โดยให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นของตนที่มีต่อวรรณคดี ผู้สอนสนใจพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคลมากกว่าการเปรียบเทียบกับศักยภาพของผู้เรียนคนอื่น มีการจัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดีโดยการเรียนรู้ร่วมกัน และส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่านวรรณคดีโดยการให้และรับข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ซึ่งกันและกันในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pugh งานวิจัยของ Rosenblatt และ Church (Pugh, 1988; Rosenblatt, 1995; Church, 1997) ที่พบว่า ทักษะการตอบสนองต่อผู้อ่านสามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจในการเรียนวรรณคดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและความรู้สึกของตนเองจากการอ่านวรรณคดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากการที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภา ประสิทธิ์ (2553: 75) ที่พบว่า ความสามารถในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองจอกพิทยาสรรค์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครสูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเจตคติของผู้เรียนดีขึ้นหลังจากได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ด้านต่อมาคือด้านเนื้อหา นักเรียนมีความคิดเห็นต่อด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองต่อผู้อ่านว่ามีความยาวเหมาะสม ชัดเจนไม่สับสน สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง อาจเป็นเพราะวรรณคดีทั้งสามเรื่องคือ บทละครพุด เรื่อง เห็นแก่ลูก นิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และบทพากย์เอราวัณ เป็นวรรณคดีที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่าน ที่มีแนวคิดให้ผู้อ่านนำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี อีกทั้งตอนที่ตัดมาเรียนก็มีความสั้นกระชับ รวมถึงเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับที่พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547: 105, 189) ได้เสนอแนะในการเลือกเรื่องที่จะมาสอนว่า เนื้อหาที่จะนำมาเป็นบทเรียนควรมีเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ขัดแย้งหรือมีพฤติกรรมของตัวละครที่สามารถกำหนดเป็นประเด็นให้ผู้เรียนนำไปคิดพิจารณาและผู้สอนสามารถวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแบ่งเป็นตอนๆให้เหมาะกับเวลาเรียน นอกจากนี้เนื้อหาต้องมีขนาดสั้นเพื่อให้สะดวกในการเรียนการสอน ดังนั้นวรรณคดีทั้ง 3 เรื่องนี้จึงเหมาะสมสำหรับนำมาจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ด้านสุดท้ายคือด้านระยะเวลา นักเรียนมีความคิดเห็นต่อด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านว่าเหมาะสม เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยง

ประสบการณ์ของตนกับวรรณคดี มีอิสระในการแสดงความรู้สึกความคิดเห็น เน้นกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี ซึ่งมีขั้นตอน 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ และขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง สอดคล้องกับผลการตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองต่อผู้อ่านของพรทิพย์ ศิริสมบุญณเวช (2547: 153) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอนอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้เรียนส่วนใหญ่อ่านเนื้อเรื่องวรรณคดีมาก่อนล่วงหน้าตามการมอบหมายของผู้สอนและสามารถอภิปรายและนำเสนอผลการอภิปรายได้ภายในเวลาที่กำหนด

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าว เป็นเหตุผลสำคัญที่สนับสนุนว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อสังเกตจากประสบการณ์ตรงที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. วรรณคดีที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านควรเป็นวรรณคดีที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ความขัดแย้ง มีพฤติกรรมของตัวละครที่สามารถกำหนดเป็นประเด็นให้ผู้เรียนนำไปคิดพิจารณา และเป็นวรรณคดีที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ครูควรเน้นให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องวรรณคดีมาก่อนล่วงหน้าเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอภิปรายและนำเสนอผลการอภิปรายได้ภายในเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับความสามารถด้านการคิดลักษณะอื่นๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น สาระการอ่าน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). **คู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- _____. (2546). **การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครูสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. **สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุสุมา รัชชมณี. (2534). **การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต**. กรุงเทพมหานคร: มูลินนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2522). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน. (2548). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานชุดวรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ. (2549). “ความขัดแย้งในวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ เทียนเงิน. (2547). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้วิธีสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์กกับวิธีการสอนแบบปกติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตต์นิภา ศรีไสย์. (2555). **วรรณคดีและวรรณกรรม ม.3**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- ชลธิรา กลัดอยู่. (2517). **คำบรรยายวิชาภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ชัตสุนีย์ สินธุสิงห์. (2532). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). **การสอนภาษาไทยขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมธีทีปส์.
- คนยา วงศ์ธนะชัย. (2529). **การอ่านเพื่อชีวิต**. พิบูลสงคราม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2528). **หลักการวิจารณ์วรรณคดี**. นครศรีธรรมราช: โครงการตำราและเอกสารวิชาการ วิทยาลัยครุศรีธรรมราช.
- อิติรัตน์ อินธนู. (2548). “การวิเคราะห์ตัวละครสำคัญในนิทานคำกลอนสุนทรภู่: การศึกษาด้าน มุมมอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนตรนภา ประสิงห์. (2553). “ผลการเรียนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2517). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2518). **แนะแนวทางการศึกษาวรรณคดี**. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตการพิมพ์.
- ประภาศรี สีอำไพ. (2524). **วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยม**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2535). **วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปริญญา ปันสุวรรณ. (2553). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 กับแบบปกติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2542). **วิเคราะห์วรรณคดีไทยโดยประเภท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ปาริชาติ ตามวงศ์. (2550). “ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรทิพย์ ศิริสมบุญแนว. (2547). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุษาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ แสงศรี. (2548). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย ที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงเล็ก อุดระ. (2539). **วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2511). **บทละครพูดเรื่องน้อย อินทเสน, ความดีมีไชย, เจ้าข้า, สารวัต!, เห็นแก่ลูก, ตั้งจิตคิดคลัง**. พระนคร: คุรุสภา.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากรนครปฐม.
- แม่นมาศ ขวลิต. (2537). “งานเขียนเก่าๆ ของไทยเฉล็ดักว้ยรุ่นทำเหมิน.” ใน **สกุลไทยรายสัปดาห์**, 97-98. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรโสภณ.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2544). “ปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา.” **ภาษาและหนังสือ 32**, 3(เมษายน): 56-60.
- рінฤทัย สัจพันธ์. (2540). **สี่สรรพวรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทต้นอ้อ แกรมมี จำกัด.
- วรวุฑฒ์พิสิฐ, พระ. (2534). **วรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2518). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรวพิทยา.
- วิภา กงกะนันท์. (2533). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศรีวิไล ดอกจันทร์. (2529). **การสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย**. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิลปากร, กรม. (2529). **รวมนิทาน บทเห่กล่อมและสุภาษิตของสุนทรภู่**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2557). **ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ม.3 จำแนกรายมาตรฐานการเรียนรู้ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2556**. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.niets.or.th>

สมถวิล วิเศษสมบัติ. (2536). **วิธีการสอนภาษาไทยมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูพระนคร.
สมพร วชิรวิชรินทร์ และคณะ. (ม.ป.ป.). **คู่สร้างภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ม.3.**

กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท..

สมาคมครูภาษาไทย. (2544). “พระบรมราชาโชวาท.” **สารภาษาไทย1**, 1 กรกฎาคม-กันยายน.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2533). **วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณี**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

สิทธา พินิจภูวดล. (2515). **วิธีสอนวรรณคดี**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุจรีต เพียรชอบ. (2540). **การพัฒนาการสอนภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจรีต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์. (2522). **วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุธิวังศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). **วรรณคดีวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุลาดพร้าว.

อนุমানราชชน, พระยา. (2518). **การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ.

อัจฉิมา เกิดผล. (2536). **กิจกรรมการเรียนรู้การสอนวรรณคดีไทยในโรงเรียนมัธยม**.

จะสอนภาษาไทยให้สนุกได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉิมา เกิดผล, หม่อมหลวง. (2545). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ. รายงานการวิจัยเสนอที่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิงอร สุพันธ์ุ์วณิช และคณะ. (2555). **ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุดฝึกอบรมครู**.

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Church,G.W. (1997). **The significant of Louise Rosenblatt on the field of teaching literature Inquiry**. Accessed April 8, 2013. Available from <http://www.br.cc.va.us/vcca/illchur.html>

Courtney,L.L.(1999). **Living the text as an author: An examination of the connection between reading and writing in a fifth – grade classroom**. Dissertation Abstracts. Accessed April 8, 2013. Available from http://thailis_db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp

- Garrison,B.M.(1991). **Exploring literary and non-literary reading through the responses of university student**. Dissertation Abstracts. Accessed April 8, 2013. Available from <http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp>
- Hancock, M.R. (1991). **A case study investigation of the process and content of Sixthgrade literature response journal**. Dissertation Abstracts. Accessed April 8, 2013. Available from <http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp>
- Kessler,K.J.(1992). **Peer dialogue journals:Anethonographic study of shared reader response the Holocasust literature**. Dissertation Abstracts. Accessed April 8, 2013. Available from <http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp>
- Livdahl,B.S. (1991). **A response – centered approach in secondary language art classroom: The teacherperspective**. Dissertation Abstracts. Accessed April 8, 2013. Available from <http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp>
- McVicker,C.J. (2002). **Reader response and the pre-school child**. Dissertations. Accessed April 8, 2013. Available from <http://www.lib.UMI.com/dissertations/fullcit/3059636>
- Miller,T.D. (2003). **Literature discussion groups respond to culturally relevant children’s literature in the kindergarten classroom**. UMI ProQuest Digital Dissertations. Accessed April 8, 2013. Available from <http://www.lib.UMI.com/dissertations/fullcit/3084872>
- Pugh, S.L. (1988). **Teaching children to appreciate literature**. ERIC Digests. Accessed April 8, 2013. Available from <http://www.ed.gov/databases/ERIC-Digests/ed292108.html>

สัมภาษณ์

- กัลยา วัลลภภกร. (2556). ครู อันดับ คศ.1 โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราชฎ์บำรุง). สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน.
- วงศ์อน แสงผึ้ง. (2556). ครู อันดับ คศ.2 โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราชฎ์บำรุง). สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

.....

1. อาจารย์ธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว

วุฒิ ศษ.บ. (ภาษาไทย), ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย

สถานที่ทำงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2. อาจารย์วงเดือน แสงผึ้ง

วุฒิ ศศ.บ. (ภาษาและวรรณคดีไทย), ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ)

ตำแหน่ง ครูชำนาญการ ประจำกลุ่มสาระภาษาไทย

สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราชฎ์บำรุง)

3. อาจารย์จันทร์นภา ฉิมพาลี

วุฒิ ค.บ. (คณิตศาสตร์) ศษ.ม. (การสอนคณิตศาสตร์)

ตำแหน่ง ครูผู้สอน

สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราชฎ์บำรุง)

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้
ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2557	สาระที่ 5 วรรณคดีวรรณกรรม	หน่วยการเรียนรู้	วรรณคดีมรดก
เรื่อง การพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีเรื่องเห็นแก่ลูก			เวลา 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

- ตัวชี้วัด**
- ม.3/1 สรุปเนื้อหาวรรณคดี วรรณกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากขึ้น
 - ม.3/2 วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
 - ม.3/3 สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหาบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกได้
3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

3. สาระสำคัญ

บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงความรักและความเสียสละของพ่อที่มีต่อลูก และความชื่นชมที่ลูกมีต่อพ่อ มีการดำเนินเรื่องที่เรียบง่ายแต่สนุกสนาน และแฝงด้วยแง่คิดในการดำเนินชีวิต การพิจารณาส่วนประกอบที่สำคัญของบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง ย่อมทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี เห็นความสำคัญในฐานะที่วรรณคดีเป็นสมบัติและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ รู้จักรูปแบบ รส ท่วงทำนองและลีลาของวรรณคดี รวมไปถึงนิสัยของตัวละคร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

4. สาระการเรียนรู้

ความรู้

- บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก

ทักษะ/กระบวนการ

- ทักษะการวิเคราะห์
- ทักษะการสังเคราะห์
- ทักษะประเมินค่า
- กระบวนการกลุ่ม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- มีวินัย
- ใฝ่เรียนรู้
- มุ่งมั่นในการทำงาน

5. ชิ้นงาน/ภาระงาน

- แบบบันทึกการเรียนรู้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน (30 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านในใจบทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก

2. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันทบทวนเนื้อเรื่อง โดยให้ผู้เรียนอาสาสมัคร 2-3 คน พุดนำเสนอความเข้าใจเบื้องต้นจากการอ่านเนื้อเรื่อง และช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเป็นแผนภาพความคิดสรุปเนื้อหาบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์ (30 นาที)

1. ผู้สอนยกตัวอย่างข้อความในบทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก ดังต่อไปนี้

“แกยังเข้าใจผิดอยู่มาก การที่คนได้รับพระราชอาญาคราวหนึ่งแล้ว ไม่ใช่ใครๆเขาจะพากันคอยตัดรอนไม่ให้มีการผงกหัวได้อีก ไม่ใช่เช่นนั้น ถ้าใครสำแดงให้ปรากฏว่า รู้สึกเข็ดหลาบเกรงพระราชอาญา ละความประพฤติที่ชั่ว ประพฤติทางที่ดีแล้ว ก็คงจะต้องมีผู้รู้สึกสงสารสักคราวหนึ่ง”

2. ให้ผู้เรียนสังเกตบทสนทนาของพระยาภักตินฤนาถกับนายลำในบทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก ที่แสดงให้เห็นว่า คนที่ทำความผิดแล้วสำนึกในความผิดสมควรได้รับการให้อภัย

3. ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผู้เรียนเคยประสบ และสอดคล้องกับข้อความดังกล่าว

4. ผู้สอนยกตัวอย่างข้อความในบทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก ดังต่อไปนี้

“หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการจะลบรูปนั้นเสียเลย. (ถอดแหวนวงหนึ่งจากนิ้ว.) นี่แหวนครับ แหวนนี้เป็นของแม่นวล ผมได้ติดไปด้วยสิ่งเดียวเท่านั้น

แหละ เจ้าคุณได้โปรดเมตตาผมสักที พอถึงวันแต่งงานแม่ล่อ เจ้าคุณได้โปรดให้แหวนนี้แก่เขา บอกเป็นของรับไหว้ของผม ส่งมาแทนตัว”

5. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายพฤติกรรมเสียสละของบิดา ที่ปรากฏในบทละครพูดตอนนี้ แล้วเชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรมของบิดาที่ผู้เรียนเคยพบเห็นในปัจจุบัน

6. ให้ผู้เรียนสังเกตบทสนทนาของตัวละครในเรื่องเห็นแก่ลูก นอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์แล้ว ยังปรากฏคุณค่าด้านวรรณศิลป์อย่างไร

7. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายคุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย ที่ปรากฏในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อ ความรู้ในสังคม เหมือนหรือต่างกับสังคมในปัจจุบันอย่างไร

8. ให้ผู้เรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คำถามพัฒนาการคิด

1. ตัวละครในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกมีลักษณะนิสัยอย่างไร
2. บทสนทนาในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกมีความสมจริงหรือไม่ อย่างไร
3. ฉาก และสถานที่ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
4. พฤติกรรมของบิดาที่กล่าวถึงในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกมีลักษณะอย่างไร
5. ตัวละครซึ่งเป็นบิดาในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกมีพฤติกรรม “เสียสละ” เพราะเหตุใด
6. พฤติกรรม “เสียสละ” ของบิดาที่กล่าวถึงในเนื้อเรื่องตอนนี้ ยังคงพบเห็นในชีวิตประจำวันหรือไม่ และนักเรียนมีความรู้สึกต่อพฤติกรรมนี้อย่างไร
7. การประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง ย่อมได้รับผลของการกระทำนั้น ตรงกับสำนวนใด
8. เหตุการณ์ตอนใดของบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกที่สอดคล้องกับข้อความ "การพึ่งตนเองเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติก่อนที่จะคิดพึ่งพาอาศัยผู้อื่น"
9. ตัวละครใดในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกที่น่ายกย่องมากที่สุด เพราะเหตุใด
10. เนื้อเรื่องตอนใดของบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกที่นักเรียนประทับใจมากที่สุด เพราะเหตุใด
11. ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ผู้เขียนต้องการเสนอแนวคิดใด
12. บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกสะท้อนให้เห็นถึงสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร
13. ให้ผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างข้อความในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (60 นาที)

1. แบ่งกลุ่มทำงานตามคำสั่งใบงาน ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นสำคัญจากเนื้อเรื่องตอนที่อ่าน แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวโดยอิสระ
2. ผู้สอนอภิปรายและให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในกรณีที่ผู้เรียนไม่เข้าใจกิจกรรมกลุ่ม
3. ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการตามคำสั่งใบงานตามเวลาที่กำหนด

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ (30 นาที)

1. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการอภิปรายประเด็นสำคัญจากเนื้อเรื่องตอนที่อ่าน
2. ผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มอื่นฟังการนำเสนอผลการอภิปราย แล้วแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม ร่วมกับผู้สอนในแบบประเมินที่กำหนดให้

ขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึก (30 นาที)

1. ผู้เรียนทบทวนเนื้อหาแล้วช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญและข้อคิดจากการอภิปรายในกลุ่มย่อยและการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน
2. ผู้สอนเขียนสรุปประเด็นสำคัญจากการนำเสนอของผู้เรียนในแผ่นใส หรือบนกระดาน แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้ โดยแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องตอนนี้โดยอิสระ แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ก่อนนำมาส่งผู้สอน

7. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก
2. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม

8. การวัดและประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน

- พฤติกรรมการตอบสนองต่อวรรณคดี

วิธีการ

- ประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล
- ประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

- ตรวจสอบพิจารณาบันทึกการเรียนรู้

เครื่องมือ

- แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน
- แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม
- คำถามและประเด็นการคิดไตร่ตรอง
- แบบบันทึกการเรียนรู้
- เกณฑ์การประเมินการตอบสนองต่อวรรณคดี

9. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวจุฬาลักษณ์ วิชาชัย)

ผู้สอน

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

ผู้พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2423 เมื่อ พระชนมายุ 8 พรรษา ทรงได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเทพทวาราวดี และต่อมาทรงได้รับสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร แทนสมเด็จพระบรมเชษฐา เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ซึ่งสวรรคต และได้เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักปราชญ์ (ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า) และทรงเป็น จินตกรที่ทรงเชี่ยวชาญทางด้านอักษรศาสตร์โบราณคดี มีพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วร้อยกรองทั้ง ภาษาไทยและอังกฤษ มากกว่า 200 เรื่อง ทรงใช้นามแฝงต่างๆกัน เช่น อัศวพาหุ รามจิตติ ศรีอยุธยา พันแหลม นายแก้วนายขวัญ ฯลฯ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 รวมพระชนมพรรษา 45 พรรษา

ลักษณะคำประพันธ์

เรื่องเห็นแก่ลูกแต่งเป็นบทละครพูดขนาดสั้น มี 1 องก์ รัชกาลที่ 6 ทรงผูกเรื่องอย่างรัดกุมและดำเนินเรื่องโดยใช้บทสนทนาของตัวละครโต้ตอบกัน ทำให้ทราบเรื่องราวที่ดำเนินไป และทราบเบื้องหลังของตัวละครแต่ละตัว นอกจากนี้ ยังทรงบรรยายกิริยาท่าทางของตัวละครแต่ละตัวไว้ในวงเล็บ เพื่อช่วยให้นักแสดง แสดงตามบทได้สะดวกและสมบทบาทยิ่งขึ้น ภาษาที่ใช้ในบทละครนี้ใช้คำพูดง่ายๆแต่ให้ความหมายคมคายลึกซึ้ง แม้ว่าบางคำที่มีใช้ในอดีตสมัย 80-90 ปีก่อนแต่ไม่มีใช้ใน ปัจจุบัน ผู้อ่านก็ยังพอเดาความหมายได้

เนื้อเรื่องย่อในบทเรียน

นายลำมาที่บ้านพระยาภักดีดินถนาล มีอ้ายคำซึ่งเป็นคนรับใช้ของพระยาภักดีให้การต้อนรับ และนั่งคอยอยู่ห่างๆเนื่องจากไม่ไว้ใจเพราะเห็นสภาพของนายลำที่แต่งตัวปอนๆ ท่าทางตี้มเหล้าจัดจนเมื่อพระยาภักดีกลับบ้านได้พบนายลำจึงทำให้ทราบเรื่องราวของคนทั้งสองจากการสนทนาโต้ตอบกันว่า เดิมนายลำเป็นเพื่อนกับพระยาภักดี ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหลวงกำธร ส่วนนายลำเป็น ทิพตะชะ นายลำมีภรรยา คือแม่ฉนวน มีลูกสาวคือ แม่ลออ เมื่อแม่ลออมีอายุ 2 ขวบเศษ นายลำก็ถูกจำคุกเพราะทุจริตต่อหน้าที่ แม่ฉนวนเลี้ยงดูลูกสาวมาตามลำพัง ก่อนตายจึงยก ลูกสาวให้เป็นลูกบุญธรรมของพระยาภักดี นายลำจำคุกอยู่ 10 ปี ก็ออกจากคุกไปร่วมค้าฝิ่นอยู่กับเงินกิมจิ้นเง็กที่ พิษณุโลก พอถูกตำรวจจับได้ก็แก้ข้อกล่าวหาเอาตัวรอดฝ่ายเดียว ต่อมาก็ตกอยู่ในสภาพ

สิ้นเนื้อประดาตัว จึงตั้งใจจะมาอยู่กับแม่ล่อ ซึ่งมีอายุ 17 ปี กำลังจะแต่งงาน กับนายทองคำแต่พระยาภักดีพยายามชี้แจงให้นายลำเห็นแก่ลูกสาว ไม่ต้องการให้ถูกคนอื่นรังเกียจว่ามีพ่อเป็นคนชู้คุกและฉ้อโกง จนในที่สุดเสนอเงินให้ 100 ชั่ง แต่นายลำก็ไม่ยอมเมื่อ แม่ล่อกลับมาถึง นายลำจึงได้รู้จักกับแม่ล่อและได้เห็นประจักษ์ว่าตนเลวเกินกว่าจะเป็นพ่อของแม่ล่อ ซึ่งหล่อนได้วาดภาพพ่อไว้ในใจว่า พ่อเป็นคนดีที่หาที่ติไม่ได้เลย

คุณค่าด้านเนื้อหา

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกมีตัวละคร ดังนี้ คือ พระยาภักดีตินฤนาถ นายลำ แม่ล่อและอ้ายคำ แม้ตัวละครในเรื่องจะมีน้อยแต่ลักษณะของโครงเรื่องมีความโดดเด่น การผูกเรื่องมีความต่อเนื่องราบรื่น ผู้ประพันธ์มีความประณีตในการดำเนินเรื่อง ลักษณะเด่นของเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงความเสียสละและความรักของผู้เป็นพ่อทั้งสอง คือ นายลำ พ่อผู้ให้กำเนิดและพระยาภักดีตินฤนาถผู้ซึ่งเป็นพ่อบุญธรรม ด้วยความเห็นแก่ลูกของนายลำจึงไม่เปิดเผยตน และพระยาภักดีตินฤนาถยอมสละเงินทองเป็นจำนวนมากเพื่อความสุขของแม่ล่อ

ปมปัญหาและความขัดแย้งระหว่างพระยาภักดีตินฤนาถและนายลำเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ และคลี่คลายลงเมื่อนายลำได้รับรู้ว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพ่อที่แท้จริงในความทรงจำของแม่ล่อนั้นเป็นคนดี น่าเคารพนับถือ โดยเธอเชื่อจากการฟังคำบอกเล่าของพระยาภักดีตินฤนาถและจินตนาการจากรูปถ่ายที่อยู่ภายในห้องของแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว ความเห็นแก่ตนเองของนายลำจึงได้แปรเปลี่ยนเป็นความเห็นแก่ลูก

การดำเนินเรื่อง เริ่มเรื่องด้วยปมปัญหาของนายลำ เมื่อนายลำออกจากคุกได้ไปประกอบอาชีพต่างๆที่ไม่สุจริตและไม่ประสบความสำเร็จ จึงคิดมาพึ่งพาลูกสาวที่กำลังจะแต่งงานกับชายผู้มีฐานะดี ในขณะที่พระยาภักดีตินฤนาถไม่ต้องการให้นายลำพบกับแม่ล่อและแสดงตนว่าเป็นพ่อที่แท้จริง ด้วยความรักที่มีต่อลูกและเกรงว่าแม่ล่อจะอับอายขายหน้าที่มีพ่อเป็นคนทุจริต เป็นคนคดโกง เป็นคนติดคุก ปมปัญหาทำให้การดำเนินเรื่องเข้มข้นมากยิ่งขึ้นเมื่อนายลำตั้งต้นจะพบแม่ล่อให้ได้ แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ได้ค่อยๆ คลายปมปัญหานั้นลง โดยใช้วิธีให้ผู้อ่านเข้าใจเองจากบทสนทนาของตัวละครและจบลงด้วยดีโดยพ่อที่แท้จริงเห็นแก่ลูกมากกว่าเห็นแก่ตัว ซึ่งตามธรรมชาติของมนุษย์ส่วนใหญ่มักเห็นแก่ตัว เพราะมีสัญชาตญาณของการเอาตัวรอด แต่เมื่อได้พบกับความรักอันบริสุทธิ์ ความจริงใจของลูก ทำให้พ่อที่ไม่เคยทำดีเลยเกิดความละอายแก่ใจ เกิดความสำนึกผิดชอบชั่วดี เขาไม่อาจลบภาพพ่อที่แสนดีไปจากใจของลูกได้ ในที่สุดจึงยอมมีชีวิตที่ลำบากต่อไปเพราะเห็นแก่ลูกให้ลูกมีชีวิตที่สุขสบาย ไม่เป็นที่รังเกียจของคนในสังคมดีกว่าที่จะให้ลูกรับรู้ความจริงอันปวดร้าว บทละครพูดเรื่องนี้แสดงให้เห็นความรักของพ่อสองรูปแบบ คือ พ่อที่แท้จริงกับพ่อบุญธรรมแม่ไม่ใช้พ่อที่แท้จริงหากได้เลี้ยงดูมาก็ย่อมรัก หวังดีต่อลูกและทำทุกอย่างเพราะเห็นแก่ลูกมากกว่าเห็นแก่ตัว

สำหรับพ่อที่แท้จริงแม้จะเคยทำตนไม่ดีมาก่อน แต่เมื่อพบความรักที่บริสุทธิ์จริงใจของลูกทำให้สำนึก และเสียสละเพื่อลูก

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สามารถดำเนินเรื่องได้ราบรื่น กระตุ้นความรู้สึกของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องต่อไปจนกระทั่งเรื่องจบลง ด้วยความสนุกสนานของตัวละคร จากบทสนทนาของตัวละครภายในเรื่อง นอกจากจะทำให้ผู้อ่าน เข้าใจเรื่องได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกวีแล้ว ยังปรากฏคุณค่าในด้านวรรณศิลป์ ดังนี้

1) การใช้บทสนทนาที่เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละคร

กวีสามารถสร้างบทสนทนาที่เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละครที่กล่าวบทสนทนานั้น สถานภาพนี้ประกอบด้วยตำแหน่งทางสังคม ยศถาบรรดาศักดิ์ รวมไปถึงอายุของตัวละคร ตัวอย่างเช่น นายล้าเมื่อสนทนากับอ้ายคำซึ่งมีสถานะเป็นบ่าวจะใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ฉัน” และเรียกอ้ายคำว่า “แก” แต่เมื่อสนทนากับพระยาภักตินฤนาถซึ่งมีบรรดาศักดิ์และตำแหน่งทางสังคมสูงกว่าจะใช้คำว่า “ผม” และเรียกพระยาภักตินฤนาถว่า “ใต้เท้า” ซึ่งแสดงถึงบรรดาศักดิ์การเป็นขุนนาง อีกตัวอย่าง คือ เมื่อนายล้าสนทนากับแม่ล่อซึ่งเป็นลูกสาวก็จะใช้แทนตัวเองว่า “ฉัน” และเรียกแม่ล่อว่า “หล่อน” เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้บทละครมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น

2) การใช้บทสนทนาที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร

บทละครพูดดำเนินเรื่องผ่านบทสนทนาเป็นหลัก ทำให้การสื่อสารเรื่องราวรวมไปถึงลักษณะของตัวละครต้องสื่อผ่านบทสนทนานั้น โดยกวีสร้างบทสนทนาที่ช่วยสื่อถึงนิสัยและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี เช่น “น้ำเหลืองๆไม่มีหรือครับ มันค่อยขึ้นนอกขึ้นใจหน่อยหนึ่ง?” บทสนทนาดังกล่าวแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของนายล้าว่าเป็นคนที่ติดสุรา

นอกจากนั้นแล้วบทสนทนาของตัวละครยังช่วยแสดงให้เห็นความรู้สึกของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อเรื่องได้อีกด้วย ดังเช่นเมื่อนายล้ามีปากเสียงกับพระยาภักตินฤนาถ นายล้าจะใช้สรรพนามเรียกพระยาภักตินฤนาถว่า “คุณ” ส่วนพระยาภักตินฤนาถจะเรียกนายล้าว่า “แก” แต่เมื่อเรื่องราวคลี่คลายลงโดยนายล้าเปลี่ยนใจไม่มางานแต่งงานแล้ว บทสนทนาจึงใช้คำสรรพนามเปลี่ยนแปลงไป นายล้ากลับมาเรียกพระยาภักตินฤนาถอย่างยกย่องด้วยคำว่า “เจ้าคุณ” หรือ “ใต้เท้า” อีกครั้ง แสดงให้เห็นความรู้สึกของนายล้าว่าสำนึกผิดในความเห็นแก่ตัวที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ ขณะที่พระยาภักตินฤนาถก็เข้าใจความเปลี่ยนแปลงนั้น จึงเรียกนายล้าด้วยคำที่แสดงความเห็นใจและยกย่องว่า “พ่อล้า” แสดงให้เห็นว่าบทละครเรื่องนี้ใช้บทสนทนาที่สมจริงและช่วยสื่อถึงลักษณะนิสัยซึ่งเป็นภูมิหลังของตัวละคร รวมถึงแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจในเนื้อเรื่องได้อย่างแจ่มแจ้ง

3) การใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายลึกซึ้ง

ในบทละครนี้มีการใช้ถ้อยคำที่สั้น กระชับแต่กินความมาก สามารถสื่อความหมายได้ลึกซึ้งทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชมเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น เช่น “แกยังเข้าใจผิดอยู่มาก การที่คนได้รับพระราชอาญาคราวหนึ่งแล้ว ไม่ใช่ใครๆ เขาจะพากันคอยตรองไม่ให้มีการผกผันได้อีก” คำว่า “ผกผัน” ในที่นี้หมายถึง มีโอกาสกลับตัวกลับใจทำมาหากินอย่างสุจริต

4) การสื่อความหมายโดยนัย

หมายถึงการสื่อความหมายออกมาโดยไม่แสดงออกโดยตรงๆ แต่สื่อผ่านคำพูดที่สื่อเป็นนัยให้ทราบ เช่น “ที่พิษณุโลกก็พอหาอะไรดื่มได้พอใช้เที่ยวครับ.” บทสนทนาดังกล่าวเป็นตอนที่พระยาภักตินฤนาถสั่งให้อ้ายค่านำโชดามาให้นายลำดิม คำพูดของนายลำสื่อเป็นนัยให้ทราบว่า สิ่งที่นายลำชอบดื่มก็คือสุรา แต่ก็ไม่ได้พูดออกมาโดยตรง

5) การใช้สำนวน

ในบทละครพูดเรื่องนี้พบสำนวนหลายสำนวน เช่น

มีเหย้ามีเรือน	หมายถึง	แต่งงาน มีครอบครัว
เจ้าบุญนายคุณ	หมายถึง	เคยทำบุญแก่เขาไว้มาก
หมาหัวเน่า	หมายถึง	เป็นคนไม่ดี ไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย

การใช้สำนวนทำให้บทสนทนาสามารถสื่อความหมายได้อย่างกินความกว้างขวางมากขึ้น และยังช่วยนำเสนอความคิดบางอย่างของตัวละครได้อีกด้วย เช่น “ถึงนายทองคำจะไม่รังเกียจคนอื่นๆ ก็คงต้องรังเกียจ, ใครเขาจะมาคบค้าสมาคมได้อีกต่อไป ไปข้างไหนเขาก็จะแลดูพูดซุบซิบกัน ถ้าใครเขาเลี้ยงได้เขาก็คงเลี้ยง แกจะมาทำให้แม่ล่อเป็นหมาหัวเน่าหรือ?” จากบทสนทนาดังกล่าว พระยาภักตินฤนาถใช้สำนวนว่า “หมาหัวเน่า” เป็นการใช้ภาษาที่กินความเพื่อสื่อให้นายลำเข้าใจอย่างชัดเจนถึงสภาพที่จะเกิดขึ้นกับแม่ล่อ คือไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วย นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา เพื่อตักเตือนให้นายลำอุกคึด

คุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก เป็นวรรณคดีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สังคมไทยรับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้มากขึ้น บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับธรรมเนียมไทย นอกจากนี้ยังสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคมว่า ไม่ว่ายุคสมัยใดสังคมย่อมมีทั้งด้านมืดและด้านสว่าง คนดีและคนไม่ดีย่อมปะปนกัน สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อ ความรู้ในสังคม ณ ช่วงเวลานั้น ดังนี้

1) ธรรมเนียมการต้อนรับแขก

ทุกครอบครัวในสังคมไทยย่อมได้รับการปลูกฝังจากคนรุ่นพ่อรุ่นแม่เสมอว่า "เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ" การต้อนรับแขกด้วยความเต็มใจและเล็งรับรองอย่างดีที่สุดถือเป็นมารยาททางสังคมประการหนึ่ง และผู้ที่ได้รับการต้อนรับย่อมประทับใจและกล่าวถึงในความมีน้ำใจของเจ้าบ้าน บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกได้สะท้อนให้เห็นธรรมเนียมในการต้อนรับแขกและในขณะเดียวกันยังได้สะท้อนให้เห็นว่าเครื่องดื่มที่ใช้รับรองแขกของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมเครื่องดื่มสำหรับรับรองแขก คือ น้ำฝน น้ำสะอาด แต่จากเรื่องได้เปลี่ยนเครื่องดื่มโดยใช้น้ำครีมน้ำชาคือน้ำหวานสีเขียวยผสมน้ำชา สะท้อนให้เห็นการรับวัฒนธรรมการดื่มน้ำหวานซึ่งเป็นเครื่องดื่มจากตะวันตก

2) การกำหนดค่าและรูปแบบของเงิน

ในสมัยอดีตเงินตราไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในสังคม ในระบบเศรษฐกิจไทยจะใช้ระบบแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ต่อมาเมื่อสังคมมีโครงสร้างที่ซับซ้อน มีระบบเศรษฐกิจที่มีการกำหนดค่าของเงิน โดยมีมาตรการแลกเปลี่ยนว่า 100 สตางค์มีค่าเท่ากับ 1 บาท 4 บาทเป็นหนึ่งตำลึง 20 ตำลึงเป็นหนึ่งชั่ง เช่น "ก็จะพูดกันเสียตรงๆ เท่านั้นก็จะแล้วกัน เอาเออะฉันจะให้แก่เดี๋ยวนี้นี้ก็ได้ เท่าไหร่ถึงจะพอ เอาไปสิบชั่งก่อนพอไหม"

3) ค่านิยมการนับถือบุคคลที่เพียบพร้อมทั้งรูปสมบัติและทรัพย์สมบัติ

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนไทยที่นับถือบุคคลจากรูปลักษณะภายนอกโดยมิได้มองถึงคุณธรรมความดีของบุคคลผู้นั้น บุคคลใดมีความประพฤติต่างพร้อยทำให้เสียชื่อเสียงเกียรติยศ ไม่ว่าจะเคยเป็นคนดีหรือเป็นคนเลวมาก่อนก็ตาม เมื่อชีวิตมีผลทันทีทำให้เป็นที่รังเกียจของสังคม ดังนั้น พระยาภักดินฤณาลจึงกลัวที่จะให้แม่เจอพบกับนายล้าซึ่งเป็นพ่อที่แท้จริง เนื่องจากไม่ต้องการให้แม่ล่อรู้ความจริง เพราะไม่ต้องการให้เป็นที่รังเกียจของสังคมที่มีพ่อแท้ๆเป็นคนประพฤติไม่ถูกต้องคลองธรรมและเคยติดคุกมาก่อน

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมการนับถือคนมีฐานะ บางคนเห็นคนอื่นมีฐานะมีเงินทอง มีทรัพย์สินมากมาย จึงอยากมีบ้าง โดยการหาวิธีรวยทางลัด เช่น เล่นการพนัน ค้ายาเสพติด คดโกง ขโมย จีบปล้นหรือใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน ผู้ที่หาวิธีรวยทางลัดเช่นนี้มักล้มเหลวในชีวิต ดังเช่นชีวิตของนายล้า หากต้องการมีชีวิตที่เป็นสุข ควรขยันหมั่นเพียร ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ รู้จักความพอดี พอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ หมั่นเก็บออม ก็จะพอมีพอกินและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานตามอัตภาพ หากเรารู้จักพอเพียง ก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างไม่ลำบาก มีความสุขกายสบายใจ ไม่ต้องดิ้นรนฟุ้งเฟ้อทำให้ติดหนี้สิน เป็นปัญหาที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

4) แสดงให้เห็นถึงสัจธรรมของมนุษย์

มนุษย์ทุกคนย่อมเห็นแก่ตัวเป็นธรรมดา แต่พ่อแม่ย่อมเห็นแก่ลูกมากกว่าตนเอง ต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อลูก แม้กระทั่งนายจ้างเองที่จากลูกไปตั้งแต่แม่คลอดอายุได้ 2 ปี ยังต้องต่อสู้กับความรู้สึกเห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ลูกของตนเองและในที่สุดอำนาจฝ่ายสูงก็ชนะ นายจ้างยอมจากไปผจญกับความยากลำบากเพราะเห็นแก่ลูกมากกว่า จึงเป็นเรื่องที่น่ายกย่องที่เขาเคยทำผิดแต่ก็สำนึกตัวได้ดังบทสนทนา “หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการจะลบรูปนั้นเสียเลย. (ถอดแหวนวงหนึ่งจากนิ้ว) นี่แหวนครับ แหวนนี้เป็นของแม่นวล ผมได้ติดไปด้วยสิ่งเดียวเท่านั้นแหละ เจ้าคุณได้โปรดเมตตาผมสักที พอถึงวันแต่งงานแม่ล่อ เจ้าคุณได้โปรดให้แหวนนี้แก่เขา บอกว่าเป็นของขวัญรับไหว้ของผม ส่งมาแทนตัว.” จากบทสนทนาแสดงให้เห็นว่า นายจ้างไม่สามารถจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าความรักอันบริสุทธิ์ความเทิดทูนที่แม่ล่อมีต่อเค้าได้เลย พลังแห่งความดีและความรักทำให้พ่อคนหนึ่งทีในครั้งหนึ่งไม่เคยได้ดูแลใกล้ชิดลูก กลับตัวกลับใจ สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อความสุขของลูก

ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1) สถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อโครงสร้างของสังคมไทย

ผู้ที่เป็นพ่อแม่มีหน้าที่ต้องอุปถัมภ์ เลี้ยงดู สั่งสอนอบรมบุตรให้เป็นคนดีของสังคมโดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์ ถ้าพ่อแม่หรือหัวหน้าครอบครัวดี บุตรหลานก็จะให้ความเคารพ เชื่อฟัง รักและศรัทธา บุตรหลานจะยึดถือพ่อแม่เป็นแบบอย่างและประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าครอบครัวดีสังคมก็จะดี ดังนั้นพ่อแม่ควรอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างดี เป็นคนดีให้ลูกเห็น เป็นแบบอย่างเพื่อเป็นรากฐานของสังคมที่ดีและมีความสุข

2) คนดีย่อมมีผู้นับถือ

หากเราต้องการให้คนเคารพนับถือ เราต้องทำตนให้เป็นคนมีเกียรติ เชื่อถือได้ คือเป็นคนที่มีประพฤติดี ซื่อตรง จริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ให้สมกับที่ผู้อื่นรักนับถือและชื่นชม หากต่อหน้าทำอย่างหนึ่ง ลับหลังทำอีกอย่างหนึ่งจะไม่ได้รับการเคารพนับถือจากบุคคลอื่นๆ อีกต่อไป

3) อย่าทำตนเองให้ตกต่ำเพราะการกระทำของตนเอง

ความคิดและการกระทำเป็นเครื่องกำกับคุณภาพและเป็นเครื่องตัดสินคุณค่าความเป็นคน สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่าบุคคลย่อมได้รับผลจากการกระทำของตนเอง หากบุคคลผู้นั้นประกอบกรรมดีย่อมได้รับสิ่งดีตอบแทน ผู้คนสรรเสริญในคุณงามความดีที่ได้สร้างไว้ แต่ถ้าหากประพฤติไม่ถูกต้อง ทุจริตหรือไม่ใฝ่ในทางดี ใฝ่ในอบายมุขก็จะนำไปสู่หนทางแห่งความหายนะ ทำให้ชีวิตล้มเหลวทั้งชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ตำแหน่งหน้าที่การงาน และคนในสังคมไม่ให้

ความเคารพนับถือ ชีวิตพบกับความเดือดร้อนเหมือนดังเช่นนายล้าที่ต้องติดคุกเพราะการกระทำที่ผิดกฎหมายของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

พองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ. (2555). ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท..

แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	การ ซักถาม ที่ตรง ประเด็น (3)	การตอบ คำถาม (3)	การร่วม กิจกรรม (3)	การร่วม อภิปราย ตรง ประเด็น (3)	การ แสดง ความ คิดเห็น (3)	รวม (15)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							

แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	การ ซักถาม ที่ตรง ประเด็น (3)	การตอบ คำถาม (3)	การร่วม กิจกรรม (3)	การร่วม อภิปราย ตรง ประเด็น (3)	การ แสดง ความ คิดเห็น (3)	รวม (15)
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมนักเรียน

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	3	2	1	0
1. การซักถามที่ตรงประเด็นน่าสนใจ	ซักถามตรงประเด็น 2 คำถามขึ้นไป	ซักถามตรงประเด็น 1 คำถาม	ซักถามแต่ไม่ตรงประเด็น	ไม่ซักถามเลย
2. การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ ถูกต้อง 2 ข้อขึ้นไป	ตอบคำถามได้ ถูกต้อง 1 ข้อ	ตอบคำถามแต่ไม่ถูกต้อง	ไม่ตอบคำถามเลย
3. การร่วมกิจกรรม	มีความกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม ทุกขั้นตอนและ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อนในการทำงาน	มีความกระตือรือร้น และให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม ทุกขั้นตอน	มีความกระตือรือร้น แต่ยังไม่ให้ ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม บางขั้นตอน	ไม่กระตือรือร้น และไม่ให้ ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม เลย
4. การร่วมอภิปรายตรงประเด็น	ร่วมอภิปรายตรง ประเด็น 2 ประเด็น ขึ้นไป	ร่วมอภิปรายตรง ประเด็น 1 ประเด็น	ร่วมอภิปรายแต่ไม่ ตรงประเด็น	ไม่ร่วมอภิปรายเลย
5. การแสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็น แปลกใหม่และมี ความสำคัญต่อ การเรียนรู้	แสดงความคิดเห็น แปลกใหม่	แสดงความคิดเห็น แต่ไม่แปลกใหม่	ไม่แสดงความคิดเห็น เลย

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
12 - 15	ดีมาก
8 - 11	ดี
4 - 7	พอใช้
0 - 3	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล ผู้นำเสนอผลงาน	ความน่าสนใจ ของประเด็น ที่เสนอ (3)	ความชัดเจน ในการนำเสนอ (3)	การตอบปัญหา ของผู้ฟัง (3)	รวม (9)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เกณฑ์การประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	3	2	1	0
1. ความน่าสนใจ ของประเด็นที่เสนอ	กำหนดประเด็น ได้น่าสนใจ สอดคล้องกับ เนื้อเรื่องทุกประเด็น ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่อง	กำหนดประเด็น ได้น่าสนใจ แต่มีประเด็น ไม่สอดคล้องกับ เนื้อเรื่อง 1 ประเด็น	กำหนดประเด็น ไม่น่าสนใจ และมีประเด็น ไม่สอดคล้องกับ เนื้อเรื่อง 2 ประเด็น ขึ้นไป	กำหนดประเด็น ไม่สอดคล้อง กับเนื้อเรื่อง ต้องปรับปรุงวิธีคิด
2. ความชัดเจนใน การนำเสนอ	นำเสนอได้น่าสนใจ ชัดเจนและ เป็นระบบ	นำเสนอได้น่าสนใจ และชัดเจน	นำเสนอได้น่าสนใจ	นำเสนอ ไม่น่าสนใจ ไม่ชัดเจนและ ไม่เป็นระบบเลย
3. การตอบปัญหา ของผู้ฟัง	ตอบปัญหาทุกข้อ ของผู้ฟังได้อย่าง ชัดเจนและมั่นใจ	ตอบปัญหาของผู้ฟัง ไม่ได้ 1 ข้อ	ตอบปัญหาของผู้ฟัง ไม่ได้ 2 ข้อขึ้นไป	ตอบปัญหาไม่ได้ ผู้สอนต้องแนะนำ ช่วยเหลือจึงจะ สามารถตอบได้

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
7 - 9	ดีมาก
5 - 6	ดี
3 - 4	พอใช้
0 - 2	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินบันทึกการเรียนรู้
ประเมินระดับความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดี

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics)	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
รายการประเมิน					
ระดับ ความสามารถ	เขียนอธิบาย ข้อดี-ข้อด้อย ของเรื่องได้ อย่างละเอียด ชัดเจน ดีความ และสรุปคุณค่า ของเรื่องได้	เขียนแสดง ความรู้สึก ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรมของ ตัวละคร หรือ สถานการณ์ ในเรื่องอย่าง เข้าใจลึกซึ้ง	เขียนอธิบาย องค์ประกอบ ของเรื่องอย่าง ละเอียดลึกซึ้ง เช่น การใช้ สัญลักษณ์ การ สร้างตัวละคร การกำหนด สถานการณ์	เขียนอธิบาย พฤติกรรม ตัวละคร หรือ สถานการณ์ใน เรื่องโดย พยายาม ทำความเข้าใจ สาเหตุของ พฤติกรรมหรือ สถานการณ์นั้น	เขียนแสดง ความเข้าใจ เบื้องต้น โดย การอธิบาย เหตุการณ์ ในเนื้อเรื่อง อย่างสั้นๆ

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
4 - 5	ดีมาก
3	ดี
2	พอใช้
1	ควรปรับปรุง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2557	สาระที่ 5 วรรณคดีวรรณกรรม	หน่วยการเรียนรู้	วรรณคดีมรดก
เรื่อง การพิจารณาคุณค่าของพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร			เวลา 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

- ตัวชี้วัด**
- ม.3/1 สรุปเนื้อหาวรรณคดี วรรณกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากขึ้น
 - ม.3/2 วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
 - ม.3/3 สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหาบทกวีนิพนธ์เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากบทกวีนิพนธ์เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรได้
3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านบทกวีนิพนธ์เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

3. สาระสำคัญ

นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร แต่งโดยสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยลีลาการแต่งคำประพันธ์ที่เป็นเอกลักษณ์ เนื้อเรื่องสนุกสนาน น่าติดตามและให้คติสอนใจได้ดี การพิจารณาส่วนประกอบที่สำคัญของนิทานคำกลอน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง ย่อมทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี เห็นความสำคัญในฐานะที่วรรณคดีเป็นสมบัติและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ รู้จักรูปแบบ รส ท่วงทำนองและลีลาของวรรณคดี รวมไปถึงนิสัยของตัวละคร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

4. สารการเรียนรู้

ความรู้

- นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร

ทักษะ/กระบวนการ

- ทักษะการวิเคราะห์
- ทักษะการสังเคราะห์
- ทักษะการประเมินค่า
- กระบวนการกลุ่ม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- มีวินัย
- ใฝ่เรียนรู้
- มุ่งมั่นในการทำงาน

5. ชิ้นงาน/ภาระงาน

- แบบบันทึกการเรียนรู้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน (30 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านในใจนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรตอนที่กำหนด

2. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันทบทวนเนื้อเรื่อง โดยให้ผู้เรียนอาสาสมัคร 2-3 คน พุดนำเสนอความเข้าใจเบื้องต้นจากการอ่านเนื้อเรื่อง และช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเป็นแผนภาพความคิด

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์ (30 นาที)

1. ผู้สอนยกตัวอย่างข้อความในนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ดังต่อไปนี้

อสุรีผีเสื้อเหลือจะอด	แค้นโอรสรวกกับไฟไหม้มังสา
ช่างหลอกหลอนผอนผันจันรรจา	แม้จะว่าโดยดีเห็นมิฟัง
จะจับไว้ให้พาไปหาพ่อ	แล้วหักคอเสียให้ตายเมื่อภายหลัง
โกรธทวาดผาดเสียงสำเนียงดัง	น้อยหรือยังโหยกเหยกเด็กเกร

2. ให้ผู้เรียนสังเกตถ้อยคำที่สื่อความหมายถึงความปั่นป่วนทางอารมณ์อย่างรุนแรง (คำว่า ตวาด และ ผาดเสียว) และร่วมกันอภิปรายถึงพฤติกรรมของแม่ที่ให้กำเนิดลูกแล้วมิได้สนใจเลี้ยงดูที่ปรากฏในนิทานคำกลอนตอนนี้

3. ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับประสบการณ์ทางอารมณ์ที่ผู้เรียนเคยประสบ และสอดคล้องกับข้อความดังกล่าว

4. ผู้สอนยกตัวอย่างข้อความในนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ดังต่อไปนี้

นิจจาเอ๋ยเคยอยู่เป็นคู่ชื่น	ทุกวันคืนค่าเช้าไม่เศร้าหมอง
จนมีลูกปลุกเลี้ยงเคียงประคอง	มิให้ห้องเคืองขัดพระอัชฌา
อยู่ดีดีหนีเมียมาเสียได้	เสียน้ำใจน้องรักเป็นหนักหนา
จึงอุตส่าห์พยายามสู้ตามมา	ขอเป็นข้าบาทบังสุพระทรงธรรม
พระเสด็จไปไหนจะไปด้วย	เป็นเพื่อนม้วยภัสดาจนอาสัญ
ประทานโทษโปรดเลี้ยงแต่เพียงนั้น	อย่าบากบั่นความรักน้องนักละ
พระอภัยใจอ่อนถอนสะอื้น	อุตส่าห์ฝันพักตร์ว่านิจจาเอ๋ย
แม่ผีเสื้อเมื่อไม่เห็นในใจเลย	พี่ไม่เคยอยู่ในถ้ำให้รำคาญ
คิดถึงน้องสองชนกที่ปกเกล้า	จะสร้อยเศร้าโศกาน่าสงสาร
ด้วยพลัดพรากจากมาเป็นช้านาน	ไม่แจ้งการว่าข้างหลังเป็นอย่างไร

5. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงการใช้ชีวิตคู่ที่มีได้เกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ที่ปรากฏในนิทานคำกลอนตอนนี้ แล้วเชื่อมโยงไปสู่การใช้ชีวิตคู่ที่มีได้เกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่ายและผลกระทบต่อลูก ที่ผู้เรียนเคยพบเห็นในปัจจุบัน

6. ให้ผู้เรียนสังเกตการเลือกใช้คำที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร นอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์แล้ว ยังปรากฏคุณค่าด้านวรรณศิลป์อย่างไร

7. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายคุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย ที่ปรากฏในนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อ ความรู้ในสังคม เหมือนหรือต่างกับสังคมในปัจจุบันอย่างไร

8. ให้ผู้เรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คำถามพัฒนาการคิด

1. ตัวละครในนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรมีลักษณะนิสัยอย่างไร
2. การกระทำของนางผีเสื้อสมุทรที่กล่าวถึงในบทประพันธ์มีลักษณะอย่างไร
3. พระอภัยมณีกับสินสมุทรรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของนางผีเสื้อสมุทร เพราะเหตุใด
4. นางผีเสื้อสมุทรมีการกระทำดังกล่าว เพราะเหตุใด
5. เนื้อเรื่องตอนใดของนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรที่นักเรียนประทับใจมากที่สุด เพราะเหตุใด
6. เนื้อเรื่องตอนใดของนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรที่นักเรียนคิดว่าผู้ประพันธ์เลือกใช้ถ้อยคำที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างงดงาม เหมาะสมแก่นเนื้อเรื่อง มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์มากที่สุด เพราะเหตุใด
7. เหตุการณ์ตอนใดในนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ที่สอดคล้องกับแนวคิด “การทำงานร่วมกันต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น”
8. ในนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอแนวคิดใด
9. ผู้เรียนคิดอย่างไรเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือตัวละครในเรื่อง เหตุการณ์นี้ยังคงพบเห็นในชีวิตประจำวันหรือไม่ และผู้เรียนมีความรู้สึกต่อเหตุการณ์นี้อย่างไร
10. ให้ผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างข้อความในวรรณคดีที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (60 นาที)

1. แบ่งกลุ่มทำงานตามคำสั่งใบงาน ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นสำคัญจากเนื้อเรื่องตอนที่อ่าน แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวโดยอิสระ
2. ผู้สอนอภิปรายและให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในกรณีที่ผู้เรียนไม่เข้าใจกิจกรรมกลุ่ม
3. ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการตามคำสั่งใบงานตามเวลาที่กำหนด

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ (30 นาที)

1. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการอภิปราย
2. ผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มอื่นฟังการนำเสนอผลการอภิปราย แล้วแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แล้วประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม ร่วมกับผู้สอนในแบบประเมินที่กำหนดให้

ขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึก (30 นาที)

1. ผู้เรียนทบทวนเนื้อหาแล้วช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญและข้อคิดจากการอภิปรายในกลุ่มย่อยและการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน
2. ผู้สอนเขียนสรุปสาระสำคัญจากการนำเสนอของผู้เรียนบนกระดาน แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้ โดยแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องตอนนี้โดยอิสระ แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ก่อนนำมาส่งผู้สอน

7. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร
2. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม

8. การวัดและประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน

- พฤติกรรมการตอบสนองต่อวรรณคดี

วิธีการ

- ประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล
- ประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม
- ตรวจสอบพิจารณานักบันทึกการเรียนรู้

เครื่องมือ

- แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน
- แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม
- คำถามและประเด็นการคิดไตร่ตรอง
- แบบบันทึกการเรียนรู้
- เกณฑ์การประเมินการตอบสนองต่อวรรณคดี

9. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(นางสาวจุฬาลักษณ์ คชาชัย)
ผู้สอน

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

ผู้ประพันธ์

พระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือที่ทุกคนรู้จักกันในนามว่า สุนทรภู่ เป็นกวีคนสำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เกิดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 บิดาเป็นข้าราชการในกรมพระราชวังบวรสถานมงคลซึ่งภายหลังได้ลาออกจากราชการกลับไปอยู่บ้านเกิดที่บ้านกร่ำ อำเภอกแกลง จังหวัดระยอง มารดานั้นพื้นเดิมเป็นคนเมืองเพชรบุรีตามที่ปรากฏในนิราศเมืองเพชรแต่มารับราชการเป็นพระนมของพระองค์เจ้าจงกลพระธิดาในกรมพระราชวังหลัง บิดาและมารดาของสุนทรภู่อย่าร้างกันตั้งแต่สุนทรภู่อายุยังเป็นเด็กเล็กอยู่ สุนทรภู่อาศัยอยู่กับมารดาและได้ศึกษาเล่าเรียน ณ วัดชีปะขาวหรือวัดศรีสุदारามริมคลองบางกอกน้อย ต่อมามารดาได้พาเข้าไปถวายตัวเป็นข้าราชการในกรมพระราชวังหลัง

เมื่อสุนทรภู่อายุโตขึ้นเป็นหนุ่มได้แอบชอบพอกับนางจัน ด้วยความที่เป็นคนเจ้าคารมจึงได้กล่อมเขียนเพลงยาวให้นางจันอยู่เรื่อยๆ จนบิดาของนางจันทราบเข้าจึงสั่งคนให้จับตัวมาแล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูลแก่กรมพระราชวังหลัง สุนทรภู่อุถูกตัดสินให้จำคุกแต่ไม่นานนักก็ถูกปล่อยตัวเพราะกรมพระราชวังหลังทิวศต เมื่อสุนทรภู่ออกบวชแล้วลาสิกขาบวชมาสมรสกับนางจันและได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ แต่ด้วยนิสัยเจ้าชู้ของสุนทรภู่อุปถัมภ์กับความชอบในสุราจึงทำให้ทะเลาะกับนางจันอยู่เนืองๆ จนพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ทรงระอา สุนทรภู่อเกิดความน้อยใจจึงเดินทางไปเมืองเพชรบุรีเพื่อไปอาศัยอยู่กับหม่อมบุญนาคซึ่งเป็นหม่อมในกรมพระราชวังหลัง

สุนทรภู่อได้กลับมารับราชการใหม่อีกครั้งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เนื่องด้วยทรงโปรดการกวี สุนทรภู่อได้รับพระกรุณาให้ดำรงตำแหน่งขุนสุนทรโวหารในกรมราชบัณฑิตและยังอยู่ในตำแหน่งจางวางพระอาลักษณ์ควบคู่ไปด้วย ชีวิตของสุนทรภู่อในขณะนั้นมีความสุขมากและมีบุตรกับนางจันคนหนึ่งชื่อว่าหนูพุด แต่นิสัยเจ้าชู้และความชอบในสุราของสุนทรภู่อยังคงเหมือนเดิมจนไปได้นางนิ่มมาเป็นภรรยาอีกคน อันเป็นเหตุให้นางจันโกรธ ในตอนที่ทะเลาะกับนางจันนั้น สุนทรภู่อได้ไปทำร้ายลูกของนางจันเข้าจึงเป็นเหตุให้สุนทรภู่อถูกจำคุกอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างที่ติดคุกครั้งนี้เองที่สุนทรภู่อได้แต่งพระอภัยมณีขึ้นเพื่อขายเลี้ยงชีพในยามที่ตกยากอยู่ในคุก

เมื่อพ้นโทษในครั้งหลังนี้สุนทรภู่อได้เป็นพระอาจารย์ถวายอักษรให้เจ้านายในพระราชวงศ์หลายพระองค์ แต่ไม่นานเมื่อสิ้นรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่อก็ตกที่นั่งลำบากด้วยเคยทำให้ขัดเคืองพระทัยแก่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สุนทรภู่อจึงต้องออกบวชอีกครั้งเพื่อหนีราชภัยและได้ออกเรือเดินทางไปในที่ต่างๆ และแต่งวรรณคดีไปพร้อมๆ กันอีกหลายเรื่อง จนท้ายที่สุดได้มาพึ่งพระบารมีของพระองค์เจ้าลักขณานุคุณและกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์สุนทรภู่ได้เข้ารับราชการอีกครั้งหนึ่งและได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหารจนถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2398

ในปี พ.ศ. 2529 องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติให้สุนทรภู่เป็นบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก ในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2529

ลักษณะคำประพันธ์

พระอภัยมณีแต่งด้วยกลอนสุภาพในลักษณะนิทาน

เนื้อเรื่องย่อในบทเรียน

พระอภัยมณีอยู่กับนางผีเสื้อสมุทรในถ้ำจนมีพระโอรสชื่อว่าสินสมุทร สินสมุทรมีลักษณะผสมระหว่างพระอภัยมณีและนางผีเสื้อสมุทร พระอภัยมณีได้เลี้ยงและถ่ายทอดความรู้ที่พระองค์มีให้กับสินสมุทรจนหมดและมอบของสำคัญไว้ให้ คือ พระธำมรงค์และผ้าคาดเอว วันหนึ่งเมื่อนางผีเสื้อสมุทรออกไปหาอาหาร ด้วยความซุกซนสินสมุทรได้ทดลองผลักหินปากถ้ำจนเปิดแล้วออกไปเที่ยวเล่นในทะเล สินสมุทรพบเงือกชราแต่ไม่รู้จักราคืออะไรจึงนำเงือกกลับไปให้พระอภัยมณีทอดพระเนตร พระอภัยมณีเห็นดังนั้นจึงเล่าความจริงให้สินสมุทรฟังทั้งหมด สินสมุทรทราบความแล้วก็เสียใจเป็นอันมาก เงือกฟังแล้วได้อ้อนวอนให้พระอภัยมณีสั่งให้สินสมุทรปล่อยตนไปเสียและให้สัญญาว่าจะพาพระอภัยมณีหนีไปพึ่งพระโยคีที่เกาะแก้วพิสดารซึ่งอยู่ห่างออกไปราว 100 โยชน์ เงือกชราบอกว่าการไปที่เกาะแก้วพิสดารนั้นตนต้องใช้เวลาราว 7 วัน ว่ายน้ำไปในมหาสมุทรแต่กลัวนางผีเสื้อสมุทรจะตามทันเพราะนางผีเสื้อสมุทรมันมีพลังกำลังมากเมื่ออยู่ในทะเลซึ่งใช้เวลาเพียง 3-4 วันก็ไปถึงเกาะแล้ว เงือกชราแนะนำให้พระอภัยมณีทำอุบายลวงนางผีเสื้อสมุทรเพื่อจะได้มีเวลาในการหลบหนี ตกกลางคืนในวันเดียวกัน นางผีเสื้อสมุทรเกิดฝันร้ายว่ามีเทวดามาควักเอาดวงตานางทั้งสองออกแล้วเหาะหายไป นางตกใจตื่นแล้วเล่าความฝันนั้นให้พระอภัยมณีฟังทั้งหมด พระอภัยมณีเห็นเป็นโอกาสดีจึงทำนายฝันไปว่านางนั้นจะมีเคราะห์ร้ายอาจถึงแก่ชีวิตและแนะนำให้นางไปบำเพ็ญศีลอยู่บนเขา 3 วัน เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และห้ามกินเนื้อสัตว์เป็นอันขาด นางผีเสื้อสมุทรหลงกลพระอภัยมณี สินสมุทรทราบความโดยตลอดก็เสียใจจนพระอภัยมณีต้องห้าม พระอภัยมณีและสินสมุทรได้หนีไปกับครอบครัวเงือก เมื่อครบ 3 วัน นางผีเสื้อสมุทรกลับมาไม่พบใครจึงออกตระเวนทะเลตามหาด้วยร่างนรมิตเป็นยักษ์แล้วเรียกภูตผีในทะเลมาถามจนได้ความและตามพระอภัยมณีไปทันภายใน 3 วัน สินสมุทรพยายามห้ามแล้วแต่นางผีเสื้อสมุทรไม่ฟัง สินสมุทรจึงหลอกล่อให้มารดาหลงทางเพื่อให้เงือกลูกสาวพาพระอภัยมณีหนีไปให้ถึงเกาะแก้วพิสดาร เงือกชราสองนิ้วเมียถูกนางผีเสื้อฆ่าตายซึ่งในขณะเดียวกันพระอภัยมณี สินสมุทรและเงือกสาวได้หนีขึ้นเกาะแก้วพิสดารทัน พระโยคีออกมาห้าม

ปรัมนางผีเสื้อสมุทรแต่นางไม่ฟังและต่อว่าย้อนกลับมา พระโยคีจึงเสกทรายปกป้องเกาะไว้เพื่อไม่ให้ นางผีเสื้อสมุทรเข้ามาได้

คุณค่าด้านเนื้อหา

นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีเห็นนางผีเสื้อสมุทร นอกจากจะเป็นตอนที่ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากรสวรรณคดี การใช้ถ้อยคำภาษาในการบรรยายทั้งรสของภาพและรสของเสียงแล้ว บทประพันธ์ยังได้แฝงคุณค่าด้านเนื้อหาให้ผู้อ่านได้พิจารณาใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล

วิเคราะห์แก่นของเนื้อหาเป็นเรื่องคำสอนทางพระพุทธศาสนา การเห็นผิดเป็นชอบ การทำอะไรตามใจตนไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา กวีสื่อแนวคิดนี้ผ่านตัวละคร คือ นางผีเสื้อสมุทร ซึ่งเป็นตัวอย่างของผู้ที่ถูกกิเลสตัณหาครอบงำ มีแต่ความโหดร้าย ความลุ่มหลง มัวเมาในความรัก ความหึงหวงไม่ได้สติ จนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหายไปด้วย เห็นได้จากที่พ่อแม่เงือกสละชีวิตของตนเพื่อช่วยเหลือพระอภัยมณี ทำให้เงือกสาวสูญเสียครอบครัว สิ้นสมุทรผู้เป็นลูกจำต้องหลอกล่อแม่ทั้งที่กลัว ส่วนพระฤๅษีที่พยายามชี้แนะทางที่ถูก กลับถูกทำให้เสียหาย ดังบทประพันธ์ที่ว่า

นางผีเสื้อเหลือโกรธพิโรธร้อง	มาตั้งช่องศีลจะมีอยู่ที่ไหน
ช่างเณโกโยคีหนีเขาไฉ้	ไม่อยู่ในศีลสัตย์มาตัดรอน
เขว่ากันผิวเมียกับแม่ลูก	ยื่นจุมุกเข้ามาบ้างช่วยสั่งสอน
แม้คนคบคู่คูไว้มีให้นอน	จะราญรอนรบเร้าเฝ้าต่อเอน

จะเห็นว่านางผีเสื้อสมุทรปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกอยู่เหนือเหตุผล ระรานผู้ที่ปรารถนาดีอย่างพระฤๅษีและว่าร้ายให้เงือกสาวเสียหาย ทั้งนี้เพราะนางผีเสื้อสมุทรไม่ยอมรับความจริงว่า พระอภัยมณีไม่ได้รักตน และความแตกต่างของทั้งสองทำให้พระอภัยมณีไม่มีความสุข แทนที่นางผีเสื้อสมุทรจะยอมรับกลับต้นทุรัง เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตน เมื่อไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ กวีได้ชี้ให้เห็นความทุกข์ทรมานเพราะไม่รู้จักรับปล่อยวาง ลุ่มหลงมัวเมาในกิเลสตัณหา

พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีเห็นนางผีเสื้อสมุทรนี้ ผู้ประพันธ์ใช้ “การหลอกลวง” ในการดำเนินเรื่องเริ่มตั้งแต่ตอนที่พระอภัยมณีทรงวางแผนเห็นนางผีเสื้อสมุทร ก็ลวงให้นางไปจำศีล เมื่อนางผีเสื้อสมุทรตามมาพบสิ้นสมุทร สิ้นสมุทรก็พยายามถ่วงเวลาให้พระอภัยมณีทรงหนี ทั้งที่ตนก็ตกใจกลัวที่เห็นแม่แปลงกายเป็นยักษ์ นางผีเสื้อสมุทรรู้ว่าลูกตกใจกลัวจึงแก้ต่างไปว่า

จึงตอบโต้ไปปดโอรสราช	มิใช่ชาติยักษ์มารชาญสมร
เจ้าแปลกหรือคือนี่แลมารดร	เมื่อนั่งนอนอยู่ในถ้ำไม่จำแลง

แม้สิ้นสมุทรจะยังเล็ก แต่ในยามวิกฤตก็เอาตัวรอดโดยการหลอกล่อแม่ว่าจะไปเยี่ยมปู่ย่าและอา เทียบบ้านเมืองพ่อสักปีแล้วจะกลับมา นางผีเสื้อสมุทรไม่เชื่อแต่ก็ตอบโต้ด้วย “การหลอก” เช่นกัน เพราะนางคิดว่าหากพูดจาหวานล่อมตีๆ สิ้นสมุทรจะยอมบอกว่าพระอภัยมณีอยู่ที่ไหน

อสุรีผีเสื้อไม่เชื่อถ้อย นี้กว่าน้อยหรือต่อแหลมาแก้ไข
 แก่ลับดับเดือดเงืองดอดฤทัย ทำปราศรัยเสียงหวานด้วยมารยา
 ถ้าแม่นแม่แต่แรกรู้กระนี้ ชนนี้ก็จะได้ไม่เที่ยวหา
 นี่นีกแหงแคลงความจึงตามมา ไมโกรธาทุนห่วยยากแล้วเลย
 เมื่อนางผีเสื้อสมุทรตามพ่อแม่เงือกมาทัน ทั้งสองรู้ว่าจะไม่รอด แต่เพื่อช่วยพระอภัยมณี
 ให้สำเร็จจึงใช้ “การหลอก” ดังที่ว่า “จึงกล่าวแก่สังข์เสด็จด้วยเล่ห์กล เธออยู่บนเขาขวางริมทางมา”

ตัวละครในเรื่องใช้ “การหลอกหลง” เป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้เรื่องดำเนิน
 ไปอย่างน่าตื่นเต้นไม่ว่าจะหลอกสำเร็จหรือไม่ก็ตาม แต่จะเห็นได้ว่าเมื่ออีกฝ่ายรู้ว่าถูกหลอกก็จะยิ่ง
 โหมโหยังเจ็บใจ ดังเช่นตอนที่นางผีเสื้อสมุทรรู้ว่าถูกพ่อแม่เงือกหลอกก็โหมโพนจับเงือกทั้งสองมาฉีก
 ร่างกินเป็นอาหาร

เนื้อหาตอนพระอภัยมณีเห็นนางผีเสื้อสมุทร ผู้ประพันธ์ใช้จินตนาการถ่ายทอดเรื่องราว
 อย่างสร้างสรรค์ และเมื่อพินิจแก่นของเรื่อง ผู้อ่านจะพบแนวคิดทางพุทธศาสนาเรื่องการเห็นผิดเป็น
 ชอบ การไม่ยอมรับความจริง การไม่รู้จักปล่อยวางนำมาซึ่งความทุกข์ และกลวิธีที่ทำให้เรื่องราวน่า
 ตื่นเต้นชวนติดตามเป็นตอนที่มีคุณค่าด้านเนื้อหาอย่างยิ่ง

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

1) การใช้ถ้อยคำ

นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีเห็นนางผีเสื้อสมุทร ผู้ประพันธ์มี
 ความสามารถในการเลือกใช้คำที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างงดงาม เหมาะสมแก่เนื้อเรื่องและฐานะ
 ของตัวละครในเรื่อง เช่น

ฝ่ายนางผีเสื้อสมุทรที่สุดโง่	มานั่งโซเซาอยู่ริมภูผา
ขอชีวิตพิษฐานตามตำรา	ต้องอดปลาอดคนอ่อนอ่อนกำลัง
ได้สามวันรันทสลดจิต	เจียนชีวิตจะเด็ดดับไม่กลับหลัง
อุตส่าห์ย่นฝืนใจให้ประทัง	ค่อนเซซังชวนทรงไม่ตรงตัว
เห็นลูกไม่ในปากว่าเข้าปาก	กำลังอยากยื่นขอกจนกลอกหัว

จากบทประพันธ์ดังกล่าว กวีได้เลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นกิริยาอาการของนางผีเสื้อ
 สมุทร “โซเซา” แสดงอาการอ่อนแรง อ่อนล้า ใช้คำว่า “เซซังชวนทรง” แสดงให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ
 อาการอ่อนล้าจนเซถลาแทบจะทรุดตัวของนางผีเสื้อสมุทร

นางผีเสื้อเหลือโกรธโลดทะลิ่ง	โตตั้งหนึ่งยุคุนธุ์ขุนไศล
ลุยทะเลโครมครามออกตามไป	สมุทรไทแทบจะล้มถล่มทลาย
เหล่าละเมาะเกาะขวางหนทางยักษ์	ภูเขาคักหินหลุดทรุดสลาย
เสียงครึกครื้นคลื่นคลุ้มขิ้นคลุ้มกาย	ผีเสื้อร้ายริบรุดไม่หยุดยั้ง

จากบทประพันธ์ดังกล่าว ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำ “ริบรุดไม่หยุดยีน” เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ กิริยาและการเคลื่อนไหวของตัวละครที่รีบเร่งติดตามไปด้วยความโมโห

2) การใช้ภาพพจน์

นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ผู้ประพันธ์เลือกใช้ภาพพจน์ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจน เช่น

2.1) อุปมา คือการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งให้เหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง

จะกล่าวกลับจับความไปตามเรื่อง ถึงบาทเบื่องปรเมศพระเชษฐา

องค์อภัยมณีศรีโสภณ ตกยากอยู่คูหามาช้านาน

กับด้วยนางอสุรีนิรมิต เป็นคู่ชิดเชยชมสมสมาน

ต้องรักใคร่ไปตามยามกันดาร จนนางมารมีบุตรบุรุษชาย

ไม่คลาดเคลื่อนเหมือนองค์พระทรงเดช แต่ดวงเนตรแดงดูตั้งสุริย์ฉาย

ทรงกำลัสดังพระยาชวาพลาย มีเขี้ยวคล้ายขนนี้มีศักดา

พระปิตุรงค์ทรงศักดิ์ก็รักใคร่ ด้วยเนื้อไขมิได้คิดริษยา

เฝ้าเลี้ยงลูกผูกเปลแล้วห่มห่ม จนใหญ่กล้าอายุได้แปดปี

จากบทประพันธ์ข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้อุปมา เปรียบดวงตาของสินสมุทรว่ามีสีแดงเหมือนดวงอาทิตย์ มีเขี้ยวและมีกำลักราวกับข้างสารเหมือนนางผีเสื้อสมุทร

สัตว์ในน้ำจำแพ่แก่ผีเสื้อ เปรียบเหมือนเนื้อเห็นพยัคฆ์ให้ชกหลัง

อย่างเกรงภัยในชลที่วนวัง ขึ้นนั่งยังบ่าข้าจะพาไป

บทประพันธ์ดังกล่าว ผู้ประพันธ์เลือกใช้อุปมา เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพจากความเปรียบที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ คือเปรียบเทียบความกลัวของสัตว์น้ำที่มีต่อนางผีเสื้อสมุทรเหมือนเนื้อเห็นเสือ

2.2) สัทพจน์ คือ ถ้อยคำที่เลียนเสียงธรรมชาติ

นางเงือกน้อยสร้อยเศร่าเข้ามาผลัด แบกกษัตริย์วายเสือกเสือกสลอน

กำลัสดาวคราด่วนด้วยจวนจน ออกกลางชลโบทกหางผางผางไป

จากบทประพันธ์ดังกล่าว ผู้ประพันธ์เลือกใช้สัทพจน์ ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพขึ้นในใจและเกิดความรู้สึกคล้อยตาม คือการว่ายนน้ำโบทกหางอย่างเร่งรีบของเงือกจนเกิดเสียงดังผางผางได้อย่างชัดเจน

3) การเล่นเสียง

นอกจากสัมผัสนอกซึ่งเป็นสัมผัสบังคับแล้ว ทุกวรรคของคำกลอนจะแพรวพราวด้วยสัมผัสใน อันได้แก่ เสียงสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ดังบทประพันธ์

นางเงือกน้อยสร้อยเศร้เข้ามพลัด แบกกษัตริย์ว้ยเสือกเสือกสลด
กำลังสาวครวต่วนด้วยจวนจน ออกกลางชลโบกหางผางผางไป
สัมผัสสระ ได้แก่ น้อย-สร้อย เศร้-เข้า เสือก-เสือก สาว-ครว ต่วน-จวน กลาง-หาง
สัมผัสอักษร ได้แก่ นาง-น้อย เศร้-เข้า เสือก-เสือก ต่วน-ด้วย จวน-จน

4) ลีลาการประพันธ์

กลอนนิทานตอนนี้ปรากฏลีลาการประพันธ์ ดังนี้

เสาวรจนี คือบทชมความงามของธรรมชาติ ดั่งบทประพันธ์

พระโฉมยงองค์อภัยมณีนาถ	เพลินประพาสพิศดูหม่มัจฉา
เหล่าฉลามล้วนฉลามตามกันมา	ค่อยเคลื่อนคลาคล้ายคล้ายในสายชล
ฉนากอยู่คู่ฉนากไม่จากคู่	ขึ้นฟองฟู่ฟองระลอกฝน
ฝูงพิมพาพาฝูงเข้าแฝงวน	บ้านผุดพ่นฟองน้ำบ้างดำจร

นารีปราโมทย์ คือบทโอโลม เกี้ยวพาราสีหรือบทลอบใจ ตอนพระอภัยมณีหนี ได้
ลอบใจนางผีเสื้อสมุทร ดั่งบทประพันธ์

พินนุขย์สุดสวาทเป็นชาติยักษ์	จงคิดหักความสวาทให้ขาดสูญ
กลับไปอยู่คูหาอย่าอาดูร	จงเพิ่มพูนภวนารักษารธรรม
อย่าฆ่าสัตว์ตัดชีวิตพิชฐาน	หมายวิมานเมืองแมนแดนสวรรค์
จะเกิดไหนขอให้พบประสบกัน	อย่าโศกศัลย์แคล้วคลาดเหมือนชาตินี้

พิโรธวาทัง คือบทโกรธ ขัดเคือง ตัดพ้อ ต่อว่า ต่าทอ ตอนนางผีเสื้อสมุทรก้าวร้าวพระฤๅษี
และหึงนางเงือก ดั่งบทประพันธ์

นางผีเสื้อเหลือโกรธพิโรธร้อง	มาตั้งช่องศีลจะมีอยู่ที่ไหน
ช่างเณโภโยคี่หนีเขาใช้	ไม่อยู่ในศีลสัตย์มาตัดรอน
เขวากันผิวเมียกับแม่ลูก	ยื่นจุมกมาบ้างช่วยสั่งสอน
แมนคบคู่กูไว้มิให้นอน	จะราญรอนรบเร้าเฝ้าต่อแย
แล้วชี้หน้าต่าอิงหึงนางเงือก	ทำสบเสือกสอพลอติดต่อแผล
เห็นผัวรักยกคอทำท้อแท้	พอกับแม่มึงเข้าไปอยู่ในห้อง

สัลลาปังคพิสัย คือบทว่าเหว เจียบเหงา โศกเศร้า เสียใจ คร่ำครวญ เช่น ความเสียใจ เมื่อ
นางผีเสื้อสมุทรกลับจากจำศีลแล้วพบว่าพระอภัยมณีหนีไป จึงคร่ำครวญร่ำไห้ ดั่งบทประพันธ์

ถึงประตูกุหาเห็นเปิดอยู่	เอ๊ะอกุเกิดเหตุเป็นไฉน
เข้าในห้องมองเขม่นไม่เห็นใคร	ยิ่งตกใจเพียงจะตื่นสิ้นชีวิ
แลดูปีที่เป่าเล่าก็หาย	นางยักษ์ร้ายรู้ว่าพากันหนี
เสียน้ำใจในอารมณ์ไม่สมประดี	สองมือตอกตุมพุ่มน้ำตา

ลงกลิ้งเกลือกเสือกกายร้องไห้ไร้
พระรูปหล่อพ่อคุณของเมียอา

เสียงโหยดังก้องห้องคูหา
ควรรหรือมาทิ้งขว้างหมองหมางเมีย

คุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย

1) ความเชื่อเรื่องความฝันและโชคกลาง

ความเชื่อในเรื่องความฝันซึ่งเป็นความเชื่อที่ผูกพันอยู่กับคนไทย ถ้าฝันดีก็จะเกิดความสบายใจ หากเป็นฝันร้ายก็จะต้องหาหนทางแก้ไข ซึ่งปรากฏในนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ดังบทประพันธ์

พอม้อยหลับกลับจิตนิมิตฝัน	ว่าเทวีอยู่อยู่ที่เกาะนั้นเหาะเหิน
มาสังหารผลาญถ้ำระยำเยิน	แกว่งพะเนินหุบนางแหบวางวาย
แล้วอรัญค้ำแก้วเฝ้าดวงเนตร	สำแดงเดชเหาะกลับไปลับหาย
ทั้งกายสิ้นพรันต์ตัวด้วยกลัวตาย	พอฟื้นกายก็พอแจ้งแสงตะวัน

จากบทประพันธ์เมื่อนางผีเสื้อสมุทรกลับมาจากหาอาหารให้สามีและบุตร ตกกลางคืนนางฝันว่ามีเทวดามาควักเอาดวงตาของนางและหายไป เมื่อนางตื่นขึ้นจากความฝันจึงเล่าความฝันให้พระอภัยมณีฟัง โดยนางเชื่อว่าเป็นฝันร้าย

2) ความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์

คนไทยมีความเชื่อว่า หากมีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว มักมีสาเหตุมาจากเคราะห์กรรมหรือโชคชะตา ซึ่งการแก้ไขต้องอาศัยการสะเดาะเคราะห์ ซึ่งความเชื่อนี้ได้ปรากฏในนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ดังบทประพันธ์

นี่จะใคร่สะเดาะพระเคราะห์เจ้า	พอบรรเทาโทษที่อาสัญ
เหมือนงอนง้อขอชีวิตแก่เทวี	กลัวแต่ขวัญเนตรพี่จะมิทำ

...

ตำรานั้นแต่ครั้งตั้งเมรุไกร	ว่าถ้าใครฝันร้ายจะวายปราณ
ให้ไปอยู่ผู้เดียวที่ตีนเขา	แล้วอดข้าวอดปลากระยาหาร
ถ้วนสามคืนสามวันจะบันดาล	ให้สำราญรอดตายสบายใจ

...

จากบทประพันธ์เมื่อนางผีเสื้อสมุทรเล่าความฝันของนางให้พระอภัยมณีฟัง พระอภัยมณีทรงลงว่าเป็นฝันร้ายและทรงแนะนำว่านางต้องไปอดอาหารที่ตีนเขาเป็นเวลาสามวัน ซึ่งพระอภัยมณีจะทรงใช้เวลาในช่วงนี้หนีนางผีเสื้อสมุทรไปพร้อมกับสินสมุทรพระโอรส

3) ความเชื่อเรื่องเทพยดาที่สิงสถิตอยู่ตามสถานที่ต่างๆ

ความเชื่อที่ว่าทุกสถานที่จะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่เป็นเทวดา ภูตผี ปีศาจสิงสถิตผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมายาวนาน เมื่อเวลาจะไปพักค้างคืนยังสถานที่ต่างๆ ผู้ใหญ่มักจะสอนว่าให้ยกมือไหว้เพื่อขอขมาทุกครั้ง รวมถึงทางสามแพร่งที่คนไทยเชื่อว่าจะมีบรรดาภูตผี อาศัยอยู่ จึงมักนำเครื่องเส้นไปบูชา ซึ่งความเชื่อประการนี้ได้ปรากฏในเรื่อง ดังบทประพันธ์

ฝ่ายปีศาจราชทูตภูตพรายพาล	อลหม่านขึ้นมาหาในสากล
อสุรีผีเสื้อจิ้งจกถาม	มึงอยู่ตามเขตแขวงทุกแห่งหน
เห็นมนุษย์นวลละอองทั้งสองคน	มาในนวนว้างบ้างหรืออย่างไร

4) ค่านิยมของสังคมไทยที่เด็กต้องเคารพผู้ใหญ่

สังคมไทยเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน มีความผูกพันกตัญญูรู้คุณและจะให้ความเคารพผู้ใหญ่ เมื่อได้กระทำการใดที่ถือว่าเป็นการล่วงเกินควรที่จะกล่าวขอโทษ ไม่ควรกระทำการใดที่เป็นการล่วงเกิน ซึ่งค่านิยมประการนี้ได้ปรากฏในเรื่อง ดังบทประพันธ์

พงศ์กษัตริย์ตรัสชวนสินสมุทร	สอนให้บุตรขอสมาอัชฌาสัย
พระทรงบำเรอขนานงามวิไล	พระหน่อไทขอสมาขึ้นบ้านาง

ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1) ความมีน้ำใจและเสียสละให้ผู้อื่นเป็นสิ่งควรทำ

ตัวละครในเรื่องต่างแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน เห็นใจในความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เช่น พระอภัยมณีทรงมีพระดำริที่จะเสียสละพระชนม์ชีพเพื่อให้ทุกคนรอด สินสมุทรเสี่ยงภัยล่อหลอกมารดาให้เข้าใจผิดว่าพระบิดายังอยู่กับตน ให้มารดาพะวงค้นหาเพื่อให้พระบิดาหนีไป ส่วนครอบครัวเวียงกยอมเสียสละชีวิตเพื่อให้คนอื่นๆรอด ทุกคนแสดงน้ำใจต่อกันช่วยเหลือกัน

2) ชีวิตคู่ที่ไม่ได้เกิดจากความรักไม่ได้เกิดจากความเต็มใจย่อมไม่ยั่งยืน

นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ได้สะท้อนแนวคิดด้านความรัก คือชีวิตคู่ที่เกิดขึ้นจากความไม่เต็มใจย่อมไม่มีความยั่งยืนหรือมั่นคง เหมือนดังที่พระอภัยมณีทรงไม่เคยรักนางผีเสื้อสมุทรเลย เพราะทรงถูกนางผีเสื้อสมุทรลักพาพระองค์มาไว้ที่ถ้ำ ทั้งนี้พระอภัยมณีทรงไม่มีทางเลือก จึงจำพระทัยยอมใช้ชีวิตกับนาง แต่แล้วชีวิตคู่ก็มาถึงจุดแตกหักเมื่อพระอภัยมณีมีโอกาสหนีนางผีเสื้อสมุทรพร้อมกับพระโอสร โดยความช่วยเหลือของครอบครัวเวียง

3) บิดามารดาคือตัวอย่างที่ดีสำหรับบุตร

กลอนนิทานเรื่องพระอภัยมณีสะท้อนให้เห็นว่าบิดามารดาคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับบุตรมากที่สุด ทักษะคติ ความเคารพนับถือหรือความรักย่อมเกิดขึ้นในขณะที่ใช้เวลาอยู่ร่วมกัน เหมือนดังที่สินสมุทรมีพระบิดาเป็นผู้อบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด

4) การทำงานร่วมกันต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

เรื่องพระอภัยมณีชี้ให้เห็นว่า ในการทำงานต้องมีการวางแผนร่วมกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ การดำเนินตามแผนควรประเมินกำลังของตนเอง หากงานยังไม่สำเร็จจะชะล่าใจไม่ได้ ให้ดำเนินการอย่างเร่งรีบและหากมีปัญหาอุปสรรคต้องช่วยกันแก้ไข เช่น เมื่อพระอภัยมณีเห็นว่าครอบครัวเงือกเหนื่อยล้ามากและค้ำมิดแล้วควรหยุดพัก แต่พ่อเงือกเตือนว่าจะชะล่าใจไม่ได้ เมื่อพ่อเงือกเตือนเช่นนั้น พระอภัยมณีก็ทรงเชื่อ จากนั้นทั้งหมดจึงออกเดินทางต่อไปจนถึงเกาะแก้วพิสดาร

เอกสารอ้างอิง

พองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ. (2555). ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท..

แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	การ ซักถาม ที่ตรง ประเด็น (3)	การตอบ คำถาม (3)	การร่วม กิจกรรม (3)	การร่วม อภิปราย ตรง ประเด็น (3)	การ แสดง ความ คิดเห็น (3)	รวม (15)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							

แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	การ ซักถาม ที่ตรง ประเด็น (3)	การตอบ คำถาม (3)	การร่วม กิจกรรม (3)	การร่วม อภิปราย ตรง ประเด็น (3)	การ แสดง ความ คิดเห็น (3)	รวม (15)
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมนักเรียน

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	3	2	1	0
1. การซักถามที่ตรงประเด็นน่าสนใจ	ซักถามตรงประเด็น 2 คำถามขึ้นไป	ซักถามตรงประเด็น 1 คำถาม	ซักถามแต่ไม่ตรงประเด็น	ไม่ซักถามเลย
2. การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ ถูกต้อง 2 ข้อขึ้นไป	ตอบคำถามได้ ถูกต้อง 1 ข้อ	ตอบคำถามแต่ ไม่ถูกต้อง	ไม่ตอบคำถามเลย
3. การร่วมกิจกรรม	มีความกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม ทุกขั้นตอนและ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อนในการทำงาน	มีความกระตือรือร้น และให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม ทุกขั้นตอน	มีความกระตือรือร้น แต่ยังไม่ให้ ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม บางขั้นตอน	ไม่กระตือรือร้น และไม่ให้ ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม เลย
4. การร่วมอภิปรายตรงประเด็น	ร่วมอภิปรายตรง ประเด็น 2 ประเด็น ขึ้นไป	ร่วมอภิปรายตรง ประเด็น 1 ประเด็น	ร่วมอภิปรายแต่ไม่ ตรงประเด็น	ไม่ร่วมอภิปรายเลย
5. การแสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็น แปลกใหม่และมี ความสำคัญต่อ การเรียนรู้	แสดงความคิดเห็น แปลกใหม่	แสดงความคิดเห็น แต่ไม่แปลกใหม่	ไม่แสดงความคิดเห็นเลย

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
12 - 15	ดีมาก
8 - 11	ดี
4 - 7	พอใช้
0 - 3	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล ผู้นำเสนอผลงาน	ความน่าสนใจ ของประเด็น ที่เสนอ (3)	ความชัดเจน ในการนำเสนอ (3)	การตอบปัญหา ของผู้ฟัง (3)	รวม (9)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เกณฑ์การประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	3	2	1	0
1. ความน่าสนใจ ของประเด็นที่เสนอ	กำหนดประเด็น ได้น่าสนใจ สอดคล้องกับ เนื้อเรื่องทุกประเด็น ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่อง	กำหนดประเด็น ได้น่าสนใจ แต่มีประเด็น ไม่สอดคล้องกับ เนื้อเรื่อง 1 ประเด็น	กำหนดประเด็น ไม่น่าสนใจ และมีประเด็น ไม่สอดคล้องกับ เนื้อเรื่อง 2 ประเด็น ขึ้นไป	กำหนดประเด็น ไม่สอดคล้อง กับเนื้อเรื่อง ต้องปรับปรุงวิธีคิด
2. ความชัดเจนใน การนำเสนอ	นำเสนอได้น่าสนใจ ชัดเจนและ เป็นระบบ	นำเสนอได้น่าสนใจ และชัดเจน	นำเสนอได้น่าสนใจ	นำเสนอ ไม่น่าสนใจ ไม่ชัดเจนและ ไม่เป็นระบบเลย
3. การตอบปัญหา ของผู้ฟัง	ตอบปัญหาทุกข้อ ของผู้ฟังได้อย่าง ชัดเจนและมั่นใจ	ตอบปัญหาของผู้ฟัง ไม่ได้ 1 ข้อ	ตอบปัญหาของผู้ฟัง ไม่ได้ 2 ข้อขึ้นไป	ตอบปัญหาไม่ได้ ผู้สอนต้องแนะนำ ช่วยเหลือจึงจะ สามารถตอบได้

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
7 - 9	ดีมาก
5 - 6	ดี
3 - 4	พอใช้
0 - 2	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินบันทึกการเรียนรู้
ประเมินระดับความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดี

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics)	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
รายการประเมิน ระดับ ความสามารถ	เขียนอธิบาย ข้อดี-ข้อด้อย ของเรื่องได้ อย่างละเอียด ชัดเจน ดีความ และสรุปคุณค่า ของเรื่องได้	เขียนแสดง ความรู้สึก ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรมของ ตัวละคร หรือ สถานการณ์ ในเรื่องอย่าง เข้าใจลึกซึ้ง	เขียนอธิบาย องค์ประกอบ ของเรื่องอย่าง ละเอียดลึกซึ้ง เช่น การใช้ สัญลักษณ์ การ สร้างตัวละคร การกำหนด สถานการณ์	เขียนอธิบาย พฤติกรรม ตัวละคร หรือ สถานการณ์ใน เรื่องโดย พยายาม ทำความเข้าใจ สาเหตุของ พฤติกรรมหรือ สถานการณ์นั้น	เขียนแสดง ความเข้าใจ เบื้องต้น โดย การอธิบาย เหตุการณ์ ในเนื้อเรื่อง อย่างสั้นๆ

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
4 - 5	ดีมาก
3	ดี
2	พอใช้
1	ควรปรับปรุง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2557	สาระที่ 5 วรรณคดีวรรณกรรม	หน่วยการเรียนรู้	วรรณคดีมรดก
เรื่อง การพิจารณาคุณค่าของบทพากย์เอราวัณ			เวลา 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

- ตัวชี้วัด**
- ม.3/1 สรุปเนื้อหาวรรณคดี วรรณกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากขึ้น
 - ม.3/2 วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
 - ม.3/3 สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหาบทพากย์เอราวัณตอนที่กำหนดให้ได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากบทพากย์เอราวัณได้
3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านบทพากย์เอราวัณเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

3. สาระสำคัญ

บทพากย์เอราวัณ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นบทพากย์โขน ใช้ภาษาที่ทำให้เกิดจินตภาพ โดยเฉพาะการพรรณนาถึงช้างเอราวัณ ทำให้เห็นฝีมือในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ของผู้แต่งจนทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ การพิจารณาส่วนประกอบที่สำคัญของบทพากย์เอราวัณ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง ย่อมทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี เห็นความสำคัญในฐานะที่วรรณคดีเป็นสมบัติและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ รู้จักรูปแบบ รส ท่วงทำนองและลีลาของวรรณคดี รวมไปถึงนิสัยของตัวละคร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

4. สาระการเรียนรู้

ความรู้

- เรื่องบทพากย์เอราวัณ

เคลิบเคลิ้มหุทัยไหลหลง	จึงจับศรทรง
พรหมาศตรอันเรืองเดชา	
ทูนเหนือเศียรเกล้ายศ	หมายองค์พระอนุชา
ก็แผลงสำแดงฤทธิ์	
อากาศก้องไกลาหล	โลกั่นอิงอล
อำนาจสะท้อนธรณี	
ศรเต็มไปทั่วราศี	ต้ององค์อินทรี
พระลักษณ์ก็กลิ้งกลางพล	

5. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายพฤติกรรม “ขาดสติ” ที่ปรากฏในบทพากย์เอราวัณตอนนี้ แล้วเชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรม “ขาดสติ” ที่ผู้เรียนเคยพบเห็นในปัจจุบัน

6. ให้ผู้เรียนสังเกตการเลือกใช้คำที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในบทพากย์เอราวัณ นอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์แล้ว ยังปรากฏคุณค่าด้านวรรณศิลป์อย่างไร

7. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายคุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย ที่ปรากฏในบทพากย์เอราวัณ สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อ ความรู้ในสังคม เหมือนหรือต่างกับสังคมในปัจจุบันอย่างไร

8. ให้ผู้เรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านบทพากย์เอราวัณ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คำถามพัฒนาการคิด

1. พฤติกรรมของพระลักษณ์ที่กล่าวถึงในบทประพันธ์มีลักษณะอย่างไร
2. เหตุใดพฤติกรรมดังกล่าวจึงมีลักษณะ “ขาดสติ”
3. ตัวละครมีพฤติกรรม “ขาดสติ” เพราะเหตุใด
4. พฤติกรรม “ขาดสติ” ที่กล่าวถึงในเนื้อเรื่องตอนนี้ ยังคงพบเห็นในชีวิตประจำวันหรือไม่ และท่านมีความรู้สึกต่อพฤติกรรมนี้อย่างไร
5. เนื้อเรื่องตอนใดของบทพากย์เอราวัณที่นักเรียนคิดว่าผู้ประพันธ์เลือกใช้ถ้อยคำที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างงดงาม เหมาะสมแก่เนื้อเรื่อง มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์มากที่สุด เพราะเหตุใด
6. เหตุการณ์ตอนใดในบทพากย์เอราวัณที่สอดคล้องกับแนวคิด “การมีอำนาจควรใช้ไปในทางที่ถูกต้อง”
7. ในบทพากย์เอราวัณ ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอแนวคิดใด

8. ให้ผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างข้อความในเรื่องบทพากย์เอราวัณที่สอดคล้องกับสภาพชีวิต ในปัจจุบัน

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (60 นาที)

1. แบ่งกลุ่มทำงานตามคำสั่งใบงาน ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นสำคัญจากเนื้อเรื่องตอนที่อ่าน แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวโดยอิสระ
2. ผู้สอนอภิปรายและให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในกรณีที่ผู้เรียนไม่เข้าใจกิจกรรมกลุ่ม
3. ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการตามคำสั่งใบงานตามเวลาที่กำหนด

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ (30 นาที)

1. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการอภิปราย
2. ผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มอื่นฟังการนำเสนอผลการอภิปราย แล้วแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แล้วประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม ร่วมกับผู้สอนในแบบประเมินที่กำหนดให้

ขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึก (30 นาที)

1. ผู้เรียนทบทวนเนื้อหาแล้วช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญและข้อคิดจากการอภิปรายในกลุ่มย่อยและการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน
2. ผู้สอนเขียนสรุปประเด็นสำคัญจากการนำเสนอของผู้เรียนในแผ่นใส หรือบนกระดาน แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้ โดยแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องตอนนี้โดยอิสระ แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ก่อนนำมาส่งผู้สอน

7. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. เรื่องบทพากย์เอราวัณ
2. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม

8. การวัดและประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน

- พฤติกรรมการตอบสนองต่อวรรณคดี

วิธีการ

- ประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล
- ประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม
- ตรวจสอบพิจารณาบันทึกการเรียนรู้

เครื่องมือ

- แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน
- แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม
- คำถามและประเด็นการคิดไตร่ตรอง
- แบบบันทึกการเรียนรู้
- เกณฑ์การประเมินการตอบสนองต่อวรรณคดี

9. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวจุฬาลักษณ์ วิชาชัย)

ผู้สอน

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

ผู้พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระนามเดิมว่า “ฉิม” ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี เมื่อพระชนมายุได้ 16 พรรษา ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ในคราวที่สมเด็จพระราชบิดาทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2325

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้รับการยกย่องว่า เป็น “ยุคทองของวรรณคดี” ด้านกาพย์กลอนเจริญสูงสุด จนมีคำกล่าวหาว่า “ในรัชกาลที่ 2 นั้น ใครเป็นกวีก็เป็นคนโปรด” พระองค์มีพระราชนิพนธ์ที่เป็นบทกลอนมากมาย ทรงเป็นยอดกวีด้านการแต่งบทละคร ทั้งละครในและละครนอก มีหลายเรื่องที่มีอยู่เดิมและทรงนำมาแต่งใหม่เพื่อให้ใช้ในการแสดงได้ เช่น รามเกียรติ์ อุณรุท และอิเหนา

ลักษณะคำประพันธ์

บทพากย์เอราวัณแต่งเป็นกาพย์ฉับ 16 จำนวน 40 บท

เนื้อเรื่องย่อในบทเรียน

อินทรชิตลูกของทศกัณฐ์กับนางมณโฑ เดิมชื่อรณพัตร์ เรียนวิชาศิลปศาสตร์ ณ สำนักฤๅษีโคบุตร ภายหลังเรียนมนต์ชื่อมหากาลอัคคี สำหรับบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสามแล้ว ก็ไปนั่งภาวนาอยู่จนครบ 7 ปี พระเป็นเจ้าเสด็จมาพร้อมกันทั้งสามองค์ พระอิศวรประทานศรพรหมาสตร์ และบอกเวทแปลงตัวเป็นพระอินทร์ พระพรหมประทานศรนาคบาท และให้พรเมื่อตายบนอากาศ ถ้าหัวขาดตกลงพื้นดินให้กลายเป็นไฟบรรลัยกัลป์ ต่อเมื่อได้พานทิพย์ของพระพรหมมารองรับ จึงจะไม่ไหม้ พระนารายณ์ประทานศรวิษณุปาณัม ครั้งหนึ่งทศกัณฐ์ให้รณพัตร์ไปปราบพระอินทร์ เมื่อรบชนะพระอินทร์ ทศกัณฐ์จึงให้ชื่อใหม่ว่า อินทรชิต แปลว่า มีชัยชนะแก่พระอินทร์ เมื่อศึกติดลงกาอินทรชิตทำพิธีบูชาศรพรหมาสตร์แต่ไม่สำเร็จ เพราะทศกัณฐ์บอกข่าวการตายของกุมภกรรณอินทรชิตจึงออกรบโดยแปลงกายเป็นพระอินทร์ และให้การุณราชแปลงเป็นช้างเอราวัณอัญดงตามเมื่อทัพพระลักษมณ์เห็นก็เคลิบเคลิ้มหลงกล อินทรชิตจึงแผลงศรนาคบาทถูกตัวพระลักษมณ์และทัพวานร

คุณค่าด้านเนื้อหา

เอราวัณเป็นช้างทรงของพระอินทร์ มีกายสีขาว มีเศียร 33 เศียร ในไตรภูมิพระร่วงมีการพรรณนาถึงช้างเอราวัณ เมื่อพระอินทร์เสด็จลงมาสร้างเมืองอโยธยาในเรื่องรามเกียรติ์ก็มีบทพรรณนาถึงช้างเอราวัณ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงบรรยายเหตุการณ์ตอนที่อินทรชิตแปลงกายเป็นพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณยกทัพไปรบกับพระราม ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบท

พากย์โดยใช้กาพย์ฉก 40 บท ดำเนินเรื่องตั้งแต่อินทรชิตแปลงกายเป็นพระอินทร์ จนถึงสามารถ
 แผลงศรพรหมาสตร์ถูกพระลักษมณ์ได้ การใช้กาพย์ฉก 16 ให้ความรู้สึกโอ้อ่าเหมาะแก่การใช้เป็นบท
 พากย์

บทพากย์เอราวัณใช้ประกอบกระบวนรำในการเล่นโขน จุดเด่นของเรื่องจึงไม่ได้อยู่ที่เนื้อ
 เรื่อง การดำเนินเรื่องราวและการเล่าเรื่องมีขนาดสั้น แต่จะเน้นการพรรณนาความเคลื่อนไหวอัน
 อ่อนช้อยของตัวละคร การพรรณนากระบวนทัพเพื่อแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่อลังการในศึกครั้งนี้

วรรณคดีเรื่องนี้แม้ไม่เด่นด้านเนื้อเรื่อง แต่ก็ทรงคุณค่าในประวัติความเป็นมา บทพากย์
 เอราวัณเป็นตอนหนึ่งของเรื่องรามเกียรติ์ที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยนำเนื้อเรื่องมาแต่งเป็นบท
 สำหรับการแสดงมหรสพ การเล่นหนังใหญ่และโขน ประวัติความเป็นมาอันยาวนานทำให้ผู้อ่าน
 มองเห็นร่องรอยทางความคิดของกษัตริย์ในช่วงการผลัดเปลี่ยนรัชสมัย เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระ
 พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กวีพื้นฟูบทละครเรื่อง
 รามเกียรติ์ เพื่อใช้ในการแสดงละครสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภลัยทรงพระราชนิพนธ์บทพากย์เอราวัณ บทพากย์นางลอยและบทพากย์นาคบาท และรัชกาล
 ต่อๆมาทรงพระราชนิพนธ์อีกหลายสำนวน ทำให้เห็นได้ว่าการสานต่อวรรณคดีเรื่องนี้ในฐานะที่เป็น
 ราชูปโภคของกษัตริย์ กษัตริย์ไทยทรงใช้วรรณคดีในการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นชาติ สงครามใน
 รามเกียรติ์นั้นยิ่งใหญ่เทียบเท่าเกียรติยศของราชาผู้ปกครองประเทศ รามเกียรติ์จึงเป็นวรรณคดี
 คู่บ้านคู่เมืองและเป็นสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่แสดงบุญบารมีของพระมหากษัตริย์ไทย

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

บทพากย์เอราวัณ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
 มีลักษณะเฉพาะทางด้านวรรณศิลป์ที่งดงาม แสดงให้เห็นลีลาการเคลื่อนไหวของตัวละครและ
 รายละเอียดของฉากมากกว่าการดำเนินเรื่องหรือการเล่าเรื่อง วรรณศิลป์ของบทพากย์เอราวัณจะ
 ปรากฏชัดเจนในบทพรรณนา อันสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถทางภาษาของกวี ดังนี้

1) การใช้ถ้อยคำ

ความโดดเด่นด้านวรรณศิลป์ของวรรณคดีทุกเรื่อง นอกจากการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อ
 ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกแล้ว ผู้ประพันธ์ยังใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างจินตภาพหรือสร้างภาพให้เกิดขึ้นแก่
 ผู้อ่านอีกด้วย ซึ่งบทพากย์เอราวัณกวีได้เลือกใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างภาพโดยพรรณนาโวหารให้เห็นภาพ
 ของช้างเอราวัณ ดังบทประพันธ์

ช้างนิมิตฤทธิแรงแข็งขัน

เผือกผ่องผิวพรรณ

สีสังข์สะอาดโอฬาร

สามสิบสามเศียรโสภา	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
ดั่งเพชรรัตนรูจี	
งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี	สระหนึ่งย่อมมี
เจ็ดกออุบลบันดาล	
กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์	ดอกหนึ่งแบ่งบาน
มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา	
กลีบหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภา
แย่งน้อยลำพานงพาล	
นางหนึ่งย่อมมีบริวาร	อีกเจ็ดเยาวมัลย์
ล้วนรูปนิรมิตมายา	
จับระบำรำร่ายสายหา	ชำเลื่องหางตา
ทำที่ดั่งเทพอัปสร	
มีวิมานแก้วงามบวร	ทุกเทศกฤษุข
ดั่งเวไชยันต์อมรินทร์	

จากบทประพันธ์กวีใช้ถ้อยคำพรรณนาให้เห็นภาพของช้างเอราวัณที่มีกายสีขาวเหมือนสี
สังข์ มีเศียรงามถึง 33 เศียร โดยแต่ละเศียรมีงา 7 กิ่ง ที่มีความสวยงามแวววาวเหมือนเพชร ที่งาแต่
ละกิ่งมีสระบัว 7 สระ แต่ละสระมีกอบัว 7 กอ แต่ละกอมีดอกบัว 7 ดอก แต่ละดอกมีกลีบบัวบาน 7
กลีบ แต่ละกลีบมีนางฟ้าหรือนางอัปสรรูปงาม 7 องค์ แต่ละองค์มีบริวารที่เป็นหญิงงาม 7 นาง แสดง
อาการกิริยาร่ายรำด้วยท่าทางเหมือนนางฟ้า ที่เศียรช้างทุกเศียรมีบุษบกวิมานงามราวกับวิมาน
เวไชยันต์ของพระอินทร์

นอกจากนี้ ยังปรากฏบทพรรณนาที่สร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน เมื่อได้อ่านมาถึง
ตอนที่อินทรีชิตจะยกกองทัพไปรบกับพระราม ดังบทประพันธ์

บรรดาโยธาจตุรงค์	เปลี่ยนแปลงกายคง
เป็นเทพไทเทวัญ	
ทัพหน้าอารักขไพโรสณฑ์	ทัพหลังสุบรรณ
กินนรนาคนาคา	
ปีกซ้ายฤาษิตวิทยา	คนธรรพปีกขวา
ตั้งตามตำรับทัพชัย	
ล้วนถืออาวุธเกรียงไกร	โตมรศรชัย
พระขรรค์ศาถ้าวนต์	

ลอยฟ้ามาในเวหน

รีบเร่งรีพล

มาถึงสมรภูมิชัย

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์เลือกใช้ถ้อยคำพรรณนา เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพกองทัพของอินทรีชิต แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และความพร้อม ซึ่งอินทรีชิตได้แปลงกายเป็นพระอินทร์แปลงกายทหารทั้งสี่เหล่าของตนให้เป็นเทพและอมมนุษย์ผู้มีฤทธิ์ การจัดกระบวนทัพเป็นไปตามตำราสงคราม ทหารทุกนายมีอาวุธพร้อมสำหรับการทำศึก การจัดกระบวนทัพเป็นดังนี้ เทพารักษ์ประจำทัพหน้า ครุฑ กิณนรและนาค ทั้งสามประจำทัพหลัง วิทยากรประจำปีกซ้าย ส่วนคนธรรพ์ประจำปีกขวา

ผู้ประพันธ์ใช้ถ้อยคำเพื่อพรรณนาให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ดังบทประพันธ์

เมื่อนั้นจึงพระจักรี	พอพระสุริย์ศรี
อรุณเรืองเมฆา	
ลมหวนอวลกลิ่นมาลา	เฟื่องฟุ้งวนา
นิवासแถวแนวดวง	
ฝั่งภูหมู่คณาเหมหงส์	ร้อนราถาลง
แทรกใช้ในสร้อยสุมาลี	
ดูเหว่าเร้าเร่งพระสุริย์ศรี	ไก่อชันปีกตี
กู่ก้องในท้องดงदान	
ปีกขาตืนตาชันขาน	หาคู่เคียงประสาน
สำเนียงเสนาะไนไพร	
เดือนดาวดับเศร้าวแสงใส	สร้างแสงอโณทัย
ก็ผ่านพยับรองเรือง	
จับฟ้าอากาศแลเหลืออง	ฉิบดินทร์เธอบรรเทือง
บรรทมพินจากไสยา	

จากบทประพันธ์นี้ ผู้ประพันธ์เลือกใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างภาพในจินตนาการของผู้อ่านพรรณนาให้เห็นบรรยากาศยามเช้าเมื่อพระรามตื่นจากบรรทมได้ทอดพระเนตรธรรมชาติยามเช้าแมลงและผึ้งออกหาอาหาร นกนานาชนิดที่ส่งเสียงร้องก้องแนวป่า ทั้งเดือนและดวงดาวต่างดับแสงลงเมื่อแสงอาทิตย์ไพล่พ้นขอบฟ้า

ส่วนบทพรรณนากองทัพของพระรามยังได้สร้างจินตภาพความคึกคักของการจัดกระบวนทัพ มีการใช้คำขยายให้เกิดความโอ่างดงาม

อิงอินทเกร็ดีระงม	แตรสังข์เสียงประสม
ประสานเสนาะไนไพร	

เสียงพลโห่ร้องเอาชัย	เลื่อนลั่นสนั่นใน
พิภพเพียงทำลาย	
สัจภณท์บรรพตทั้งหลาย	อ่อนเอียงเพียงปลาย
ประนอมประนมขมชัย	
พสุธาอากาศหวาดไหว	เนื่อนกตกใจ
ชุกซ่อนประหวั่นขวัญหนี	
ลูกครุฑพลัดตกฉิมพลี	หัสตินอินทรี
คาบข้างก็วางไอยรา	
วานรสำแดงเดชา	หักถอนพฤษยา
ถ้อยต่างอาวุธยุทธสง	

จากบทประพันธ์นี้ได้แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของกองทัพพระราม รวมถึงบุญญาธิการของพระองค์ ซึ่งความยิ่งใหญ่และเสียงโห่ร้องเอากุญแจเอาชัยในครั้งนี้สร้างความอกสั่นขวัญหายให้กับบรรดาสัตว์ป่าและนกนานาชนิด แม้กระทั่งนกหัสติลิงค์ที่กำลังคาบข้างอยู่ยังตกใจจนปล่อยข้างออกจากปาก พลทหารวานรต่างพากันฮึกเหิมหักโค่นต้นไม้มาเป็นอาวุธพร้อมรบ

2) การใช้ภาพพจน์

บทพากย์เอราวัณพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏลักษณะการใช้ภาพพจน์เพื่อสร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ดังต่อไปนี้

2.1 อติพจน์ คือการกล่าวเกินจริง พรรณคดีไทย ผู้ประพันธ์มักเลือกใช้โวหารอติพจน์หรือการกล่าวเกินจริงในเรื่องที่ต้องการให้ผู้อ่านสัมผัสความยิ่งใหญ่ ซึ่งพรรณคดีเรื่องบทพากย์เอราวัณ ปรากฏลักษณะเช่นนี้ ดังบทประพันธ์

เสียงพลโห่ร้องเอาชัย	เลื่อนลั่นสนั่นใน
พิภพเพียงทำลาย	

จากบทประพันธ์ดังกล่าว ผู้ประพันธ์ได้ใช้อติพจน์ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเกินจริงเพื่อกล่าวว่า เมื่อกองทัพของพระลักษมณ์จะสู้รบกับกองทัพของอินทรีชาติได้มีการแปลงเสียงโห่ร้องของทหาร ซึ่งการโห่ร้องในครั้งนี้ทำให้เกิดเสียงดังราวกับว่าจะทำให้โลกพังทลายย่อยยับลง

แม้บทประพันธ์นี้จะปรากฏคำว่า “เพียง” ซึ่งเป็นคำที่ใช้เปรียบเทียบ (อุปมา) แต่หลักการใช้คำเปรียบเทียบจะต้องมีตัวเทียบเพื่อให้เห็นความเหมือนระหว่างสองสิ่ง พรรคที่ว่า “พิภพเพียงทำลาย” จะไม่เห็นการเปรียบเทียบพิภพกับสิ่งใด ในที่นี้การใช้คำว่า “เพียง” จึงให้ความหมายว่า ราวกับโลกจะถูกทำลายให้พินาศย่อยยับ เป็นการเพิ่มกระบวนการจินตภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 บุคคลวัต คือการสมมติหรือกำหนดให้สิ่งไม่มีชีวิตสามารถแสดงออกปฏิกิริยาได้ เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิต เช่น ฟ້าร้องไห้ ภูเขายกมือไหว้ เป็นต้น บทพากย์เอราวัณใช้บุคคลวัต ดังบทประพันธ์

สัจทัศน์บรรพตทั้งหลาย อ่อนเอียงเพียงปลาย

ประนอมประนอมขมขัย

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์ได้สมมติให้ภูเขาทั้งหลายแสดงออกปฏิกิริยาของมนุษย์ คืออาการพนมมือไหว้

3) การเล่นเสียง

ในวรรคแรกของเกือบทุกบทที่กล่าวถึงช้างเอราวัณ จะมีเสียงสัมผัสใน ซึ่งปรากฏทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ ช่วยให้การอ่านหรือการพากย์มีความไพเราะขึ้น เช่น

"อินทรชิตบิตเบียนกาอิน"

เสียงสัมผัสใน คือ ชิต-บิต (สัมผัสสระ) บิต-เบียน (สัมผัสอักษร)

"ช้างนิรมิตฤทธิ์แรงแข็งขัน"

เสียงสัมผัสใน คือ มิตร-ฤทธิ์ (สัมผัสสระ) ฤทธิ์-แรง (สัมผัสอักษร)

4) ลีลาการประพันธ์

บทพากย์เอราวัณปรากฏลีลาการประพันธ์ที่โดดเด่น ดังนี้

เสาวราจนี้ คือบทชมความงามของสถานที่ ธรรมชาติหรือชมความงามของตัวละคร ดังความที่พรรณนาชมความงามของช้างที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงามด้วยแก้วนพรัตน์และทอง ดังบทประพันธ์

เครื่องประดับแก้วแก้วโกมิน ซองหางกระวิน

สร้อยสายชนกถักทอง

ตาข่ายเพชรรัตน์ร้อยกรอง ผ้าทิพย์ปกตระพอง

ห้อยพู่ทุกหูกุขสาร

และบทพรรณนาชมธรรมชาติบริเวณที่ประทับของพระรามและพระลักษมณ์

ฝั่งภู่มู่คณาเหมหงส์ ร่อนราถาลง

แทรกใช้ในสร้อยสุมาลี

ดูเหว่าเร้าเร่งพระสุริย์ศรี ไก่ขันปีกตี

กู่ก้องในท้องดงดาน

ปักชาติต้นตาขันขาน หาคู่เคียงประสาน

สำเนียงเสนาะในไพร

คุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย

บทพากย์เอราวัณเป็นวรรณคดีที่นับได้ว่ามีความโดดเด่นทางด้านวรรณศิลป์อย่างเด่นชัด และในขณะเดียวกันยังได้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เพราะเนื้อหาและเรื่องราวล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ พระอินทร์ บทพากย์เอราวัณได้สะท้อนให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว หรือก่อนหน้านั้น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของสังคมไทย จนกระทั่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของศิลปกรรม นาฏศิลป์ วรรณกรรม

2) ความเชื่อในเรื่องโชคลาง

ในบทพากย์เอราวัณ ซึ่งมีเนื้อหาพรรณนาให้เห็นภาพกองทัพของอินทรชิตและพระลักษณ์ ที่พร้อมสู้รบกัน ได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อบางประการที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู กล่าวคือ เมื่อกองทัพของพระลักษณ์พร้อมที่จะสู้รบกับกองทัพของอินทรชิตได้มีการเป่าแตรและสังข์ พร้อมกับที่ทหารหาญโห่ร้องเอาชัย ดังบทประพันธ์

อึงอินทเกรตีระงม แตรสังข์เสียงประสม
ประสานเสนาะในไพร
เสียงพลโห่ร้องเอาชัย เลื่อนลั่นสนั่นใน
พิภพเพียงทำลาย

จากบทประพันธ์กองทัพของพระลักษณ์ได้มีการเป่าแตรและสังข์ก่อนออกทัพ ซึ่งธรรมเนียมนี้นี้ได้มาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู กล่าวคือ ตามวรรณคดีกล่าวไว้ว่า พระอินทร์เป่าสังข์ปลุกพระนารายณ์ให้ตื่นจากบรรทมสินธุ์ในสะดือทะเลเพื่อขึ้นมาปราบยุคเข็ญในโลก สังข์ตามลัทธิพราหมณ์ถือว่าเป็นมงคล 3 ประการ คือ สังข์ถือกำเนิดจากพระพรหม ท้องสังข์เคยเป็นที่ซ่อนคัมภีร์พระเวท เพราะในครั้งหนึ่งขณะที่พระพรหมลงสรงน้ำในพระมหาสมุทร ได้นำคัมภีร์พระเวทไปวางไว้ที่ริมฝั่ง สังข์อรสูรคิดแกล้งพระพรหมจึงกลืนคัมภีร์พระเวทลงไป เมื่อพระพรหมขึ้นมาจากสรงน้ำเห็นคัมภีร์พระเวทหายไปจึงไปทูลพระอิศวรให้ทรงทราบ พระอิศวรจึงให้พระนารายณ์เป็นผู้ไปปราบโดยพระองค์อวตารเป็นปลากราย (มัจฉาอวตาร) เมื่อทรงได้รับชัยชนะจึงแหวกอกของสังข์อรสูรนำคัมภีร์พระเวทออกมา และตัวสังข์มีรอยนิ้วพระหัตถ์ของพระนารายณ์ ในพิธีทางศาสนาพราหมณ์จึงมีการเป่าสังข์เพื่อความเป็นสิริมงคล สังข์ถือเป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่งทำจากเปลือกหอยสังข์ โดยนำมาขัดให้เกลี้ยงเงาแล้วเจาะกันหอยให้ทะลุเป็นช่องสำหรับเป่า ซึ่งการเป่าสังข์ถือว่าเป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์ใช้เฉพาะงานที่มีเกียรติสูงและใช้เป่าคู่กับแตร

ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

บทพากย์เอราวัณเป็นวรรณคดีที่ถือกำเนิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความบันเทิงใจ แต่อย่างไรก็ตามผู้อ่านยังสามารถพบข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

1) การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

กล่าวถึงภูมิหลังของอินทรชิตโอรสของทศกัณฐ์ที่มีความสามารถเชี่ยวชาญทางด้านกระบ สามารถแปลงกายเป็นพระอินทร์ได้ เนื่องมาจากเมื่ออายุได้ 15 ปีได้ลาพระบิดาเพื่อไปเรียนศิลปวิทยา บำเพ็ญพรตเพื่อขอพรและศรวิเศษจากพระอิศวร พระนารายณ์และพระพรหม ดังนั้นในชีวิตประจำวันเราจึงควรที่จะฝึกตนให้เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียนเพื่อประโยชน์ในอนาคต

2) การให้อำนาจแก่บุคคลใดควรไตร่ตรองให้ดี

กล่าวคือ พระอิศวร พระนารายณ์และพระพรหมได้ประทานพรและศรวิเศษแก่อินทรชิต แต่อินทรชิตได้นำไปใช้เพื่อการสงครามทำลายล้าง ก่อให้เกิดความสูญเสียเพราะอินทรชิตเป็นคนเหิมเกริม ไม่มีสติในการดำรงชีวิต หากเทพทั้งสามองค์ไตร่ตรองพิจารณาลักษณะนิสัยของอินทรชิตอย่างลึกซึ้งก็จะไม่ให้ตามคำขอ สงครามก็จะไม่เกิดขึ้น

3) การมีอำนาจควรใช้ไปในทางที่ถูกต้อง

เมื่ออินทรชิตได้รับพรและศรวิเศษจากเทพทั้งสามองค์จึงบังเกิดความเหิมเกริม ใช้ศรวิเศษไปในทางที่ผิด ในชีวิตประจำวันของเราก็เช่นกัน ถ้าเรามีความรู้ ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ แต่หากนำไปใช้ในทางที่ผิดความรู้ก็จะกลายเป็นอาวุธร้ายทำลายผู้อื่นและประเทศชาติ ศรวิเศษของอินทรชิตจึงเหมือนความรู้ที่เป็นดาบสองคมต้องใช้ให้ถูกทาง

4) การใช้ชีวิตอย่างมีสติ

บทพากย์เอราวัณเป็นเรื่องราวตอนที่อินทรชิตแปลงตนและกองทัพให้เป็นกองทัพของพระอินทร์เพื่อต่อสู้กับกองทัพของพระลักษมณ์ ในที่สุดแล้วพระลักษมณ์ต้องศรพรหมาสตร์ของอินทรชิต ซึ่งสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้พระลักษมณ์ต้องศรก็เพราะว่า พระลักษมณ์เคลิ้มพระองค์ไปกับกระบี่ที่อินทรชิตสั่งให้บริวารจัดให้ชม หากนำมาเปรียบเทียบกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันที่มากมายด้วยสิ่งอันล่อตาล่อใจ จะทำให้ได้แง่คิดว่าควรใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง มีสติ หากไม่มีสติในการใช้ชีวิตแล้วจะเกิดความสูญเสีย

5) สงครามคือความสูญเสีย

บทพากย์เอราวัณได้นำเนื้อเรื่องมาจากรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นเรื่องราวการทำสงครามระหว่างมนุษย์และยักษ์โดยมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงนางสีดา สงครามเกิดขึ้นบ่อยครั้งและในทุกครั้งก็ได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้น เช่น หลังจากที่กุมภกรรณอนุชาของทศกัณฐ์ถูกสังหารไปแล้ว อินทรชิตจึง

อาสาออกรบ ซึ่งสงครามในครั้งนี้พระลักษมณ์ต้องศรของอินทรชิต แต่ฝ่ายพระรามก็สามารถแก้พิษศรได้ เมื่ออินทรชิตออกรบอีกครั้งจึงถูกสังหาร จะเห็นว่าสงครามไม่ได้ทำให้ใครได้รับประโยชน์ แม้กระทั่งผู้ก่อสงคราม ดังนั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นไม่ควรใช้กำลังห้าหน้ากัน แต่ควรใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา

เอกสารอ้างอิง

พองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ. (2555). ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท..

แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	การ ซักถาม ที่ตรง ประเด็น (3)	การตอบ คำถาม (3)	การร่วม กิจกรรม (3)	การร่วม อภิปราย ตรง ประเด็น (3)	การ แสดง ความ คิดเห็น (3)	รวม (15)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							

แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	การ ซักถาม ที่ตรง ประเด็น (3)	การตอบ คำถาม (3)	การร่วม กิจกรรม (3)	การร่วม อภิปราย ตรง ประเด็น (3)	การ แสดง ความ คิดเห็น (3)	รวม (15)
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมนักเรียน

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	3	2	1	0
1. การซักถามที่ตรงประเด็นน่าสนใจ	ซักถามตรงประเด็น 2 คำถามขึ้นไป	ซักถามตรงประเด็น 1 คำถาม	ซักถามแต่ไม่ตรงประเด็น	ไม่ซักถามเลย
2. การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ ถูกต้อง 2 ข้อขึ้นไป	ตอบคำถามได้ ถูกต้อง 1 ข้อ	ตอบคำถามแต่ ไม่ถูกต้อง	ไม่ตอบคำถามเลย
3. การร่วมกิจกรรม	มีความกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม ทุกขั้นตอนและ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อนในการทำงาน	มีความกระตือรือร้น และให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม ทุกขั้นตอน	มีความกระตือรือร้น แต่ยังไม่ให้ ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม บางขั้นตอน	ไม่กระตือรือร้น และไม่ให้ ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม เลย
4. การร่วมอภิปรายตรงประเด็น	ร่วมอภิปรายตรง ประเด็น 2 ประเด็น ขึ้นไป	ร่วมอภิปรายตรง ประเด็น 1 ประเด็น	ร่วมอภิปรายแต่ไม่ ตรงประเด็น	ไม่ร่วมอภิปรายเลย
5. การแสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็น แปลกใหม่และมี ความสำคัญต่อ การเรียนรู้	แสดงความคิดเห็น แปลกใหม่	แสดงความคิดเห็น แต่ไม่แปลกใหม่	ไม่แสดงความคิดเห็น เลย

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
12 - 15	ดีมาก
8 - 11	ดี
4 - 7	พอใช้
0 - 3	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล ผู้นำเสนอผลงาน	ความน่าสนใจ ของประเด็น ที่เสนอ (3)	ความชัดเจน ในการนำเสนอ (3)	การตอบปัญหา ของผู้ฟัง (3)	รวม (9)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เกณฑ์การประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics) รายการประเมิน	3	2	1	0
1. ความน่าสนใจ ของประเด็นที่เสนอ	กำหนดประเด็น ได้น่าสนใจ สอดคล้องกับ เนื้อเรื่องทุกประเด็น ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่อง	กำหนดประเด็น ได้น่าสนใจ แต่มีประเด็น ไม่สอดคล้องกับ เนื้อเรื่อง 1 ประเด็น	กำหนดประเด็น ไม่น่าสนใจ และมีประเด็น ไม่สอดคล้องกับ เนื้อเรื่อง 2 ประเด็น ขึ้นไป	กำหนดประเด็น ไม่สอดคล้อง กับเนื้อเรื่อง ต้องปรับปรุงวิธีคิด
2. ความชัดเจนใน การนำเสนอ	นำเสนอได้น่าสนใจ ชัดเจนและ เป็นระบบ	นำเสนอได้น่าสนใจ และชัดเจน	นำเสนอได้น่าสนใจ	นำเสนอ ไม่น่าสนใจ ไม่ชัดเจนและ ไม่เป็นระบบเลย
3. การตอบปัญหา ของผู้ฟัง	ตอบปัญหาทุกข้อ ของผู้ฟังได้อย่าง ชัดเจนและมั่นใจ	ตอบปัญหาของผู้ฟัง ไม่ได้ 1 ข้อ	ตอบปัญหาของผู้ฟัง ไม่ได้ 2 ข้อขึ้นไป	ตอบปัญหาไม่ได้ ผู้สอนต้องแนะนำ ช่วยเหลือจึงจะ สามารถตอบได้

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
7 - 9	ดีมาก
5 - 6	ดี
3 - 4	พอใช้
0 - 2	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินบันทึกการเรียนรู้
ประเมินระดับความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดี

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics)	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
รายการประเมิน ระดับ ความสามารถ	เขียนอธิบาย ข้อดี-ข้อด้อย ของเรื่องได้ อย่างละเอียด ชัดเจน ดีความ และสรุปคุณค่า ของเรื่องได้	เขียนแสดง ความรู้สึก ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรมของ ตัวละคร หรือ สถานการณ์ ในเรื่องอย่าง เข้าใจลึกซึ้ง	เขียนอธิบาย องค์ประกอบ ของเรื่องอย่าง ละเอียดลึกซึ้ง เช่น การใช้ สัญลักษณ์ การ สร้างตัวละคร การกำหนด สถานการณ์	เขียนอธิบาย พฤติกรรม ตัวละคร หรือ สถานการณ์ใน เรื่องโดย พยายาม ทำความเข้าใจ สาเหตุของ พฤติกรรมหรือ สถานการณ์นั้น	เขียนแสดง ความเข้าใจ เบื้องต้น โดย การอธิบาย เหตุการณ์ ในเนื้อเรื่อง อย่างสั้นๆ

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
4 - 5	ดีมาก
3	ดี
2	พอใช้
1	ควรปรับปรุง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย

**แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**

คำชี้แจง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อสอบปรนัยชนิดตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ
ตอนที่ 2 ข้อสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย × บนตัวอักษรที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องในกระดาษคำตอบ

1. คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของวรรณกรรมประเภทบทละครพูดคืออะไร (เข้าใจ)
 - ก. ฉากดี ตัวละครมาก
 - ข. เรื่องสนุก บทสนทนาคมคาย
 - ค. ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต
 - ง. เนื้อเรื่องครบทุกระส รัก โศก สะเทือนใจ
2. เหตุใดนายกล้าจึงคิดจะบอกความจริงให้แม่ล่อทราบ เมื่อรู้ว่าลูกสาวกำลังจะแต่งงาน (สังเคราะห์)
 - ก. เห็นว่าลูกโตพอที่จะรู้ความจริงได้แล้ว
 - ข. จะได้อยู่ใกล้ซิดช่วยดูแลบ้านให้ลูก
 - ค. จะได้ให้ลูกสาวเลี้ยงตนเอง
 - ง. จะได้ประกอบพิธีสมรสให้ลูก
3. ลักษณะของนายกล้าตามความคิดในจินตนาการของแม่ล่อเป็นคนอย่างไร (รู้จัก)

ก. สั้นท้วม หล่อ	ข. เป็นคนดีไม่มีที่ติ
ค. สูง หน้าตาดี	ง. สูงผอม หน้าดู
4. “หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการลบรูปนั้นเสียเลย” ผู้พูดข้อความนี้ พูดด้วยความรู้สึกใด (วิเคราะห์)

ก. อับอาย	ข. ภาคภูมิใจ
ค. รักลูก	ง. เสียใจ
5. ลักษณะเด่นที่นายก้อยของแม่ล่อคือข้อใด (ประเมินค่า)

ก. งานทั้งกิริยาและวาจา	ข. มองคนในแง่ดี
ค. มีความกตัญญู	ง. ตรงต่อเวลา

6. ข้อใดแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยที่น่ายอกย่องของนายล้ำ (วิเคราะห์)
- จริง ผมมีความผิดที่ทิ้งแม่ลออกไปเสียนาน นี่แม่ลออกคงไม่รู้เลยคิดว่าผมเป็นพ่อ เห็นจะนึกว่าคุณเป็นพ่อกระมัง
 - ผมคิดว่าเป็นหน้าที่จะต้องมาอยู่ใกล้ชิดลูกสาวผม เพื่อจะได้ช่วยเหลือกิจการงานในธุระต่างๆ ตามเวลาอันควร
 - หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการลบรูปนั้นเสียเลย
 - ผมตั้งใจทำมาหากิน ในทางอันชอบธรรมจริงๆ ที่เดียว ถ้าผมน่าจะคิดโยกโยไปอย่างใดอย่างหนึ่งอีก ขอย่าให้ผมแคล้วอาญาจักรเลย
7. การใช้สำนวนภาษาในข้อใดมีความหมายต่างไปจากปัจจุบัน (นำไปใช้)
- ไม่มีใครปรารถนาอินัง
 - เขาว่าเป็นสาวใหญ่แล้วไม่ใช่หรือครับ
 - ขอให้ฉันเลี้ยงดูให้เสมอลูกในไส้
 - แกลงจะทำให้แม่ลออกเป็นหมาหัวเน่าหรือ
8. “ฉันไม่สู้แน่ใจ ดูเหมือนจะจำได้คล้ายคล้ายคล้าคลา”
- สำนวนใดสอดคล้องกับบทพูดข้างต้น (สังเคราะห์)
- บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น
 - หวานเป็นลมขมเป็นยา
 - ขวานผ่าซาก
 - มะนาวไม่มีน้ำ
9. เรื่องเห็นแก่ลูกให้คิดสอนใจในด้านใดมากที่สุด (ประเมินค่า)
- ความกตัญญูทเวที
 - ความรัก
 - ความโลภ
 - ความเสียสละ
10. “การละครเป็นวิธีหนึ่งแห่งการอบรมจิตใจ” เรื่องเห็นแก่ลูกให้คิดสอนใจแก่นักเรียนในเรื่องใด (นำไปใช้)
- ความกตัญญูของลูกที่มีต่อพ่อบังเกิดเกล้า
 - ความรักของพ่อเลี้ยงที่มีต่อลูกเลี้ยง
 - ความรู้สึกอย่างหนึ่งที่มีในจิตใจของผู้ที่เป็นพ่อแม่ นั่นคือความเห็นแก่ลูก
 - วิถีชีวิตของมนุษย์มีทั้งทุกข์และสุข เช่นเรื่องเห็นแก่ลูก
11. ข้อใดไม่ได้หมายถึงนางผีเสื้อสมุทร (รู้จำ)
- จึงหนีมาอาศัยภูให้อยู่ มิใช่ภูรู้เห็นเท่าเส้นผม
 - เพราะหวังผิวม้าเฝ้าตะโกรง ว่ากูโงกมึงก็ตกนรกเอง
 - อียักขาทาโตโมโหมาก รูปก็กากปากก็เปราะไม่เหมาะเหม็ง
 - นมสองข้างอย่างกระโปรงตุตงเตง ผัวของเอ็งเขาอะอ่าไม่น่าชม

12. ข้อใดแสดงความรักใคร่ผูกพันมากที่สุด (ประเมินค่า)
- เฝ้าเลี้ยงลูกผูกเปลแล้วเห่ซ้ำ จนใหญ่กล้าอายุได้แปดปี
 - อัมรรค์ทรงมาค่าบุรี พระภูมิถอดผูกให้ลูกยา
 - เจียรบาดคาคองคักทรงเปลื้อง ให้เป็นเครื่องนุ่งห่มโอรสา
 - สอนให้เจ้าเป่าปี่มีวิชา เพลงศาสตราสารพัดหัดชำนาญ
13. ข้อใดมีการใช้ภาพพจน์ เพื่อสร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่าน (วิเคราะห์)
- พระผ่านเกล้าเจ้าฟ้าในชาติรี ข้าขอชีวิตไว้อย่าให้ตาย
 - พระราชบุตรหลุดลากล่าปากเหลือ ดั่งหนังเนื้อนี้จะแยกแตกสลาย
 - ทั้งลูกเต้าเฝ้าพงศ์ก็พลัดพราย ยิ่งแต่กายเกือบจะดินสิ้นชีวิต
 - พระองค์เล่าเขาก็พาเอามาไว้ เสร้าพระทัยทุกข์ตรอมเหมือนหม่อมฉัน
14. คำประพันธ์ข้อใดมีลักษณะประชดประชัน (วิเคราะห์)
- เชิญพระองค์ลงมาชลาสัย เมียจะให้มันตร์เวทวิเศษครัน
 - เมื่อวานนี้ตีข้าน้อยไปหรือ ระบมมือเหมือนกระดุกลูกจะหัก
 - จึงกราบกรานมารดาแล้วว่าไป จะเข้าใกล้ทูนหัวลูกกลั่นัก
 - อย่างกริ้วโกรธโปรดปรานเถิดมารดา ไปไสยาอยู่ในถ้ำให้สำราญ
15. เหตุผลที่พระอภัยมณีไม่อาจครองรักกับนางผีเสื้อสมุทรสรุปได้ตรงกับข้อใด (สังเคราะห์)
- จงตัดบ่วงห่วงใยอาลัยลาน
 - จึงสิ้นบุญวาสนาสีกาเอ๋ย
 - พืมนุชย์สุดสวาทเป็นชาติยักษ์
 - ด้วยสองเคยปลุกเลี้ยงกันเพียงนั้น
16. นิทานคำกลอนพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เจือกเผ่ามีคุณธรรมอย่างไร (ประเมินค่า)
ก. เมตตากรรุณา	ข. กตัญญูรู้คุณ
ค. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ง. เสียสละมีน้ำใจ
17. “ตำรานั้นแต่ครั้งตั้งเมรุไกร ว่าถ้าใครฝันร้ายจะวายปราณ
ให้ไปอยู่ผู้เดียวที่ตีนเขา แล้วอดข้าวอดปลากระยาหาร
ถ้วนสามคืนสามวันจะบันดาล ให้สำราญรอดตายสบายใจ”
- ...
- บทประพันธ์ดังกล่าวสะท้อนวิถีไทยเรื่องใด (นำไปใช้)
ก. เรื่องความฝันและโชคลาง	ข. เรื่องการสะเดาะเคราะห์
ค. เรื่องเทพยดา	ง. เรื่องเด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่

24. ข้อใดใช้โวหารต่างจากพวก (วิเคราะห์)

- ก. สตภณบรรพตทั้งหลาย อ่อนเอียงเพียงปลาย
 ประนอมประนมขมชย
- ข. ช้างนิรมิตฤทธิแรงแข็งขัน เผือกผ่องผิวพรรณ
 สีสังข์สะอาดโอฬาร
- ค. กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมาลัย ดอกหนึ่งแบ่งบาน
 มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา
- ง. งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี สระหนึ่งยอมมี
 เจ็ดกออุบลบันดาล

25. “สามสิบสามเศียรโสภา เศียรหนึ่งเจ็ดงา
 ตั้งเพชรรัตนรูจี”

ข้อใดถูกต้อง (นำไปใช้)

- ก. วรรคแรกไม่มีสัมผัสอักษร
- ข. วรรคแรกมีสัมผัสอักษรมากที่สุด
- ค. วรรคที่ 3 มีสัมผัสสระมากที่สุด
- ง. วรรคที่ 2 ไม่มีสัมผัสสระแต่มีสัมผัสอักษร

26. เหตุผลที่รณพิกตร์ได้ชื่อว่า “อิทรชิต” สรุปลงได้ตรงกับข้อใด (สังเคราะห์)

- ก. รบชนะพระอินทร์และได้จักรแก้วของพระอินทร์กลับมา
- ข. รบชนะพระอิศวรและชิงเอาศรพรหมาสตร์มาได้
- ค. รบชนะพระอิศวร พระอินทร์เกรงกลัวจึงมอบจักรแก้วให้
- ง. รบชนะพระลักษมณ์กับพระอินทร์จนได้ครอบครองจักรแก้ว

27. “ลมหนาวอลกลินมาลา เฟื่องฟุ้งวนา

นิवासแถวแนวดวง

 ผึ่งภู่มู่คณาเหมหงส์ ร้อนราถาลง

 แทรกใช้ในสร้อยสุมาลี”

คำประพันธ์ข้างต้น มีคุณค่าที่เด่นในแง่ใด (ประเมินค่า)

- ก. คุณค่าด้านเนื้อหาเพราะสะท้อนให้เห็นถึงคติสอนใจ
- ข. คุณค่าด้านสังคม เพราะได้สอดแทรกศิลปวัฒนธรรมชั้นสูงไว้
- ค. คุณค่าด้านการนำไปใช้ เพราะแสดงออกถึงความบันเทิงอย่างชัดเจน
- ง. คุณค่าด้านวรรณศิลป์ เพราะเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อพรรณนาให้มองเห็นความงามของธรรมชาติ

28. พระลักษณะควรรนำหลักธรรมข้อใดไปปฏิบัติเพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหาต่างๆเกิดขึ้น (นำไปใช้)
- ก. มีเมตตา
 - ข. ช่มใจ
 - ค. มีสติ
 - ง. อตหน อตกลั่น
29. เหตุผลที่เกิดศึกะหว่างอินทรีชิตกับพระราม สรูปได้ตรงกับข้อใด (สังเคราะห์)
- ก. แย่งชิงศรวิเศษ 3 เล่ม จากพระผู้เป็นเจ้าของทั้งสาม
 - ข. แย่งกรุงลงกาซึ่งเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์
 - ค. เพราะพระรามต้องอวตารเพื่อมาปราบเหล่ายักษ์
 - ง. เพราะทศกัณฐ์ให้พระญาติวงศ์พงศาคอกรบแต่ฝ่ายแพ้ว จึงโปรดให้อินทรีชิตออกรบ
30. เครื่องประดับแก้วแก้วโกมิน ของทางกระวิน
- สร้อยสายชนกถักทอง
- ตาข่ายเพชรรัตนร้อยกรอง
 - ผ้าทิพย์ปกตระพอง
- ห้อยพู่ทุกหูคชสาร
- บทประพันธ์ข้างต้นมีสวรรณคดีในข้อใด (ประเมินค่า)
- ก. เสาวรสนี
 - ข. นารีปราโมทย์
 - ค. พิโรธวาทัง
 - ง. สัลลาปังคพิสัย

ตอนที่ 2 ข้อสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ (15 คะแนน)

ให้นักเรียนตอบคำถามที่กำหนดให้

1. “ผมไม่ต้องการลบบรู๊นนั้นเสียเลย หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจ เป็นคนดีไม่มีที่ติ” จากบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก คำพูดข้างต้น เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของนายล้าประกอบ นักเรียนคิดว่านายล้าเป็นคนอย่างไร (5 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

2. จากนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ให้นักเรียนอธิบายถึงความผูกพันระหว่างสินสมุทรกับนางผีเสื้อสมุทร (5 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

3. แนวคิดที่สำคัญที่สุดของเรื่องบทพากย์เอราวัณ คืออะไร (5 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย

1)	ข	2)	ค	3)	ค	4)	ง	5)	ก
6)	ค	7)	ข	8)	ก	9)	ง	10)	ค
11)	ก	12)	ก	13)	ข	14)	ข	15)	ค
16)	ง	17)	ข	18)	ง	19)	ก	20)	ง
21)	ก	22)	ก	23)	ข	24)	ก	25)	ข
26)	ก	27)	ง	28)	ค	29)	ง	30)	ก

แนวการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย

ตอนที่ 2 ข้อสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ (15 คะแนน)

ให้นักเรียนตอบคำถามที่กำหนดให้

1. “ผมไม่ต้องการลบลูบรูปร่างนั้นเสียเลย หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจ เป็นคนดีไม่มีที่ติ” จากบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก คำพูดข้างต้น เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของนายล่าประกอบ นักเรียนคิดว่านายล่าเป็นคนอย่างไร (5 คะแนน)

.....เป็นผู้ที่รู้จักผิดชอบชั่วดี แม้จะไม่เคยทำหน้าที่พ่อที่ดี แต่ท้ายสุดเมื่อนายล่าได้รับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของแม่ล่อ ว่ามีภาพผู้ให้กำเนิดในใจว่าแสนประเสริฐ ทว่าให้นายล่าเกิดความรักและปรารถนาให้แม่ล่อมีชีวิตสุขสบายไม่เป็นที่รังเกียจในสังคม จึงเปลี่ยนใจไม่เปิดเผยความจริง.....

2. จากนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ให้นักเรียนอธิบายถึงความผูกพันระหว่างสินสมุทรกับนางผีเสื้อสมุทร (5 คะแนน)

.....สินสมุทรได้ผูกพันกับนางผีเสื้อสมุทร จึงรักพระอภัยมณีมากกว่า เพราะนางผีเสื้อไม่สนใจเลี้ยงดูสินสมุทร. ปลอ่ยให้เป็นหน้าหนึ่งของพระอภัยมณี. มีหน้าซำยังชู่ตะคอกให้สินสมุทรกลัว. ยังได้เห็นร่างลวงของนางผีเสื้อสมุทรก็ยิงกลัวและเลือกที่จะอยู่เคียงข้างพระอภัยมณีต่อไป.....

3. แนวคิดที่สำคัญที่สุดของเรื่องบทพากย์เอราวัณ คืออะไร (5 คะแนน)

.....บทพากย์เอราวัณเป็นเรื่องราวตอนที่อินทรีชิตแปลงตนและกองทัพให้เป็นกองทัพของพระอินทร์เพื่อต่อสู้กับกองทัพของพระลักษณ ในที่สุดแล้วพระลักษณต้องครุพทมาสเตอร์ของอินทรีชิตซึ่งสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้พระลักษณต้องครุก็เพราะว่า พระลักษณเคลิ้มพระองค์ไปกับระบำที่อินทรีชิตสั่งให้บริวารจัดให้ชม หากนำมาเปรียบเทียบกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันที่มากมายด้วยสิ่งอันล่อตาล่อใจ จะทำให้ได้แง่คิดว่าควรใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง มีสติ หากไม่มีสติในการใช้ชีวิตแล้วจะเกิดความสูญเสีย.....

เกณฑ์การประเมินแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย
ประเมินการตอบสนองต่อวรรณคดี

มิติคุณภาพผลงาน (Rubrics)	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
รายการประเมิน					
ระดับ ความสามารถ	เขียนอธิบาย ข้อดี-ข้อด้อย ของเรื่องได้ อย่างละเอียด ชัดเจน ดีความ และสรุปคุณค่า ของเรื่องได้	เขียนแสดง ความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรมของ ตัวละคร หรือ สถานการณ์ ในเรื่องอย่าง เข้าใจลึกซึ้ง	เขียนอธิบาย องค์ประกอบ ของเรื่องอย่าง ละเอียดลึกซึ้ง เช่น การใช้ สัญลักษณ์ การ สร้างตัวละคร การกำหนด สถานการณ์	เขียนอธิบาย พฤติกรรม ตัวละคร หรือ สถานการณ์ใน เรื่องโดย พยายาม ทำความเข้าใจ สาเหตุของ พฤติกรรมหรือ สถานการณ์นั้น	เขียนแสดง ความเข้าใจ เบื้องต้น โดย การอธิบาย เหตุการณ์ ในเนื้อเรื่อง อย่างสั้นๆ

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

คะแนน	ระดับคุณภาพ
4 - 5	ดีมาก
3	ดี
2	พอใช้
1	ควรปรับปรุง

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย
ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

**แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย
ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2. คำตอบของนักเรียนในแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ เป็นการแสดงความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคน ไม่มีข้อใดถูก ไม่มีข้อใดผิด ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริง

3. คำตอบของนักเรียนในแบบสอบถามความคิดเห็นไม่นำไปรวมในการตัดสินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ผลจากการสอบถามนี้จะนำไปใช้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อรรถคดีไทยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. การตอบแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ให้นักเรียนอ่านคำถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เกณฑ์การให้คะแนน

เห็นด้วยมากที่สุด	ได้	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ได้	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ได้	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ได้	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ได้	1	คะแนน

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียดแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางที่ตรงกับความคิดเห็นที่เป็นจริงของนักเรียน

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น ของนักเรียน				
		5	4	3	2	1
	ด้านระยะเวลา					
1	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่านมีความเหมาะสม					
2	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นเชื่อมโยงประสบการณ์มีความเหมาะสม					
3	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์มีความเหมาะสม					
4	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นให้และรับข้อมูลป้อนกลับมีความเหมาะสม					
	ด้านเนื้อหา					
5	ความยาวของแต่ละตอนเหมาะสม					
6	ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง					
7	ชัดเจน ไม่สับสน					
8	สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน					
	ด้านการจัดการเรียนรู้					
9	นักเรียนได้นำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี					
10	นักเรียนได้แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง					
11	นักเรียนมีอิสระในการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดี					
12	นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น					
	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ					
13	ช่วยทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนวรรณคดี					
14	ช่วยทำให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตน					
15	ช่วยทำให้นักเรียนแสดงความรู้สึกความคิดเห็นและแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยปราศจากอคติ					
16	ช่วยทำให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น					

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของ
แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

แผน ที่	เนื้อหาสาระ	จุดประสงค์การเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)
			1	2	3	
1	บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ ลูก	1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหา วรรณคดีเรื่องเห็นแก่ลูกได้	+1	+1	+1	1.00
		2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทย และคุณค่าจากวรรณคดีเรื่องเห็นแก่ ลูกได้	+1	+1	+1	1.00
		3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และ ข้อคิดจากการอ่านวรรณคดีเรื่องเห็น แก่ลูกเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต จริงได้	+1	+1	+1	1.00
2	นิทานคำกลอนเรื่องพระ อภัยมณี ตอน พระอภัย มณีหนีนางผีเสื้อสมุทร	1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหา วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรได้	+1	+1	+1	1.00
		2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทย และคุณค่าจากวรรณคดีเรื่องพระ อภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนาง ผีเสื้อสมุทรได้	+1	+1	+1	1.00
		3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และ ข้อคิดจากการอ่านวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนี นางผีเสื้อสมุทรเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริงได้	+1	+1	+1	1.00
3	บทพากย์เอราวัณ	1. นักเรียนสามารถสรุปเนื้อหา วรรณคดีเรื่องบทพากย์เอราวัณตอน ที่กำหนดให้ได้	+1	+1	+1	1.00
		2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิถีไทย และคุณค่าจากวรรณคดีเรื่องบท พากย์เอราวัณได้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของ
แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (ต่อ)

แผนที่	เนื้อหาสาระ	จุดประสงค์การเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)
			1	2	3	
		3. นักเรียนสามารถสรุปความรู้และ ข้อคิดจากการอ่านวรรณคดีเรื่องบท พากย์เอราวัณเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริงได้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
บทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก	1. คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของวรรณกรรมประเภทบทละครพูดคืออะไร (เข้าใจ) ก. ฉากดี ตัวละครมาก ข. เรื่องสนุก บทสนทนาคมคาย ค. ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ง. เนื้อเรื่องครบทุกระส รัก โศก สะเทือนใจ	+1	+1	+1	1.00
	2. เหตุใดนายลำจึงคิดจะบอกความจริงให้แม่ ลออทราบ เมื่อรู้ว่าลูกสาวกำลังจะแต่งงาน (สังเคราะห์) ก. เห็นว่าลูกโตพอที่จะรู้ความจริงได้แล้ว ข. จะได้อยู่ใกล้ซิดช่วยดูแลบ้านให้ลูก ค. จะได้ให้ลูกสาวเลี้ยงตนเอง ง. จะได้ประกอบพิธีสมรสให้ลูก	+1	+1	+1	1.00
	3. ลักษณะของนายลำตามความคิดในจินตนาการของแม่ลออเป็นคนอย่างไร (รู้จำ) ก. สั้นท้วม หล่อ ข. เป็นคนดีไม่มีที่ติ ค. สูง หน้าตาดี ง. สูงผอม หน้าดู	+1	+1	+1	1.00
	4. “หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจ เป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการลบรูปนั้น เสียเลย” ผู้พูดข้อความนี้ พูดด้วยความรู้สึกใด (วิเคราะห์) ก. อับอาย ข. ภาคภูมิใจ ค. รักลูก ง. เสียใจ	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	5. ลักษณะเด่นที่น่ายกย่องของแม่ล่อคือข้อใด (ประเมินค่า) ก. งามทั้งกิริยาและวาจา ข. มองคนในแง่ดี ค. มีความกตัญญู ง. ตรงต่อเวลา	+1	+1	+1	1.00
	6. ข้อใดแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยที่น่ายกย่องของนายล้ำ (วิเคราะห์) ก. จริง ผมมีความผิดที่ทิ้งแม่ล่อไปเสีย นาน นี้แม่ล่อคงไม่รู้เลยซิว่าผมเป็นพ่อ เห็นจะนึกว่าคุณเป็นพ่อกรรมัง ข. ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องมาอยู่ใกล้ชิดลูกสาวผม เพื่อจะได้ช่วยเหลือเจือจานในรฐานะต่างๆตามเวลาอันควร ค. หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการลบรูปนั้นเสียเลย ง. ผมตั้งใจทำมาหากิน ในทางอันชอบธรรมจริงๆทีเดียว ถ้าผมนะคิดโยกโย้ไปอย่างใดอย่างหนึ่งอีก ขออย่าให้ผมแคล้วอาญาจักรเลย	+1	+1	+1	1.00
	7. การใช้สำนวนภาษาในข้อใดมีความหมายต่างไปจากปัจจุบัน (นำไปใช้) ก. ไม่มีใครปรารภนาอินัง ข. เขาว่าเป็นสาวใหญ่แล้วไม่ใช่หรือครับ ค. ขอให้ฉันเลี้ยงดูให้ <u>เสมอลูกในไส้</u> ง. แกจะมาทำให้แม่ล่อเป็น <u>หมาหัวเน่า</u> หรือ	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	8. “ฉันไม่สู้แน่ใจ ดูเหมือนจะจำได้ คล้ายคล้ายคล้ายคลา” สำนวนใดสอดคล้องกับบทพูดข้างต้น (สังเคราะห์) ก. บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น ข. หวานเป็นลมขมเป็นยา ค. ขวานผ่าซาก ง. มะนาวไม่มีน้ำ	+1	+1	+1	1.00
	9. เรื่องเห็นแก่ลูกให้คิดสอนใจในด้านใดมากที่สุด (ประเมินค่า) ก. ความกตัญญูกตเวที ข. ความรัก ค. ความโลภ ง. ความเสียสละ	+1	+1	+1	1.00
	10. “การละครเป็นวิธีหนึ่งแห่งการอบรม จิตใจ” เรื่องเห็นแก่ลูกให้คิดสอนใจแก่นักเรียน ในเรื่องใด (นำไปใช้) ก. ความกตัญญูของลูกที่มีต่อพ่อบังเกิด เกล้า ข. ความรักของพ่อเลี้ยงที่มีต่อลูกเลี้ยง ค. ความรู้สึกอย่างหนึ่งที่มีในจิตใจของผู้ ที่เป็นพ่อแม่ นั่นคือความเห็นแก่ลูก ง. วิถีชีวิตของมนุษย์มีทั้งทุกข์และสุข เช่นเรื่องเห็นแก่ลูก	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	11. ข้อใดไม่ได้หมายถึงนางผีเสื้อสมุทร (รู้จำ) ก. จิ้งหนิมาอาศัยอยู่ให้ยู่ มิใช่กูรู้เห็นเท่าเส้นผม ข. เพราะห้วงผัวมัวเมาเฝ้าตะโกรง ว่ากูโงมึงก็ตคนรเอง ค. อียักษตาโตโมโหมาก รูปก็กากปากก็เปราะไม่เหมาะเหม็ง ง. นมสองข้างอย่างกระโปรงดูโตงเตง ผิวของเอ็งเขาระอาไม่น่าชม	+1	+1	+1	1.00
	12. ข้อใดแสดงความรักใคร่ผูกพันมากที่สุด (ประเมินค่า) ก. เฝ้าเลี้ยงลูกผูกเปลแล้วห่มผ้า จนใหญ่กล้าอายุได้แปดปี ข. อัมรงค์ทรงมาค่าบุรี พระภูมิมืดผูกให้ลูกยา ค. เจียรบาดคาตองคี่ทรงเปลื้อง ให้เป็นเครื่องนุ่งห่มโอรสา ง. สอนให้เจ้าเป่าปี่มิวิชา เพลงศาสตราสารพัดหัดชำนาญ	+1	+1	+1	1.00
	13. ข้อใดมีการใช้ภาพพจน์เพื่อสร้างจินตนาการ ให้แก่ผู้อ่าน (วิเคราะห์) ก. พระผ่านเกล้าเจ้าฟ้าในธานี ข้าขอชีวิไว้อย่าให้ตาย ข. พระราชบุตรสุดลากล่าปากเหลือ ดั่งหนังเนื้อนี้จะแยกแตกสลาย ค. ทั้งลูกเต่าเผ่าพงศ์ก็พลัดพราย ยังแต่กายเกือบจะดินสิ้นชีวัน ง. พระองค์เล่าเขาก็พาเอามาไว้ เสร์้าพระทัยทุกข์ตรอมเหมือนหม่อมฉัน	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	14. คำประพันธ์ข้อใดมีลักษณะประชดประชัน (วิเคราะห์) ก. เชิญพระองค์ลงมาชลาสัย เมื่อยจะให้มนตรีเวทวิเศษครัน ข. เมื่อวานนี้ตีข้าน้อยไปหรือ ระบมมือเหมือนกระตูกลูกจะหัก ค. จิงกราบกรานมารดาแล้วว่าไป จะเข้าใกล้ทูนหัวลูกกัลวันัก ง. อย่างรีวไกรธโปรดปรานเถิดมารดา ไปไสยาอยู่ในถ้ำให้สำราญ	+1	+1	+1	1.00
	15. เหตุผลที่พระอภัยมณีไม่อาจครองรักกับนางผีเสื้อสมุทรสรุปได้ตรงกับข้อใด (สังเคราะห์) ก. จงตัดบ่วงห่วงใยอาลัยลาน ข. จิงสิ้นบุญวาสนาสีกาเอ้ย ค. พิ่มนุษย์สุดสวาทเป็นชาติยักษ์ ง. ด้วยสองเคยปลุกเลี้ยงกันเพียงนั้น	+1	+1	+1	1.00
	16. นิทานคำกลอน เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เจอกแม่มีคุณธรรมอย่างไร (ประเมินค่า) ก. เมตตากรุณา ข. กตัญญูรู้คุณ ค. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ง. เสียสละมีน้ำใจ	+1	+1	+1	1.00
	17. “ตำรานั้นแต่ครั้งตั้งเมรุไกร ว่าถ้าใครฝันร้ายจะวายปราน ให้ไปอยู่ผู้เดียวที่ตีนเขา แล้วอดข้าวอดปลากระยาหาร ถ้วนสามคืนสามวันจะบันดาล ให้สำราญรอดตายสบายใจ”	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	บทประพันธ์ดังกล่าวสะท้อนวิถีไทยเรื่องใด (นำไปใช้) ก. เรื่องความฝันและโชคกลาง ข. เรื่องการสะเดาะเคราะห์ ค. เรื่องเทพยดา ง. เรื่องเด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่				
	18. นางผีเสื้อสมุทรควรนำหลักธรรมข้อใดไปปฏิบัติเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆเกิดขึ้น (นำไปใช้) ก. อุดทน ข. ประรณชาติ ค. อ่อนหวาน ง. ข่มใจ	+1	+1	+1	1.00
	19. กลอุบายที่พระอภัยมณีใช้ในการหลบหนีนางผีเสื้อสมุทรสรุปได้ตรงกับข้อใด (สังเคราะห์) ก. ลวงให้นางผีเสื้อไปจำศีล อดอาหาร สะเดาะเคราะห์ ข. ลวงให้นางผีเสื้อถือศีล 7 วัน สะเดาะเคราะห์ ค. ลวงให้นางผีเสื้อตามไปผิตทาง เสียเวลาถึงครึ่งวัน ง. ลวงให้นางผีเสื้อตามไปยังเกาะแก้วพิสดาร	+1	+1	+1	1.00
	20. แนวคิดสำคัญจากเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรคือข้อใด (เข้าใจ) ก. ผู้ทรงศีลไม่ควรยุ่งเกี่ยวทางโลก ข. ความเสียสละเป็นคุณธรรมอันประเสริฐ	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	ค. แม่ที่ไม่เลี้ยงลูก ลูกย่อมไม่เกิดความผูกพัน ง. รักที่ปราศจากความสมัครใจย่อมไม่จีรัง				
	21. บทพากย์เอราวัณแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทใด (รู้จำ) ก. กาพย์ฉบัง 16 ข. กาพย์ยานี 11 ค. อินทริวิเชียรฉันท ง. กลอนหก	+1	+1	+1	1.00
	22. เสียงพลโห่ร้องเอาชัย เลื่อนลั่นสนั่นในพิภพเพียงทำลาย คำประพันธ์ข้างต้นใช้ภาพพจน์ชนิดใด (วิเคราะห์) ก. อติพจน์ ข. บุคคลวัต ค. อุปมา ง. สัทพจน์	+1	+1	+1	1.00
	23. “อินทริชิตบิดเบือนกายิน เหมือนองค์อมรินทร์ ทรงชเราวัณ คำประพันธ์ข้างต้นมีความหมายว่าอย่างไร (เข้าใจ) ก. อินทริชิตกำลังเผชิญหน้ากับพระอินทร์ด้วยลักษณะการแต่งกายที่เหมือนกัน ข. อินทริชิตแปลงกายเป็นพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณเพื่อออกรบกับพระลักษมณ์ ค. อินทริชิตเมื่อยล้าจากการรบแต่ก็ยังคงแสดงกิริยาให้เหมือนกับพระอินทร์อยู่บนหลังช้างเอราวัณ	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	ง. อินทรชิตปลอมเป็นองค์อัมรินทร์ทรงช้างเอราวัณ แต่กลัวพระลักษณ์ลางรู้ความจริงจึงเบือนกายให้เห็นแต่ด้านข้าง				
	24. ข้อใดใช้โวหารต่างจากพวก(วิเคราะห์) ก. สดกัณบรรพตทั้งหลาย อ่อนเอียงเพียงปลาย ประนอมประนมขมขัย ข. ช้างนิรมิตฤทธิแรงแข็งขัน เผือกผ่องผิวพรรณ สีสังข์สะอาดโอฬาร ค. กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมาล ดอกหนึ่งแบ่งบาน มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา ง. งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี สระหนึ่งย่อมนมี เจ็ดกออุบลบันดาล	+1	+1	+1	1.00
	25. “สามสิบสามเศียรโสภา เศียรหนึ่งเจ็ดงา ตั้งเพชรรัตน์รูจี” ข้อใดถูกต้อง (นำไปใช้) ก. วรรคแรกไม่มีสัมผัสอักษร ข. วรรคแรกมีสัมผัสอักษรมากที่สุด ค. วรรคที่ 3 มีสัมผัสสระมากที่สุด ง. วรรคที่ 2 ไม่มีสัมผัสสระแต่มีสัมผัสอักษร	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	26. เหตุผลที่กรมพัสดุได้ชื่อว่า “อิทธิฤทธิ์” สรุปได้ตรงกับข้อใด (สังเคราะห์) ก. รบชนะพระอินทร์และได้จักรแก้วของพระอินทร์กลับมา ข. รบชนะพระอิศวรและชิงเอาศรพรหมมาได้ ค. รบชนะพระอิศวร พระอินทร์เกรงกลัวจึงมอบจักรแก้วให้ ง. รบชนะพระลักษมณ์กับพระอินทร์จนได้ครอบครองจักรแก้ว	+1	+1	+1	1.00
	27. “ลมหนาวลกลิ่นมาลา เฟื่องฟุ้งวนา นิवासแถวแนวดวง ผิ้งภูหมุคณาเหมหงส์ ร้อนราถาลง แทรกใช้ในสร้อยสุมาลี” คำประพันธ์ข้างต้น มีคุณค่าที่เด่นในแง่ใด (ประเมินค่า) ก. คุณค่าด้านเนื้อหาเพราะสะท้อนให้เห็นถึงคติสอนใจ ข. คุณค่าด้านสังคม เพราะได้สอดแทรกศิลปวัฒนธรรมชั้นสูงไว้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	ค. คุณค่าด้านการนำไปใช้ เพราะแสดงออกถึงความบันเทิงอย่างชัดเจน ง. คุณค่าด้านวรรณศิลป์ เพราะเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อพรรณนาให้มองเห็นความงามของธรรมชาติ				
	28. พระลักษณะควรนำหลักธรรมข้อใดไปปฏิบัติเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆเกิดขึ้น (นำไปใช้) ก. มีเมตตา ข. ช่มใจ ค. มีสติ ง. อดทนอดกลั้น	+1	+1	+1	1.00
	29. เหตุผลที่เกิดศึกระหว่างอินทรีชิตกับพระราม สรุปลำดับตรงกับข้อใด (สังเคราะห์) ก. แย่งชิงศรวิเศษ 3 เล่ม จากพระผู้เป็นเจ้าทั้งสาม ข. แย่งกรุงลงกาซึ่งเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ ค. เพราะพระรามต้องอวตารเพื่อมาปราบเหล่ายักษ์ ง. เพราะทศกัณฐ์ให้พระญาติวงศ์พงศาวดารรบแต่พ่ายแพ้ จึงโปรดให้อินทรีชิตออกรบ	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	30. เครื่องประดับแก้วโกมิน ช่องทางกระวิน สร้อยสายชนกถักทอง ดาชายเพชรรัตนร้อยกรอง ผ้าทิพย์ปกตระพอง ห้อยพู่ทุกหูขสาร บทประพันธ์ข้างต้นมีรสวรรณคดีในข้อใด (ประเมินค่า) ก. เสาวรสนี ข. นารีปราโมทย์ ค. พิโรธวาทัง ง. สัลลาปังคพิสัย	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ

เนื้อหาสาระ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก	1. “ผมไม่ต้องการลบบรู๊บนั้นเสียเลย หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจ เป็นคนดีไม่มีที่ติ” จากบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก คำพูดข้างต้น เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของ นายล่าประกอบ นักเรียนคิดว่า นายล่าเป็น คนอย่างไร (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	1.00
นิทานคำกลอน เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณี หินนางผีเสื้อสมุทร	2. จากนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณี หินนางผีเสื้อสมุทร ให้นักเรียนอธิบายถึงความผูกพันระหว่าง สิ้นสมุทกับนางผีเสื้อสมุทร (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	1.00
บทพากย์เอราวัณ	3. แนวคิดที่สำคัญที่สุดของเรื่องบทพากย์เอราวัณคืออะไร (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 14 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ในการถาม แบบสอบถาม
ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)
		1	2	3	
	ด้านระยะเวลา				
1	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่านมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
2	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นเชื่อมโยงประสบการณ์มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
3	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
4	เวลาที่กำหนดไว้ในชั้นให้และรับข้อมูลป้อนกลับมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
	ด้านเนื้อหา				
5	ความยาวของแต่ละตอนเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
6	ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	1.00
7	ชัดเจน ไม่สับสน	+1	+1	+1	1.00
8	สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
	ด้านการจัดการเรียนรู้				
9	นักเรียนได้นำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี	+1	+1	+1	1.00
10	นักเรียนได้แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง	+1	+1	+1	1.00
11	นักเรียนมีอิสระในการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดี	+1	+1	+1	1.00
12	นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	+1	+1	+1	1.00
	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ				
13	ช่วยทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนวรรณคดี	+1	+1	+1	1.00
14	ช่วยทำให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีจากประสบการณ์เดิมของตน	+1	+1	+1	1.00
15	ช่วยทำให้นักเรียนแสดงความรู้สึกความคิดเห็นและแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยปราศจากอคติ	+1	+1	0	0.67
16	ช่วยทำให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดเห็นของตนกับผู้อื่น	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 15 ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย
ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ

ข้อที่	RH	RL	p	r	ข้อที่	RH	RL	p	r
1	6	1	.32	.45	16	4	1	.23	.27
2	7	1	.36	.55	17	8	3	.50	.45
3	6	1	.32	.45	18	7	2	.41	.45
4	6	3	.41	.27	19	6	2	.36	.36
5	5	1	.27	.36	20	8	4	.55	.36
6	7	1	.36	.55	21	11	4	.68	.64
7	6	2	.36	.36	22	7	2	.41	.45
8	10	3	.59	.64	23	10	4	.64	.55
9	9	4	.59	.45	24	11	1	.55	.91
10	10	3	.59	.64	25	8	2	.45	.55
11	9	5	.64	.36	26	10	4	.64	.55
12	9	5	.64	.36	27	10	2	.55	.73
13	10	1	.50	.82	28	9	4	.59	.45
14	8	4	.55	.36	29	9	3	.55	.55
15	10	7	.77	.27	30	8	1	.41	.64

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

ตารางที่ 16 ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย
ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ

ข้อที่	sumhi	sumlo	maxscore	minscore	p	r
1	55	28	5	2	0.75	0.49
2	49	27	5	2	0.65	0.40
3	37	14	5	1	0.55	0.60

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

ภาคผนวก ง

ผลสัมฤทธิ์ ก่อน - หลังเรียนวรรณคดีไทย

ตารางที่ 17 แสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนอง
 ของผู้อ่าน

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	ผลต่าง(D)	ผลต่าง(D ²)
1	29	35	6	36
2	27	34	7	49
3	22	26	4	16
4	26	36	10	100
5	22	26	4	16
6	23	30	7	49
7	23	31	8	64
8	30	33	3	9
9	24	32	8	64
10	30	33	3	9
11	20	24	4	16
12	26	34	8	64
13	14	20	6	36
14	31	35	4	16
15	26	34	8	64
16	27	33	6	36
17	17	20	3	9
18	20	29	9	81
19	28	31	3	9
20	20	26	6	36
21	32	39	7	49
22	23	32	9	81
23	17	21	4	16
24	33	39	6	36
25	35	42	7	49
26	22	27	5	25
27	33	40	7	49

ตารางที่ 17 แสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนอง
ของผู้อ่าน (ต่อ)

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	ผลต่าง(D)	ผลต่าง(D ²)
28	19	24	5	25
29	23	32	9	81
30	25	32	7	49
31	26	36	10	100
32	25	32	7	49
33	27	36	9	81
34	26	35	9	81
35	32	39	7	49
36	27	35	8	64
37	26	35	9	81
38	27	35	8	64

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวจุฬาลักษณ์ คชาชัย
ที่อยู่	200/8 หมู่ 1 ตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ที่ทำงาน	โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกะทู้ม้วน จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 1) วิชาโทเทคโนโลยีการศึกษา จาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2555	ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548 – 2551	ครู โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน	ครู อันดับ คศ.1 โรงเรียนวัดนางสาว(ถาวรราษฎร์บำรุง) อำเภอกะทู้ม้วน จังหวัดสมุทรสาคร